

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DE VITA || ET MORIBVS IGNA-||TII LOIOLAE,|| QVI
SOCIETATEM IESV || fundauit, Libri III.|| Auctore Ioanne
Petro Maffeio, pres-||bytero Societatis eiusdem.|| Ex
auctoritate superiorum.||**

Maffei, Giovanni Pietro

Köln, 1585

VD16 M 110

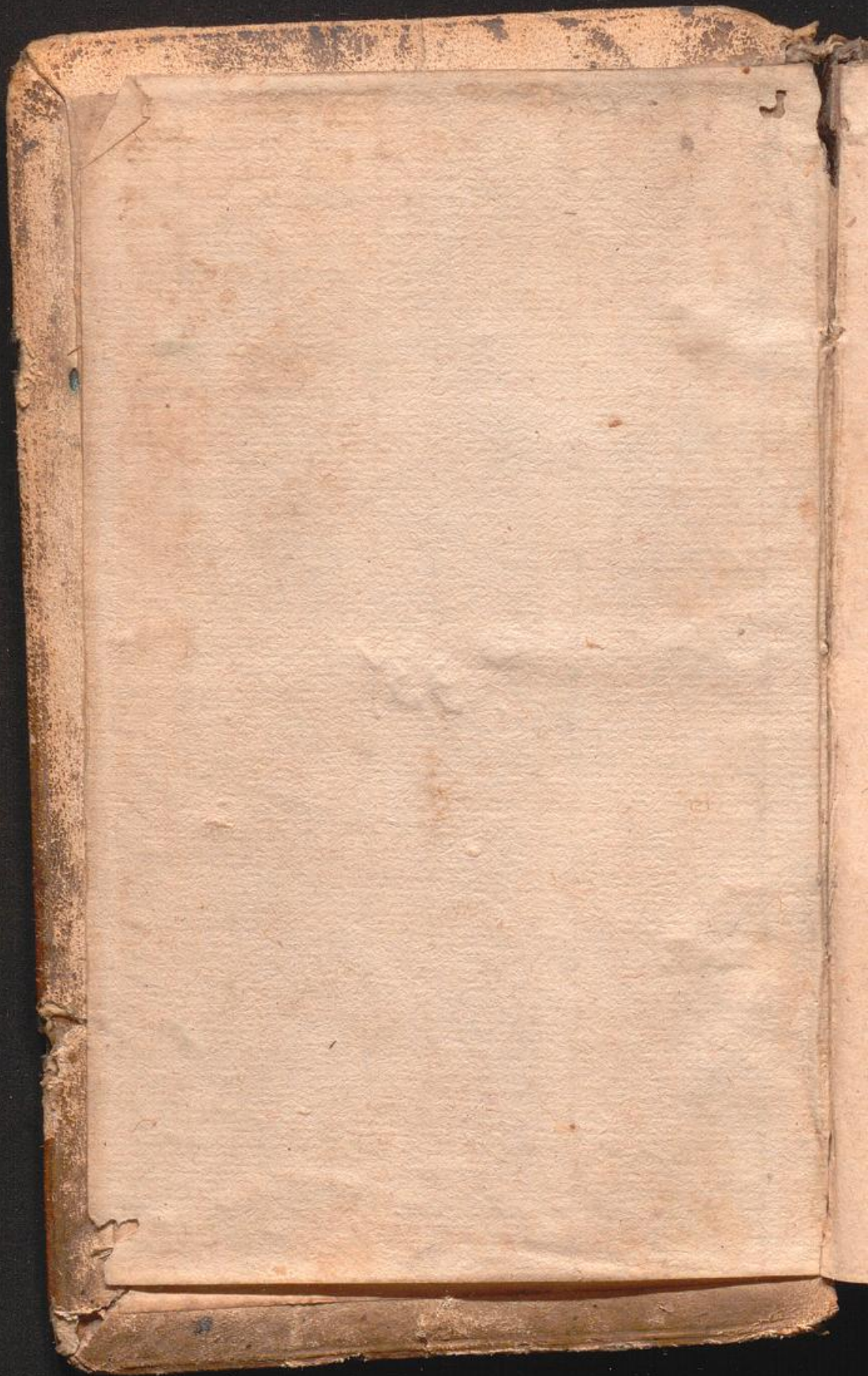
[urn:nbn:de:hbz:466:1-68259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68259)

Th. 524 F.

~~986~~

2. P. 35.

DEVITA
ET MORIBVS IGNA-
TII LOIOLAE,

QVI SOCIETATEM IESV
fundavit, Libri III.

Auctore Ioanne Petro Maffeo, pres-
bytero Societatis eiusdem.

Ex auctoritate superiorum.

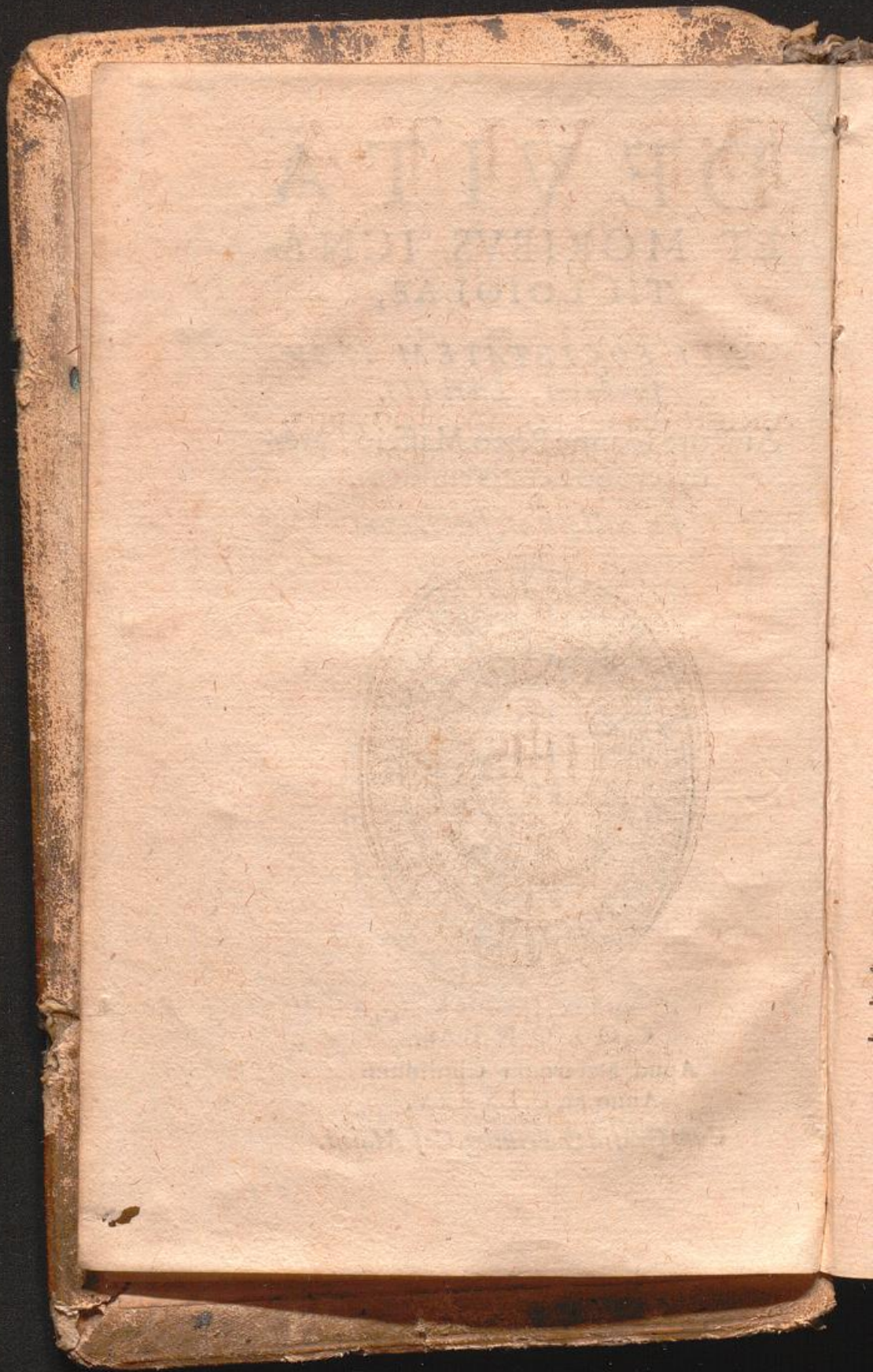
Libri Societatis Iesu Paderbornae. 86.

COLONIAE,

Apud Maternum Cholinum.

Anno M. D. LXXXV.

Cum Gratia & Privileg. Cas. Maiest.

CLAVDIO
AQUAVIVAE PRAE-
POSITO GENERALI
SOCIETATIS IESV.

Ioannes Petrus Maffei S.D.

*VAE parens & condi-
tor nostra Societatis
Ignatius, auctore ac
duce Deo gessit in ter-
ris, ea profecto digna
sunt, in quibus comen-
dandis immortalita-
ti, scriptorum omnium certet industria. Id
scilicet fuit causa, cum in eo munere alij non
sine pietatis et ingenij laude versati sint, cur
ego quoq, delata olim ad me à Patre nostro
Euerardo nonnullam huiusce provinciae par-
tem, neq, ita grauate receperim, & recepta,
si minus cum apparatu & copia, certe cum
fide curaq, Deo adiuuante confecerim. Nec
sanè dubium, quin, qui talem mihi laborem
iniunxerat, huic potissimum laboris eius &
opera fructus, ac prima libamina deberen-
(?) 2 tur.*

tur. Nunc, quando, priusquam in vulgus
exirent lucubrationes meae, ad beatos ipsius
Ignatij complexus, uti speramus, ille deces-
sit, ei nempe, qui in utriusq. Praepositi locum
& curas nutu diuino successit, optimo iure
dicanda fuerunt. Ac tibi quidem, Pater
humanissime & optime, in praclarum illud
exemplar dies noctesq. intuenti, minime
dubito, quin opus hoc qualecunque, gratum
acceptumq. futurum sit. Cateris ut perinde
iucundum ac fructuosum accidat, nimirum
ab IESU, tuis incensis officio & caritate
precibus & sacrificijs impetrabis. Vale. Ro-
ma. Kal. Ianuar. M. D. LXXXV.

I N

INDEX CAPITVM OPERIS.

Libri primi.

O rtus Ignatij, & educatio. Cap. I. pa. 1	
Conuersio eius ad Christũ. Cap. II.	5
Ad Montem ferratum religionis causa proficiscitur. Cap. III.	19
Acta eius in Monte ferrato. Cap. IV.	25
Ardores eiusdem in studio pœnitentiæ. Cap. V.	28
Molestia scrupulorum, & tentationũ eiusdem. Cap. VI.	32
Ignatij profectus in spiritu. Cap. VII.	41
De studio collato ad proximos adinuandos. Cap. VIII.	46
E graui morbo periclitatur. Cap. IX.	49
De inanis gloria vitio superato. Cap. X.	51
De profectiõne Hierosolymitana. Cap. XI.	53
Nauigat in Italiam. Cap. XII.	55
Nauigat in Palestinam. Cap. XIII.	63
Palestina loca sancta perlustrat. Cap. XIV.	66
In Hispaniam redit. Cap. XV.	73
Barcinone ad studia litterarũ aggreditur. Cap. XVI.	81
(?) 3	Eius-

I N D E X.

Eiusdem commoratio Complutensis. Cap.
XVII. 88

Lutetiam proficiscitur. Cap. XVIII. 107

Extrema inopia incommoda superat. Cap.
XIX. 110

Variè propter Christum exercetur. Cap.
XX. 115

De socijs ad Ignatium adiunctis. Ca. XXI.
122

Libri secundi.

A *Eger Hispaniam repetit. Cap. I.* 135
Venetias ingenti labore contendit.

Cap. II. 140 (147

Venetias ad Ignatiũ socij veniũt. Cap. III.

*Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eo
dem, & socijs in Veneta ditione gestis.*

Cap. IV. 153

*Ignatio Romam appropinquanti Christus
apparet: & vnde Societati IESV nomen
inditum fuerit. Cap. V.* 162

*Ignatius Romæ Christiana rei dat operã:
in Casinati môte animã Hozij cælum in-
trantem videt. Cap. VI.* 166

*Romam Patres vniuersi conueniunt: vete-
rè plebis erudienda morem, & frequentè
usum Confessionis, & Eucharistiæ resti-
tuunt. Cap. VII.* 172

Falsis

C A P I T V M.

<i>Falsis criminibus circumuenitur Ignatius, & absoluitur. Cap. VIII.</i>	174
<i>Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant. Cap. IX.</i>	189
<i>Patres in varia loca Pontificis iussu disce- dunt. Cap. X.</i>	194
<i>Ignatius plebi fame periclitanti succurrit. Cap. XI.</i>	201
<i>Confirmatur à Pötifice Maximo Societas. Cap. XII.</i>	205
<i>Præpositus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.</i>	208
<i>Generalis Ignatius denuo Catechista mune- re fungitur. Cap. XIV.</i>	219
<i>Societas augetur, distribuuntur provincia. Cap. XV.</i>	221
<i>Varia in Ignatium tempestates excitatur. Cap. XVI.</i>	224
<i>Regimen feminarum à Societate depellit Ig- natius. Cap. XVII.</i>	227
<i>Honoribus in Societatem nostram Ignatius aditum obstruit. Cap. XVIII.</i>	230 (245)
<i>Cõfirmatur à Iulio III. Societas. Ca. XIX.</i>	
<i>Magistratu sese abdicare conatur Ignati- us. Cap. XX.</i>	246
<i>Societati in Hispania valde laboranti suc- currit. Cap. XXI.</i>	250

(?) 4 De

I N D E X.

De Iulij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatiū nostrōsq. beneuolentia. Ca. XXII. 255
 Ignatiij obitus. Cap. XXIII. 257
 Libri tertij.
DE orādi assiduitate, et studio pietatis.
 Cap. I. 262
 Quod eius fuerit de perfectione iudicium.
 Cap. II. 270
 De caritate ipsius in Deum. Cap. III. 272
 De caritate in proximos. Cap. IV. 277 75
 Mansuetudo eiusdē & comitas. Ca. V. 284
 Grauitas eiusdem, & in custodia disciplina
 seueritas. Cap. VI. 288
 Eiusdem animi submissio, & quid de virtute
 Obedientie senserit. Cap. VII. 295
 Paupertas eius, & castimonia. Cap. VIII.
 304. (IX. 306
 Aequitas animi ac constantia eiusdē. Ca.
 Eiusdem ratio gubernandi. Cap. X. 319
 Eiusdem ratio proximos adiuuandi. Cap.
 XI. 332 (XII. 335
 Vita eius quotidiana, & domestica. Cap.
 Pietatis opera publice per eū instituta. Cap.
 XIII. 339
 Quaedā de Ignatio mira. Cap. XIV. 346
 Eiusdē forma, & statura corporis. Ca. XV.
 373.

I N D E X

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A.

- A** Bdicare sese magistratu conatur Ignatius, pag 246
- Abſtinentia & ſobrietas eiufdem. 30.39
- Accuſatoribus qua obſervatione aures praeberere conſueuerit Ignatius. 328
- Adrianus VI. Pont. Max. 57
- Aegrotorum curandorum lex. 339
- Aenobarbus archipirata. 141
- Agni caeleſtis caera effigies. 268
- Alexandri Card. Farnelii pietas, & magnificentia. 219. 372
- Alexander Petronius medicæ artis laude præſantiſſimus. 300. 148
- Alfonſus Fonſeca, Toletanus Archiepiſcopus. 97
- Alfonſus Salmeron Toletanus, Ignatij ſocius, ad montem Celſum ſecedit. 127
- Ambitio & auaritia, duæ pernicioſiſſimæ mortaliũ peſtes. 155
- Andreas Foxius, cognomento Aſparotus. 249
- Andreas Gritus, Venetorum Dux. 6
- Andreas Lipomanus, vir pietate & genere nobilis. 64
283. 370.
- Andreas Quiedus, Aethiopiæ Patriarcha. 244
- Animorum curatio difficilis. 47
- Antonius Araozius Hiſpaniæ præponitur. eius litteræ. 223
- 353
- Apoſtolorum limina, & præcipue religionis templi noſtri Romæ obeunt. 152
- Arbenſis Epicoſopus Ignatium ad ſacerdotium euehit. 158
- Ardebalus Ignatij præceptor. 83
- (?) s Artiaga

I N D E X.

Artiaga se ad Ignatij institutum aggregat.	87
eius mors.	140
Augustinus quidam Augustinianus hæreticus nostros Romæ infectatur.	174
B.	
B Aiona, olim Aquæ Augustæ.	136
Baptista Viola Parmensis.	368
Barcinone ad studia litterarum Ignatius aggreditur	
81. 275	
Barptolemæus Guidicionius Cardinalis.	206
Barrera Hispanus Romæ cum alijs in nostros conspirat.	181
hæreticus comprehenditur.	188
Bassanum. oppidum agri Patauini.	155
Bellum inter Gallos & Hispanos.	6
inter Venetos & Turcas.	154
inter Paulum IV. & Regem Philippum.	253
Benedictus Cœuersius, vrbis Romæ gubernator.	180
Benevolentiam suorum erga se quomodo aleret Ignatius.	327
Bernardina quædam Romana, filiam admotam Ignatij defuncti feretro sanat.	351
Bernardinus Maffei Card.	234
Bertramus Loiola.	136
Bisintianum oppidum.	209
Bonæ spei promontorium.	195
Bononiam Ignatius peruenit.	142
Bononiam veniunt Xaverius, & Bobadilla.	136
Basilica ora.	195
Brixiam mittitur Claudius Iaius.	195
C.	
C Allistus se ad Ignatij ductum aggregat.	87
Carcerem in Societatem induci numquam permisit Ignatius.	293
Caritas Ignatij in Deum.	271
in proximos	275
	ca.

R E R V M.

Castitatis laude insignis Ignatius.	305
Castitatis virtutem in Societate magno studio custo- diri voluit Ignatius.	305
Catechesi Christianæ operam dat Ignatius.	220
Catechumenorū ædes, curante Ignatio, paratæ.	343
Cazeres Segouienfis Ignatij socius.	87
in patriam reuertitur,	140
Christus tentationum iustissimus arbiter.	34
Christi patientiæ studiosus Ignatius.	70
Circus Flaminius Romæ.	202
Claudius Iaius Gebennensis Ignatij socius.	128
Bassanum secedit cum Simone Roderico,	155
Tergestinatorum Episcopatum reijcit.	232
Collegium Montis acuti Parisijs.	109
Collegium S. Barbaræ Parisijs.	113
Collegium Hispanicæ nationis Bononiæ.	142
Collegium Germanicum Romæ.	345-371
Collegium Lauretanum.	350
Compluti artium curriculum inquit Ignatius.	88
Concionantur Patauij Codurius, Hoziusque: Ferrar- ariæ Rodericus & Iaius: Bononiæ Xauerius, & Bobadilla: Senis Paschasius, & Salmeron.	160
Vicetiæ Ignatius, Faber, & Laines.	157
Cõcordia nihil valentius ad res arduas moliẽdas.	191
Confessio totius anteaactæ vitæ Ignatij.	25
iterum, iterumque ab eodem repetitur.	37
quotidiana cuiuslibet omissionis.	265
Confessio generalis P. Fabri.	125
& aliorum sociorum Ignatij.	Ibid.
Confessionis frequens vsus ab Ignatio & socijs Ro- mæ restitutus.	173
commendatur ab Ignatio Barcinone.	275
Crucem pauci ex animo amplectantur.	137
D.	
Dæmon Ignatiũ ab incepto reuocare conatur.	33
Ignatio difficulaates repræsentat.	ibid.
	Ignat.

I N D E X.

Ignatium à litterarū studio remouere nititur.	84
Detractiones & iufurri animos difiungunt:	215
Didacus Guias Cantaber.	144
Didacus Laffus Ferdinandi Regis orator.	235
Dignitatis gradus perfectos viros requirunt.	237
à Societatis instituto valde alieni.	237
D. Dionyfij Arcopagitæ tutela.	130
Discretio ſpirituum, conſumatæ ſapientiæ virtus.	15
Doctrinæ Chriſtianæ præceptis plebē imbuit. Ignatius.	87.90.137.144 173 203.219
Doctrinam Chriſtianam profeſſi tradere debēt.	194
Dominicani fratres Salmanticæ Ignatij doctrinam expendunt.	99
Domus profeſſæ egeſtati Romæ mirabiliter ſubuenitur.	307 317.318
E.	
Eccleſia primitiua Ignatij quæ.	163
Eccleſia Rom. princeps, magiſtraque orbis terrarum.	173
Eleemoſyna Ignatij in pauperes:	75
Eleemoſynis vndique conquiſitis alios ſubleuat Ignatius.	89
Elifabetha Roſella Ignatium victu benigne alit.	83
pecunia eundem iuuat.	143
Romam venit.	227
Emendicat victum Ignatius Compluti.	89
Guipuzcoæ.	136
& ſocij Romæ.	153.173
Eraſmi libros abiicit Ignatius, & in Societate legitur.	86
Euchariftiam octauo quoque die ſumit Ignatius.	109
idem quotidie.	164
Euchariftiæ frequens vſus Romæ ab Ignatio, & ſocijs reſtitutus.	173
commendatur ab Ignatio Barcinone.	275
Examē cōſcientiæ bis quotidie habetur ab Ignatio.	109
	item

R E R V M.

item in singulas horas.	363
Examen conscientiae P. Fabri.	125
Exemplo vitae ac morum nihil efficacius ad animos permouendos.	239
Exercitiorum spiritualium liber ab Ignatio conscri- ptus.	16
à Rom. Pontifice comprobatus.	48
Salmanticae examinatur.	104
à sacro Inquisitore Parisijs receptus.	116
item in Hispania.	312
Exercitijs spiritualibus perpolitur Faber.	125
Xauerius.	126
& alij socij Ignatij.	128
item multi Venetijs.	145
Romae.	171
Novitij probandi.	193
F.	
Feminarum regimen à Societate depellitur	227
Feminarum consuetudo periculosa.	228.229
Ferdinandus Rex Rom.	231
Ferrariam venit Ignatius.	75
Rodericus & Iaius.	163
Fiduciae diuinæ innixus Ignatius.	54 59.66
ad Fossam Clodiam Ignatius peruenit.	60
Franciscanæ familiæ fratres Hierosolymis.	68
Franciscus Borgia Gandensium dux, Societati se addicit.	243
Franciscus Mendoza.	102
Franciscus Michaelius, Urbis præfectus.	226
Franciscus Strata Ignatio se adiungit.	171.267
Franciscus Xauerius Cataber Ignatij socius.	126
primus in Iaponiorū terras Euangeliū intulit.	127
ad montem Celsum secedit.	155
Bononiam proficiscitur.	163
in Lusitaniam tendit.	208
in Indiam mittitur.	199
	la-

INDEX.

Indiæ Prouincialis.	223
in Sinarum aditu obit.	127
Francisci Xauerij per somnum visio.	200
Frias, Vicarius Salmanticensis Episcopi.	101

G.

G Aspar Contarenus Card.	168
Gaspar Doctus pro Ignatio & socijs.	386
Genuam proficiscitur Ignatius.	76
Georgius Nauerius, insignis doctor.	95
Germanicum Collegiū in Vrbe institutum.	345
Giennium, vrbs Bæticæ.	93
Grammaticæ rudimenta discit Ignatius.	83
eadem Parisijs repetit.	109
Grana piacularia.	176
Gregorius x i i. Pont. Max:	345-374
Guipuzcoa prouincia.	1136

H.

H A Ereticorum fastus. 176	(124
Hæretici ab Ignatio cū Ro. Ec. in gratiā restituti.	
Hercules II. Dux Ferrar. Ignatij & sociorum innocen-	
tiæ testimonium trahit. 187	(283
Hieronymo Arzio egrotanti frequēs adest Ignatius.	
Hieronymi Arzj liberalitas. 307 310	(146
Hieronym. Verallus Legatus Apostolicus Venetijs.	
Hierosolymitana profectio ab Ignatio decernit.	63
à Paulo III. imperatur.	153
Hierosolymam venit Ignatius.	68
Honoribus in Societatem aditus obstruitur.	230
Hortatur homines Ignatius ad odium peccatorum,	
amoremque probitatis.	115-137
Hospitium S. Iacobi Parisijs.	111 112
ad Hospitale domum diuertit Ignatius.	88. 157
Hozius Hispanus Venetijs Ignatio iungitur.	144
Taruisium secedit.	155
Patauium proficiscitur.	163
eius mortui animā cælos pene trantē videt Igna-	
tius. 170	Hu-

R E R V M.

Humilitas Christiana cæterarum parens, custosque virtutum.	29
Humilitatis spiritum profitetur Societas.	133
I.	
Iacobus Gouea Lusitanus.	118. 195
Iacobus Laines Seguntinus Ignatij socius.	127
Romæ sacras litteras profiterur.	167
cum Petro Fabro Parmam contendit.	194
Italiae prouincialis.	223
Ieiunium P. Fabri.	125
P. Xauerij.	126
& aliorum Ignatij sociorum.	129
IESV nomen vnde Societati inditum.	166
Ignatius etiam ante conuersionem ab omni impietate atque auaritia alienus.	3
in Pompelonenſi obſidione vulneratus.	8
grauiter ægrotat.	9. 54. 64
urbane munditiæ apprime deditus.	11
lectione librorum ſpiritualium conuerſus.	13
ad Montem Serratum proficiſcitur.	18
ſingulis noctibus ſe acerrime verberat.	21
ſingulis diebus ter ſeſe flagellis cædit.	31
MARIAE virgini ſe voto caſtitiſſis obſtringit.	21
in Maurum quendam irritatus.	24
de peregrinatione Hieroſolymitana ſolicitus.	25. 54
quo anno militiæ Chriſtianiæ nomen dedit.	27
exceſſu quodam raptus.	45
magnam rerum ſpiritualium peritiã nactus.	46
cur interdum ab alijs ad prandium inuitatus, accederet.	49
inanem gloriam ſuperat.	52
à diuina prouidentia totus pendens.	55
in Italiam nauigat.	ibid.
Romam ingreditur.	57
Adriani VI. pedes exoſculatur.	ibid.
Venetias ire parat.	ibid.
	a comi.

INDEX.

à comitibus destitutus.	ibid.
Venetas perductus,	66
naugat in Palæstinam.	63
Palæstinæ loca sancta perlustrat.	66
in Hispaniam redit	73
ab Hispanis militibus cõtumelia affectus. 78. 79	80
artium curriculum inquit Compluti.	88
in carcerem conijcitur.	94. 02
Salmanticæ examinatur.	104
extremam inopiam superat.	110
Philosophiæ studia aggreditur Parisijs.	112. 113
sacram Theologiam amplectitur.	114
varie propter Christum exercetur.	115
ad secretum Inquisitorem Parisijs defertur:	116
ab eodem Inquisitore absoluitur.	ibid.
virgarum periculo liberatus.	118
multos à turpi vita conuertit.	123
eger Hispaniam repetit.	135
Venetas contendit.	140
sacris initiatur.	153
plebi Romæ periclitanti succurrit.	201
in culinæ ministerijs versatur.	214
Generalatu se abdicare conatur.	246
prophetiæ dono præditus.	351
Ignatij ortus & educatio.	1
acta in Monte serrato.	25
{ Minorellæ.	30
{ in Guipuzcoa.	137
{ Venetijs.	144
{ Vicetiæ.	156
{ Romæ.	168
animi altitudo.	4
submissio.	295
æquitas.	306
ardor in studio poenitentia.	28
caritas in Deum.	272
	in pro.

R E R V M.

in proximos. 275	castimonia.	304
cautio in negotijs gerendis.		5
constantia.		306
conuersio ad Christum.		5
Confessarius Dominicanus Salmanticae.		99
alter ex ordine Minorum Romae.		212
clementia & lenitas.		217
fiducia in Deo. 142	forma & statura.	373
grauitas & in custodia disciplinae seueritas.		288
gubernandi ratio.		319
mansuetudo & comitas.		284
maturitas ac dexteritas in tractandis hominum in genijs. 5	obitus.	254
Opera. liber Exercitiorum.		16
libellus de rebus Christi & sanctorum praecclare gestis.		18
liber de Trinitate.		43
epistola ad socios Lusitanos de Obedientia.		299
epistola ad Praepositum prouinciae Lusitaniae.		322
commentarij de religione.		307
carmina Hispanica de B. Petri laudibus.		10
scripta de spiritu discretionis, & de moderandis affectibus. 335	paupertas.	304
persecutio Lutetiae. 117.	Romae.	174
pietatis studium:		262
profectus in spiritu.		41
ratio proximos adiuuandi.		332
sermo de contemptu rerum humanarum,		102
studium ad proximos iuuandos. 46. 89. 98.		122
virtutes.		214
vita quotidiana & domestica.		335
Ignatio nocte vigilanti M A R I A virgo vna cu par- uulo IESV sese palam ostendit.		17
cidem Romam appropinquanti Christus apparet.		164
Ignatium socios, vt parentem diligunt ac reuerentur,		131
Inanis gloriae vitium superat Ignatius.		51
(?)	Indica	

R E R V M.

Indica expeditio nostrorum studijs apta.	196
Innocentij III. Papæ lex de curandis ægrotis.	339
Ioannes Borgia Philippi Regis legatus.	266
Ioannes Codurius Ignatij socius.	128
Taruifium secedit.	155
gravi morbo laborat.	368
Ioannes Cruceius, rei domesticæ curator. 317	(186
Ioannes Figheroa Vicarius Archiepiscopi Tolet. 91.	
Ioannes Gallus Ignatij socius.	87
monasticæ se vitæ addicit.	139
Ioannes Moronus Card.	344
Ioannes Lusitaniæ Rex.	127
Ioannis tertij Lusitaniæ Regis curæ.	195
Ioannes Pēna Ignatij in philosophia præceptor.	114
Ioannes Siliceus Toletanus Archiepiscopus, nostrorum insectator.	251
Ioannes Vega Hispanus.	222
Iudæi multi versantur in Hispania.	96
Iulius III. Pont. Max. Societatem confirmat.	245
cuius mors. 255	L.
L oiolarum familia.	176
Ludit tridiculis Ignatius.	284
Ludouicus Cōsalus domus Romanæ minister.	280
Lusitani Brasiliam & Indicam orā aperiunt.	195
Lutetiam proficiscitur Ignatius.	107
Lutetiæ Parisiorum descriptio.	111
	M.
M agnates in Hispania qui vocentur.	3
Male nuptarū cœnobiū ab Ignatio institutū. 341	
Marcelli II Pont. electio, atque obitus.	255. 257
Margarita Austriaca, Octavij Farnesij vxor. 204. 241	
MARIA virgo Ignatio noctu apparet.	17
MARIAE virginis patrocinium.	130, 164
MARIAE virginis ad Niues, ædes Romæ.	161
S. MARIAE a Strata templum.	219
in MARIAE virginis honorē sabbata obseruat Ignatius. 96	Marti-

I N D E X.

Martinus Garzia Ignatij frater.	19
Martinus Luther hæresiarcha.	27
Martinus Olavius excellenti vir ingenio.	256.311
Matthæus Ori, Dominicanus.	116.186
Medicis valde dicto obediens Ignatius.	299
Mendicitas maximū affert detrimentum studijs.	110
Meretriculas ab impuritate auocat Ignatius.	274
Michael quidam Hispanus.	349
Michael Hispanus Romæ nostros accusat.	179
idem ex filio multatur.	180.188
Michael Turrianus in Lusitaniam destinatur.	321
Minoreffa oppidum, hodie Manresa.	29
Mira de Ignatio. 346	(unt. 161
Missæ sacrificium Ignatij socii Vicetiæ primum faci	
Ignatius autem postea Romæ.	336
Missionis Pontificiæ exordium nostris.	201
Modestiam scholasticis cōmendat Ignatius.	292
Mons ferratus. 21	Mons aureus Romæ. 368
Mons Casinas.	169
Mons Celsus, vicus agri Patauini.	155
Mons Martyrum extra Lutetiam.	130
Montis acuti Collegium Parisijs.	109
Mores novos in Societatem induci non est passus I-	
gnatius. 293	(fertur. 271
Mortificationis spiritus speculationis spiritui ante-	
Moyse Puialtus sacerdos.	276
Mudarra Hispanus nostros Romæ criminatur.	181
hæreticus deprehensus sibi fuga consulit.	188
Muliebris sexus ad pietatem propensus.	93
N.	
N egligentem in quodam ministerio quendam ar-	
guit Ignatius.	392
Neophytorum ædes Romæ.	343
Nicolaus Bobadilla Palentinus, Ignatij socius.	128
Veronam proficiscitur.	155
Aenariam insulam petit.	195
(?) 2	111

I N D E X,

in Brutios discedit.	209
in Indiam destinatus impeditur ischiade. 199	(193)
Nouitij Societatis quibus exercitationibus probādi.	
Nouitios quosnam legere soleret Ignatius.	330
O.	
Obediens apprime magistratibus Ignatius.	92
Obedientiæ sacrificio nullū Deo suauius est.	192
Obedientiæ nexu nostri Christi Vicario mācipati.	197
Obedientiæ virtutem cæteris omnibus antefert Ignatius.	297
Obedientiæ præclarum exemplum.	303
Oliuetus mons.	70
Orandi assiduitas in Ignario.	262
Otiū, vt omniū vitiorū fomitē, detestatur Ignatius.	291
P.	
Palæstinæ loca sancta perlustrat.	66
Parisijs in D Dionysin. Arcopagitæ tutela sūt.	130
Parthenonem S. Catharinæ à Funarijs instituit Ignatius.	341
Paschasius Broetius, Ignatij socius.	128
Veronam tendit. 84.	157
Senas.	194
Galliæ Prouincialis.	223
Patauium ingreditur Ignatius.	34. 61
Pauli III. Pontificis maximi laudes.	152
Paulus IV. Pont. Max	257. 371
Paupertatis spiritum profitetur Societas.	233
Paupertatis amor summus in Ignatio.	214
Peregrinationis initium Societati.	194. 195
Perfectionis studium.	271
Peruilegium armorum, quid.	27
Petronius Pisauensis tres germanos fratres ad Societatem perducit.	320
Petrus Apostolus Ignatio sanitatem affert.	11
Petrus Canisius Germaniæ Prouincialis.	223
Petrus Codatius Laudensis nomen dat Societati.	219
Procurator domus professorum Romæ.	340
	cius

R E R V M.

eius domus.	313
Petrus Contarenus nobilis Venetus.	145
Petrus Faber Allobrox Ignatiū primus sequitur.	124
alijs socijs præponitur ab Ignatio.	135
Scholasticam Theologiam Romæ proficitur.	167
in Germaniam ducitur.	209
Petrus Faber & Laines rerum spiritualium admini- stri Rainutio Card. Farnesio dati.	194
Petrus Mascarenias, Regis Lusitaniæ orator.	197
Petrus Ortizius, Cæsaris Legatus, Ignatium & socios ad Pontificem maximum introducit.	152
exercitijs spiritualibus ab Ignatio eruditur.	169
Petrus Ribadeneria Toletanus.	370
Philippus Archintus, Salassiorū Episcopus.	219. 226
Pietatis opera publice per Ignatium instituta.	339
Pontifici Romano suā operam defert Ignatius.	167
Præpositus Generalis creatur.	208
Principum Hispanorum filij, qui nam in patrimo- nio succedant.	2

Quæstorum sacra tribunalia. 123 (331)
 Querimonias suorū perbenigne audit Ignatius.
 Quirinus Garzonius Romæ Ignatiū & socios tecto
 recipit. 172 R.

Rainutius Cardinalis Farnesius, Legatus Parmen-
 sis. 194
 Rauēnæ quid acciderit cuidā ex Ignatij socijs. 151
 Realdus Colūbus egregius Anatomix magister. 260
 Regulas perscribit Ignatius. 194 (245. 250)
 Rodolphus Pius Carpēsis Card. Societatis protector.
 Roma vrbs, totius æquitatis parens. 185
 Romam ingreditur Ignatius. 57. 167
 Romam Patres vniuersi conueniunt. 172
 Romæ Faber & Laines sacras litteras proficitur. 167
 Romæ Confessionis & Eucharistiæ frequens vsus re-
 stitutus. 173

(?) 3. Salman.

I N D E X.

S.

Salmanticam ad sua prosequenda studia migrat Ignatius.	79
Salmanticæ in carcerem conijcitur.	101
Scrupulorum molestijs agitatur.	35
Seminarium Clericorum in Vrbe conditum.	344
Senas proficiscuntur Paschasius & Salmeron.	163
Septē Vrbs templa Ignatius & socij obeunt.	213. 268
Sequana fluuius.	111
Simon Rodericus Lusitanus Ignatij socius.	128
Bassanum secedit.	155
in Indiam destinatus.	119
in Lusitaniam proficiscitur.	208
item Ferrariam.	163
Lusitaniæ prouincialis.	223
Bassani grauissima febre correptus.	364
Sinæ vltimi.	195
Sobrietas moderata animum vegetat.	51
Socij priores Ignatij.	87
inconstantes.	139
Socij posteriores Parisijs ad Ignatiū adiuncti.	122
Romanæ fictis criminibus circumueniuntur, & ab soluuntur.	174. 224
Socij & Ignatius de constituenda Societate delibe- rant.	189
Socij in varia loca Pontificis missu discedunt.	194
Societas IESV vnde dicta	166
minima ab Ignatio vocatur.	166
confirmatur à Paulo III. Pont. Max.	205
item à Iulio III.	245
augetur, & distribuuntur prouincię.	221
humilitatis & paupertatis spiritū profitetur.	233
quibus artibus conseruanda.	237
varijs locis exercetur.	249
Societatis dignitati in posterum prouidet Ignatius.	183.

Spe-

R E R V M.

ſpectaculis publicis ad eſſe noſtros non facile permittit.	392
Stephanus Baroelius Nouocomenſis:	369
Stephanus Guia Cantaber.	144
Submiſſio plurimum valet ad conciliandos homines.	211
Sudarium ſacrum, in oppido Giennio celebratū.	93
T.	
Taruſium ſecedunt Codurius & Hozius.	155
Tentatur à dæmone varijs artibus Ignatius.	32.
34.36.37.52.	
Tentatione patriæ ac domesticorum nulla fere periculofior.	137
Terentium in ſcholis noſtris explicari vetat Ignatius.	305
Theodoſius frater ex ordine Minorum, à confeſſionibus Ignatij Romæ.	212
Theologiã ſacram Ignatius Pariſijs aggreditur.	114
Timore humano agitur Ignatius.	78
de Trinitate liber Ignatij.	43
Trinitatis myſteriū Ignatio diuinitus innotefcit.	43
V.	
Valetudinarij publici miniſterijs probandi nouitij.	193
Venetias Ignatius perducitur.	75
Venetiarum vrbs deſcriptio.	61
Verba ſuſpenſa & ambigua, vti ſubdola mendacij te- gumenta, ſemper eſt deteſtatus Ignatius.	331
Veronam contendunt Paſchaſius & Bobadilla.	155
Vicetiam Ignatij focii conueniunt.	159
Vicetiam petunt Ignatius, Faber, & Laines.	255
Vicetiorum liberalitas erga Ignatiū & ſocios.	161
Vigilia immoderata vires frangit.	51
Virtutis pulchritudo, & vitij foeditas explicatur ab Ignatio.	100
Viſionibus diuinis illuſtraſ Ignatius.	17. 42. 43. 44
V.	

I N D E X.

Voto se obstringūt Parisiis Ignatius & socii	130.	162
Votum idem renouant.		131
Votum Ignatij perpetuæ castitatis & paupertatis nuncupatum Venetijs.		153
Votis tribus solemnibus quartum addunt nostri.	193	
Vota suæ religionis nostri in Petri & Pauli solemniter professione suscipiunt.		213
Vulgus pluma & folio leuius.		225

X.

ad Xenodochium publicum diuertit Ignatius.	88.
	136
Xenodochij ministerijs probandi nouitij.	193

F I N I S.

62
31
tis
53
93
ni
13
25

DE IGNA^I
TII LOIOLAE VITA
ET MORIBVS.

LIBER PRIMVS.

8.

Ortus eius, & educatio. Cap. I.

IN ea Hispaniæ regi-
one, quæ ad Pyre-
næum pertinet, ac
vulgi sermone Gui-
puzcoa nomina-
tur, in primis clara
est Loiolarū fami-
lia. Eius familię prin-
ceps Bertramus, Ognis & Loiolæ do-
minus, quæ loca sunt in finibus vr-
bis Aspeithiæ, in matrimoniū ducta Ma-
rina Sone, æquè clari generis foemina,
quinque suscepit ex ea filias, filios o-
cto: quorum minimus natus fuit Igna-
tius is, quem Societas IESV parētem
agnoscit; cuius de vita & moribus, quæ
nobis fuerint comperta, in vnus Dei
gratiam gloriamque litteris mandare

A decre-

decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CDXCI. regnantibus in Hispania Ferdinando & Elisabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seueram disciplinam educatum à suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum hausisse spiritus: deinde litteris vixdum à limine salutatis, cum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure nascuntur, vt maximus aetate dumtaxat in patrimonio, imperioque succedat; reliqui, siue ad acuendam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendum, portiuicula quadam hereditatis aspersi, quæ tenuem in victum cultumque sit satis, vel studijs doctrinæ, militiæve dant operam, vel aulæ, regumque præsidio ad opes, gloriamque nituntur. Hic ille cum in ephelis honorarijs Regi aliquandiu ministrasset, aulicis imbutus moribus
ad

ad Antonium Manricum sese contulit Naiarenſium ducem, ex ijs, quos in Hispania magnates appellant; quo cū Loioleia genti neceſſitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi forisque in honore habitus, rei militaris tyrocinia poſuit: & quod ijs ferme uſu venit, qui nōdum caeleſtes delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit, ut ardenti laudis humanæ ſtudio, & cōmunis cōſuetudinis impetu abreptus, cum eſſet in corporis ornatu elegantiffimus, equorumque & armorum uſu præcelleret; quod ſibi datum fuerat temporis ad negotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, ut plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria vaſania, & cætera ſæculi vanitate conſumeret. Verumtamen inter cuiusmodi vitia, & cæcos errores, præclara quedam emicabant bonæ ac religioſæ mētis indicia. Primum enim in tanta licentia militari, tamque corruptis hominum moribus, quamuis animo conſternatus eſſet interdum, & multis vndique cinctus anguſtijs; nulla tamen i-

4   I G N A T I I   V I T A E

pius atrocior vnquam audita vox est, quales multæ à nefarijs hominibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec solum ab omni verborum impietate semper abhorruit, sed etiam sacra omnia, sacrorumque antistites naturæ perpetuo instinctu admodum religiose reueritus est. Erat præterea intactus ab auaritiæ sordibus, & à lucrì cupiditate vehementer alienus; quod cum aliàs, tum vero in expugnatione vrbs Naiaræ, quæ in Cantabriæ finibus est, perspici potuit: quam cum ob defectionis crimen dux militi diripiendam dedisset; Ignatius, quamuis ad ipsam victoriæ pars non exigua pertineret, tamen nec præsentis prædæ dulcedine, nec cæterorum exemplo adduci potuit, vt sese alienæ rei contactu pollueret; non Christiano solum, sed etiã ingenuo homine id indignum existimans. Quæ ipsius altitudo animi in priuatis quoque dissidijs ac simultatibus eminebat; vt si quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque venisset, si locus reconciliationi daretur, illico vnà cum armis odium
om-

omne deponeret, & cum inimicis in gratiam planè bona rediret fide. Neq; verò eidem in magnis arduisque negotijs vel capeſſendis alacritas, vel gerendis conſilium & cautio deerat. quocirca inter quosdam Cantabriæ populos graui orta ſeditione, legatus ad eos à duce Naiaræ, breui controuerſias omnes magno partis vtriuſque conſenſu & approbatione diremit: ac licèt iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamen, tractandiſque hominum ingenijs iam tum ſenilis quædam in eo maturitas apparebat; prorſus, vt negotiũ nullum ferme ſuſceperit, quod nõ ad optatum exitum ſua lenitate ac virtute perduxerit. quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quaſi talenta non optimè collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiam, ac ſui ipſius incrementa ijs artibus vtens, quas ad vnius Dei honorem & gloriam omnino referri oportuerat.

Conuerſio eius ad Chriſtum.

Cap. II.

HVNC maximè in modum adoleſ-

A 3 cen-

centia , atque ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonū circiter & vigesimum , à miserabili errore, certoque æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem eius conuersionis ratio fuit eiusmodi. Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus ; quam nactus occasionem Franciscus Galliaë Rex , Nauarraë Vasconum, quæ Guipuzcoam attingit, Hærico Alibreto cognato suo recuperanda , cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat ; Andream Foxium, cognomento Asparotum, cum exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus , cum aliquot loca improviso aduentu cepisset; cumq; nobilitas Henrici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiaraë dux, qui Nauarraë summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio, paucisque præterea Pompelone custodia causa relictis. Ac cæteri quidem appropinquante Gallorum exercitu,

citu, magnitudine pedestriū & eque-
 strium copiarum exterriti, & simul
 diffisi oppidanorum animis, tempori
 cedere, & urbem relinquere omnino
 decreuerant: Ignatius verò multis ver-
 bis homines ab eo consilio reuocare
 conatus, vbi se nihil proficere hor-
 tando perspexit, ardentibus oculis
 detestatus ignauiam perfidiamque,
 spectantibus omnibus in arcem solus
 introijt, paratus illam cum aliquot
 in eo præsidio relictis omni ope tue-
 ri. quo virtutis exemplo permotus
 alius quidam Ignatij in studio bellicæ
 laudis æmulus, eandem aleam subiit:
 reliquis vero salus, quàm aut fides aut
 gloria fuit antiquior. Ventum deinde
 in consilium est à custodibus de sum-
 ma rei: cumq; in tanta propugnatorū
 paucitate cōtra tantas hostium copias
 negarēt pleriq; locū obtineri possediu-
 tius, ac seniorū præsertim sententiæ ad
 profectiōē inclinarent; Ignatius, quo
 erat animi & corporis robore, q̄ acer-
 rime sese rursus opposuit, remq; disie-
 cit. Interea Galli, resistente nemine, p-
 pius ad urbē accedunt, & magna ciuiū

8   I G N A T I I   V I T A E

voluntate admissi, castris ad arcem po-
fitis, praefectum praesidij ad colloquiū
euocant. Ille accepta fide, cum tribus
dūtaxat egreditur, in quibus erat Igna-
tius; qui cum ab hostibus proponi con-
ditiones iniquiores vidisset, exarsit ni-
mium, easque conditiones tam acri-
ac vehementi oratione commilitoni-
bus dissuasit, vt ad extrema omnia per-
petiēda potius, quā arcem deserē-
dam cunctos accenderit. Nec mora:
Galli omisso colloquio acrius instare,
tormentis moenia quaterere atq; dirue-
re; vndique ascensum tentare. Hispani
contra, Ignatij praesertim exemplo at-
que adhortationibus incitati, fortiter
se defendere, subeuntem hostem gla-
dijs, telis, contis arcere; quoad Ignatio
ante alios dimicanti, globi vi excussus
ē muro lapis, laeuam haud ita graui-
ter laesit tibiam; globus vero ipse quam-
quam impetu refracto subsiliens, dex-
tram adeo labefactauit atque confre-
git, vt ē vestigio semianimis alienata
mente corruerit. Tum vero debilitati
animis caeteri, & deditio facta. Ignatiū
porrò stratum, vel ad colligendam cle-
mentiae

mentia^e famam, vel etiam virtutem in
hoste admirati Galli benignè suscipi-
unt, & in urbem ex arce translatum, in
pristino hospitio collocant, medicisq;
adhibitis, & rebus omnibus necessarijs
diligenter curant. Huic Gallorum be-
nignitati, pro sua animi magnitudine
egregiè respondit Ignatius. quippe tan-
tum aberat, vt eos odisset, à quibus in
illam calamitatem, viteq;ue discrimen
erat adductus, vt cum in lecto decum-
beret, singulos blandè comiterque cõ-
pellans, omnia fere sua in eos, amoris
causa diuiserit; atque hunc clypeo, illũ
pugione, alium thorace donarit. In-
teriectis deinde aliquot diebus, cũ gra-
uius laboraret, quàm vt breui tempo-
re sanari posse videretur; ad ceterã hu-
manitatem illud etiam additum à Gal-
lis, vt Ignatium lectica Loiolam vsq;
(neque enim longè aberat) deportan-
dum curarent: qui peramanter à suis
acceptus, cum ingrauescente indies
morbo periculosius ægrotaret, accer-
siti confestim vndiq;ue medici, crure
inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa,
siue id prioris chirurgi vitio, siue itine-

ris agitatione contigerit, nequaquam esse benè locata: neq; verò, nisi ea coagmentatione denuo resoluta, frustisq; suo loco repositis, posse vllò modo fieri vt coalescant. Qua tã acerba denuntiatiõe Ignatius minime exterritus, nõ modò statim æquo animo sese paratũ ostēdit ad omnia subeunda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum est auctus; cumq; iam Ignatius omnes fere cibos haustusq; stomacho fastidiente respueret, aliaq; in eo cernerentur letalia signa, suorum admonitu, sacris, quæ ad expiandum animũ pertinent, ritè procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis mœretibus, eò deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediam eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudum Ignatius præcipuo quodam cultu principem Apostolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebra

bra

brauerat: cuius profecto pietatis fructū non exiguum tulit. siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi visus est eundem Apostolum, optatam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sanè in irritum ea visio recidit: quippe continuo leuari doloribus, ciboque refici est coeptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repente animaduertit os quoddam genu sub ipso foedius prominere: quod quoniam praeter caetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quominus graphicè quàm soleret ac vellet, ocreatus incederet; ut erat idem & patientiæ militari, & vrbanae mūditiæ, & elegantiae apprime deditus, percontatus est medicos, possēt ne vlllo pacto deformitas tolli, qui cum respōdissent posse utiq;, sed dolore omnium, quos ad eam diem sensisset, maximo & acerbissimo; propterea quòd in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit Ignatius ingenti omnium vel admiratione, vel metu,

co cin-

concinnum ac decorum corporis habitum anteferre manifesto vitæ discrimini, secarique de sententia medicorum os iussit, clariore etiam, quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documēto : quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eò fuit horribilior) non modò ligari tenerive se non est passus, verum etiam ijs qui aderant, pavore propemodum ex sanguibus, ab omni prorsus querimonia gemituque ipse continuit. Post hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nõdum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insistendum idoneis, intereà dum iacentis corpus terrestres medici perficere conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cœlestis aggreditur. Cùm enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis causa prophanum quæpiam librum poposcisset ex ijs, quos antea per otium lectitare cõsueverat; diuino planè consilio factum est, nullus vt eo tempore domi liber esset eiusmodi : at verò longè meliores alij duo reperti sunt, Hispanico sermone conscripti; quorū alterius, Vita Christi.

sti, alterius (quo selecta virtutum exē-
pla continebantur) Sanctorum flores,
erat inscriptio. Ea videlicet lectio salu-
tis initium attulit homini. Dum enim
oblato sibi libro, varijs locis quasi a-
liud agens delibat, sensim capi coeptus
est pulchritudine eorum, quæ scripta
reperiebat; atque adeò inter ipsam le-
ctionem vbi quidpiam insigne cogno-
uerat, subsistere, secum ipse deliberans:
Quid si præclarum hoc sancti Domi-
nici facinus, quid si hoc sancti Franci-
sci Deo fretus aggrediar? Neque verò,
cum hæc & alia sibi multa propone-
ret, res occurrebat vlla tam ardua, tãq;
difficilis, quàm non perficere sese pos-
se generosa quadam alacritate confi-
deret. Quæ cum apud se diutius agita-
set, emergebant rursus rerum inanium
voluntates, & sæcularia desideria, quo-
rum sese nonnullis adeo manciparat,
vt dum eorum vel adipiscendi ratio-
nem exquirat, vel potiundi spem ani-
mo concipit, plures interim horas per
imprudentiã in ea cogitatione defixus
hæreret. Iamque priora illa propemo-
dum exciderant, accensosque nuper
igni-

igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & pernicioſa rerum fluxarum blādimēta reſtinxerant; cū periclitanti ſeruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & conſilia ſaniora ſubmittens. atque in hac item commentatione tam diu morabatur, donec interuentu cuiuſpiam, alio mentem animumque cōuerteret. Hac ille viciffitudine, & quaſi conſictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus pœne ex æquo certarent; contrarias in partes magna ſua perturbatione diſtrahebatur, incertus animi, hancine viam, an illam, cum primum poſſet, inſiſteret. Verumtamē inter alternas fluctuantis animi propēſiones illud intererat, quōd blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quam diu præſentes obueraſabantur, tam diu titillabatur Ignatij mens: abeuntibus verò, ſuccedebat illico amarus quidā torpor, & ægritudo, & ſibimet diſplacentis animi tædium. At contrā, præclari illi ad Chriſtianam laudem impetus,

tus, cogitationesque de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationib⁹, de victu cultuque in primis horrido & aspero; nō modo cum aderant, animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessū quoq; tristitia subeunte nulla, securum hilaremque præstabāt. Sed enim tantum hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq; ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis aciem accuratius in eam varietatem cœpit intendere; ac denique non sine admiratione quadã animaduertit, ab illis cogitationibus, ut erant inanes ipsæ, sic se ieiunum & aridum; ab his autem velut à pabulo salutari, latum vegetumque discedere: liquidoque perspexit, fucata et insidiosa voluptas quantū à vero & solido gaudio ac suauitate distaret. Atque hanc primam de intimis animi sensibus motibusq; ratiocinationem habuisse fertur Ignatius: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vsus accessit,

tan-

tantam in spirituum discretionem (que consummata sapientiae virtus est) solertiam atque peritiam est consecutus, ut egregia etiam illius generis praecpta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus, & assiduus librorum monitis è lethali animae veterno excitatus, antea actae vitae peccata, & infinita in se Dei clementiam aliquando cepit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque numine, serio cogitare. Atque in hanc deliberationem ingressus, denuo sese ad Christi domini, Sanctorumque sectanda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, & eorum praecipue, qui in se ipsi quam maximè duri ac seueri exstitissent. artium quippe spiritualium, & Christianae Philosophiae rudis & ignarus adhuc, omnem ferè sanctitatis & officij perfectionem in asperitate vitae, & in voluntaria corporis afflictatione statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis

dis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione, longoque ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelfo magnoque animo, salutare odium sui & ardens diuinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. Iamque rectis euntibus sensibus, & optima quæque expetentem, longè vehementius incitauit diuina visio. Etenim nocte quadam vigilantibus, augustissima specie, ac beatissimo lumine fulgens M A R I A virgo, vna cum paruulo I E S V, non modo sese palam ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirificè recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonesta voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vsu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoriâ confestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque; nõ leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium

B

ac

ac stabile mansit: vt quotiescumq; sublatis in coelum oculis astra suspiceret (quod sanè sæpè faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternæ patriæ desiderio raperetur.

*Ad Mōtem Serratū religionis causā
proficiscitur. Cap. III.*

INterea simul & animo & corpore cōualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crurā explicare, atque ingredi cœperat; nihilq; longius ei videbatur, quàm vt de cognatione sua, & de domo patris exire, & præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, constituit interim præclarissimas quasque Christi Domini, Sanctorumque res gestas memoriæ causa describere: atque ad id ipsum exquisiti cuiusdam nitore & elegantie codice comparato, quæ de virtutum exemplis præcipuè admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quàm cōpositissimis & quæ clarissimis litteris ordine referebat.

At.

Atq; huic operi dū insistit ardentius, quamquā sua de instituendo nouo genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tantā scribendi ac legēdi assiduitas, cōtemptus corporis, frugalitatis amor & parsimonix, sermo quotidianus non ad vrbānitatem, vel ad ambitionē, vt antea, sed ad modestiam, pietatemque compositus; hæc igitur, & alia non obscura immutati animi indicia, celeriter illum domesticis prodiderūt. In ijs Martinus Garzia frater natu maximus, qui demortuam iam pridem Bertramo in dominatu, rei que familiaris administratione successerat, suspicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum que legerat admonitione compunctū, ac pertasum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remittere; commotus animo vehementer, hominem seuocat, variisque interrogationibus blandè pertentans, ad extremum per communes parentes, perque fortunas oēs obtestatur & obsecrat, videat etiā atq; etiam quid agat,

B 2   quo

quo progrediatur, neu quid noui consilij capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad gloriam & opes iter impediatur, vel sempiternam Loioleia familiae dedecoris notam inurat. Ad quae Ignatius breuiter, quo se quam primum à fratre expediret, satis memorere sese respōdit officij: & simul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiarā ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui Nauarreto nomen est, eo tempore commorantem; veniam à fratre petijt ducis pro amicitia reuifendi; ac per eam causam, duobus duntaxat assumptis famulis, eques in viam se dedit, ac breui Nauarretum peruenit incolumis. Ibi duce amicisque ita salutatis, vt arcana consiliorum suorum quam accuratissimè tegeret, simul etiam certa pecuniae summa in usus pios infumta, Barcinonem petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosque dimittere statuit, quo liberius remotis arbitris in suum saeuire corpus, & debita vitae licētius actę supplicia à semetipso posset exigere. Solus ergo per summam
dis.

disimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis causa celeberrimam beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Mōte Serrato à monachis Benedictinis incolitur, estque Barcinonem è Nauarra petentibus minime deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates, quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bellum, quod sibi rursus à carnis illecebris, atque ab inferioris animæ viribus imminabat; omni ratione se contra domestici hostis insidias muniendum est arbitratus. Ergo nõ solum institutam, ex quo die Loiola discesserat, cõsuetudinem obfirmato retinuit animo, vt singulis noctibus pœnæ nomine se acerrime verberaret, sed etiam ratus nullum continentia præsidium posse firmitus inueniri, quàm Dei matris, eiusdemq; Virginis perpetuæ patrociniũ, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate inuitatus; in eius maximè clientelam fidemque confugit, ac studio virtutis incensus, illico fecit, vt eidem Virgini sacratissimæ sese irreuocabili

voto castitatis obstringeret. Quòd religiosi animi obsequium & sacrificium pro sua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem beatissima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsque diem Ignatius planè omni sensu libidinis caruit. Cæterum quo facilius omnes intelligant, quàm sit periculosum & anceps, in Christiana philosophiæ curriculo sine rectore ac magistro versari; non omittā hoc loco quod ambulanti in feruore spiritus per eos ipsos dies Ignatio contigit. Erāt eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum multæ reliquiæ: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno. Ex ea igitur fece quidam insidens mulo, Ignatium fortè assecutus, comitem sese illi adiunxit; ac nonnulla primùm (vt fit) de itinere sciscitantur, varijs deinde sermonibus eò deuentum est, vt de singulari MARIAE virginitate differerent, quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatam-
que

que fuisse fateretur, à partu verò nequaquam; contra Ignatius ab eiusmodi errore quibuscumque poterat rationibus hominem reuocare contendere; post multam altercationem magis magisque obstinatus impius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nollet, repente non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seque celeriter ex Ignatij conspectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parum abfuit, quin citato gressu persequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum existimans, non tam contemptum relictumque superbe se, quàm de summa castimonia & sanctitate Regina Angelorum ausum fuisse vilissimum caput ore polluto detrahere: cumque militari etiam tum spiritu religionis officijque momenta perpenderet, sese vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam generosi pectoris impetum retarda-

dabat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; metusque probabilis, ne per hanc animaduersionem, & coeleste numen, & eam ipsam quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cùm igitur multa secum agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius, ad extremum, sanè quàm præcipiti cõſilio ſtatuit ad biuium uſq; procedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum noſſerat diuertiffe. in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re tota interpretari, vt ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigijs inſiſteret, nõ dubitaret, quin accepta futura eſſet vltio Maieſtati diuinæ: ſin min⁹, pro certo putaret, nequaquam id à ſe officij Deum, beatamque Virginem poſtulare. Hac ille mēte proceſſit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus, abeſſet diuerticulo paſſuum non amplius XL. via facili ac ſpatioſa, planè diuinitus factum eſt, vt ſponte ſua iumentum anguſtiore via Barcinonem verſus iter arriperet. Atque hunc in modum Ignatius in re tam graui, nullo
pia

pia ipsius studia regente periclitatus, letalis noxæ crimen feliciter effugit, quàm sapientius. Inde progressus ad vicum à Monte Serrato haud longè distantem, de peregrinatione Hierosolymitana, de quæ asperiore vita quam primum ineunda mirè sollicitus, viatorum ibi coemit ornatum, sparteos videlicet calceos, talarem è sacco tunicam, funemque pro balteo, tornatilem baculum, & in usum aquæ cucurbitam. Quæ omnia, vt Christi paupertatem non erubescere, & peruersam recti verrecundiam deponere paulatim assuesceret, suspensa propalam ex ephippijs ad montem vsque lætus aduexit.

Actaeius in Monte Serrato.

Cap. IV.

QVO simul atque peruenit, templum ingressus, ac numine salutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per sacram totius antea vitæ confessionem, cōtractas animi sordes elueret. qua confessione in primis fideliter atque accuratè de scripto peracta per triduum, summa deinde cum venera-

B s   tio

tione ad sacramentum altaris accessit. Cōtulit etiā cū eodē patre, qui sibi confitenti aures dederat, omnia sua cōsilia cogitationesq; de imitatione Sancto-
rū, quę ad eam vsque diem prorsus ne-
mini patefecerat. præterea quidquid ha-
buit pecunię, totum id in Christi Do-
mini gratiam pauperibus benignè diui-
sit. Dein silentio noctis eius, cui dies fe-
stus Angelicę salutationis illuxit, pre-
tiosa vestimenta quibus erat ornatus,
quā occultissimè potuit, pannoso cui-
dam ex infima plebe largitus, cōfestim
optato illo sacco sese alacer induit, ac
funē præcinxit; dextro pedi, quòd ex
reliquijs morbi singulis etiam tum no-
ctibus intumesceret, calceum induxit
è sparto; sinistrum utiq; nudum relin-
quere, & capite item nudo prorsus de-
crevit incedere. Sed quia non ignora-
bat, plurimos pallio tenus esse philo-
sophos, vestem quę facilius multo mu-
tari quàm mentem; omni ope sibi eni-
tendum existimavit, ut illa exterioris
amictus insignia, ad intimos animi sen-
sus occulta quadam affinitate pertin-
gerent. cum quę accepisset, in more po-
situm

fitū olim fuisse, vt nobiles equites antequā in ordines referrentur, in sacris ædibus noctem vnā armati excubarent (quod in Hispania peruigilium armorum appellāt) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectiōnis in semetipso transferre cōstituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mūdo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante arā sanctissimæ Virginis, modo stās, modo nixus genibus, præteritorum veniam demisse precari, diuino cultui deuouere sese ac beatam præcipuè Dei matrem intēta supplicatione propitiare non destitit. Atq; hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christū natū M. D. XXII. quo ferme ipso tempore, vt à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Martinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, inssus à Carolo V. Imperatore adesse VVormatiæ, male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit in illo cōuentu

uentu palàm, sedi que Apostolicae & catholicae veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit: ut factis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia diuina & humana iura, legesque sacras obarmaret satanas; tum ex altera parte, praeter alia militantis Ecclesiae robora, nouum etiam hunc ducem, excitatum diuinae prouidentiae nutu, quem Christus imperator, & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis arctissima sacramento, adactosque nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hereticae prauitatis opponeret.

Ardores eiusdem in studio paenitentiae.

Cap. V.

SAcra igitur vigilia, quemadmodum dicebamus, exacta, quo celebritate hominum, famamque sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumento, pedes ipse, obuoluto etiam tum fasciis altero crure claudicans, per summum laborem à Monte Serrato discessit, & è via militari paulo post deflexit primum ad deser-

ferta in vicino loca, dein ad oppidum
Barcinonensis agri Minoreffam (ho-
die Manresam vulgus appellat) no-
nem fere millibus passuum à Monte
ferrato : vbi antequam longinquæ &
periculose peregrinationi Hierosoly-
mitanæ sese cōmitteret, sæuiente præ-
fertim Barcinone per id tēpus pestilē-
tia, deuio & obscuro loco aliquamdiu
delitescere, & humilitatis Christianæ,
quæ cæterarum est parens custosque
virtutum, solida iacere fundamenta
decreuerat. Interea mendicus ille, quē
Ignatius pridie suis vestimentis indue-
rat, cum ex insolito ornatu in furti su-
spicionem venisset, illico à loci magi-
stratibus comprehenditur, & diuinam
humanamque frustra implorans fidē
in vincla conijcitur. Cumq; inter que-
stionem ea sibi à viro quodam nobili
clām donata iureiurando affirmaret,
notasque corporis, ignarus nominis, e-
deret, cōquiritur extemplo diligenter
Ignatius. cum nusquam appareret, mit-
titur ad eum insequēdum festinè via-
tor; qui ægre procedentem facilè con-
secutus, quærit ex eo num cui quidpiā
in

in

in Monte Serrato donauerit. Ad eam
voce[m], id quod erat suspicatus Ignati-
us, substitit; coactusque innocentis pe-
riculo, pauperi cuidam vestimenta se
se pridie largitum esse confessus est: cū-
que viator porrò instaret, quis tu, aut
cuias? nullum omnino ad ea verbum
Ignatius reddidit, sed itinere coepto
perrexit tacitus, casum insontis apud
se miserans, ac semetipsum inculpans,
qui ne benefacere quidem sine ipsius
cui benefaceret damno, vel certè dis-
crimine, didicisset. Ut igitur Mino-
ressam accessit, oppidū ingressus quo
dicebamus amictu, ad publicum infi-
mæ plebis hospitium precario se se cō-
tulit, ibique sanctæ paupertatis ac pœ-
nitentiæ studio, inter egentes ac fordi-
dos quam exsequemur vitam exorsus
est. Victum ostiarum precibus infimis
emendicare quotidie; totam hebdo-
madam, excepto die Dominico, ieiu-
nare; in ipso cibatu simplici pane con-
tentus, atque ubi sitis vrgeret, aqua pro-
fluente; somni parcissimus, humo nu-
da cubare, aucto que supplicio, singulis
diebus ter se se flagellis quàm ac erri-
me

me cædere. Ad hæc horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, vsum & consuetudinem adhuc ignorabat. Præterea sacrificio matutino, Vesperarum & Completorii officijs attentissima cura semper intererat. obibat etiam octauo quoque die sacra confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum, ornatusque fuerat studiosior; vt vitium vtriusque diligentia pari neglectu rependeret, natalium suorum generisq; splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiose cælare; & capillum, quem pro eius sæculi more promissum impensius comere curareque constue- rat, relinquere cœpit impexum et squalidum: quinetiam vngues ipsos ex- crescere per diuturnam incuriam pati; atque in hoc tam aspero, tamque hor- rido vitæ instituto, cōstanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamē afferre. Itaque cum esset decoro vultu, & e-
gre,

gregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuventæ profus elanguit.

Molestia scrupulorum, & tentationes eiusdem. Cap. VI.

Eiusmodi vitæ cursum aliquandiu securus Ignati⁹, magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum grauiora prælia, & occultas demonū artes expertus, quibus incauta mēs hominum ad præclara tendentium, si præsertim suis viribus ipsi confidant, facilè in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur species, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram satis explicare nō posset, multis distincta luminibus, & grato quodam splendore collucēs, quod spectrum diabolicum postea, vt dicemus, agnouit; iisdemque ferè diebus cum se illuue & squalore obsitū animaduerneret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratione, miser, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisque potentibus, pedore
ac

ac dira macie deformatus, tristiſſimo
 & obſoletiſſimo veſtitu, vel ſtipem
 in triuijs corrogares, vel inter infi-
 mas plebis minutæ quiſquilijs lateres
 inglorius? nōn ne intermiſſa militiæ
 honoratæ ſtipendia, dulciſſimosque æ-
 qualium conuictus; & priſtinæ fortu-
 næ cultum, victumque maiore cū tua
 tuique ſanguinis dignitate repeteres?
 Hæc, & alia id genus vbi animo vehe-
 menter obiecta; auctorem ſenſit Igna-
 tius illico; & quamuis initio paulisper
 ea recordatione commotus, tamen vt
 ſe collegit, illam ita cōſtanter ab ſe re-
 iecit ac repulit, vt vltro etiam familia-
 rius quàm antea, ſe ſe cœtibus atq; col-
 loquijs egentium & mendicorum in-
 fereret. qua ſubmiſſione victus prin-
 ceptorque ſuperbiæ, rurfus Igna-
 tio templum ingredienti ad officia di-
 uina celebranda, quibus mira cum at-
 tentione ac perſeuerantia quotidie da-
 bat operam, vt diximus; incepti ope-
 ris molem ac difficultatem ita repræ-
 ſentauit, quaſi eius ærumnas & incom-
 moda miſerans diceret: Hem infelix I-
 gnati, annis vtique ſeptuaginta, quot
 C ætas

etas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ asperitate degendum est: quos tu, præsertim vrgente senio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter, nec sine contemptu: Quasi verò, inquit, mihi tu vel vnius diei spatiū præstare possis. Hæc duo prima post conversionem Ignatius de summa rerum certamina subiit: quorum utroq; turpiter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta vi nihil proficere intelligit, longè diuersa bellandi ratione, dolo, cuniculisque grassari constituit. Neque abnuitt Christus, pugnarum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quod potest, oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diuinæ præsidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnē virtutem exercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies gloriosi triumphi materiam deesse non patitur. Est igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur, illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis addictos, vt inde terrestrium
vel

vel honorum spe, vel commodorum
& voluptatum illecebris auelli non
possint; hos per speciem ipsiusmet ho-
nesti quod adamarunt, ad immode-
ratam inedia[m] & carnis macerationē
acrioribus incitamentis impellat, eos-
demque præteriti temporis piacula re-
putantes, ac cælestis iræ seruili metu
perculsos, in singula momēta misero
quodam angore sollicitet. id autem eo
consilio, vt vel planè defecti viribus,
per causam recuperandæ valetudinis
paulatim ad socordiam atque ad igna-
uiam delabantur; vel assidua scrupu-
lorum agitati molestia, dum se ipsi ca-
lumniari non desinunt, si minus iner-
tia, certè defatigatione ac lassitudine
ab incepto desistant. cuius vtriusque
cladis vtinam ne tā multa nobis quo-
tidie exempla suppeterent. Hæc igitur
eadem fraus Ignatium quoque in
discrimen adduxit. Obtinuerat ille
(quemadmodum dicebamus) ex quo
se se ad Christum adiunxit, in summa
vitæ austeritate perpetuam animi tran-
quillitatem atque lætitiā: quam ne
ex quotidiana copia vilem duceret,

ne cui suis ipse meritis per insolentiã ad-
scriberet; ab ijs quas diximus, tentatio-
nibus cœpit illi pater cœlestis vniuer-
sam repente subtrahere, sic, vt interdũ
cum maximè gaudens exultaret in Do-
mino, tunc subito, nulla præcedente si-
gnificatione, prorsus exui nudarique
se omni gaudio & iucunditate sentiret:
nec iam in precibus, neque in psalmis,
neque in cæteris, quibus assueuerat, pie-
tatis officijs vllam inueniret omnino
delectationem aut requiem. idq; cum
ei frequenter accideret, attonitus rei
nouitate, animo suspenso, ac mirè so-
licito, causas eius varietatis & immuta-
tionis inquirere, ac dubitare apud se, re-
ctè ne confessionem in Mōte ferrato,
quam diximus, peregisset? quidquã-
ne omisisset, quod ad integram crimi-
num accusationem attineret? ac proin-
de num idcirco fortasse Deum adhuc
iratum experiretur? Quæ ille dum an-
xius agit, arrepta occasione diabolus
perturbandi hominis, deque suo statu
deiciendi, hanc ipsam suspicionem at-
que formidinem institit illi vehemen-
ter etiam atque etiam incutere. Ex eo
tem-

tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amissam recuperare conscientiae pacem, & haerentem visceribus pestem omniratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorum de confessione ambigebat, iterum, iterumque; apud sacerdotem exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Minoressae per eos dies agebat, totius vitae noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Montem ferratum antea fecerat, quam accuratissime rursus explicuit. Sed (quod saepe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maximè. si quidem ipsa commemoratione rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat, ut etiam si quid ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum aunorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam presentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis om-

nib⁹ dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iā rebus frustra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remediū, nec sanè spernēdū; vt sacerdos p̄ potestate omnino sibi posthac eiusmodi suspicionibus ac recordationib⁹ interdiceret. Sed id ipsum consilij ad eum deferre non audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac verit⁹ ne sibi min⁹ ea medicina prodesset, cui⁹ ipsemet auctor extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus moestitia cum ita iaceret, vt nulla iā res mitigare dolorem posse videretur; inuasit hominem atrox & saeva cogitatio, vt ad luctus miseriasque finiendas, è fenestra cubiculi (Dominicanorum hospitium fortè utebatur) semetipse precipitem daret. Quam ille cogitationem, ope diuina cum acerrime repulisset, subiit animum firmitas & constantia cuiusdam anachoretæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abstinuisset, quoad per eam abstinentiam propitiato numine voti compos existeret. & quam-

quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusque suberat, ne tam audaci incepto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseuerantis inediae sine vlla dubitatione experiri constituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cætera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq̄ui animo, aut molestia liberari. itaq; ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetque porrò, ni sacerdos idē, cui sua non modo vitia, sed etiam bona, & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vetuisset eum longius progredi, minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis CHRISTI communionē prohibendi. Hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibum sumpsit Ignatius, & illo quidē, ac postero die fuit illi

C 4

quies:

quies: tertio verò eadem illa peccata
rursum occurfare memoriæ. quarum
cogitationum initia dum admittit in-
cautius, ac species (vt fit) speciem addu-
cit, sensim in pristinos fluctus, æstusq;
solicitudinum reuolutus; cùm ex vna
parte prorsus instaurandum confessio-
nis mysteriũ iudicaret, ex altera vero
id sibi non modo non profuisse, verũ
etiam nocuisse antea cerneret; ex vche-
menti fluctuatione tam graue tædium
præsenti miserix mentẽ eius inuasit,
non quidem vt de morte oppetenda,
sed vt de abiicienda seueriore discipli-
na, & sæculi commodis repetendis ma-
gno quodam impetu cogitauerit. Ve-
rum in tantis tenebris ac procellis nu-
tanti, & in magnum adducto pericu-
lum, peropportune radius diuinæ bo-
nitatis affulsit, cuius beneficio diaboli-
ca discussa caligine, totius tentatio-
nis exordia progressusque attente con-
siderans, liquido comperit, omnes il-
los conscientix stimulos, vanasque
suspiciones à malo spiritu fraudulen-
ter immissas, ac proinde sine vlla dubi-
tatione constituit, præteritę vitę labes,
quod

quod ad confessionem attineret, perpetua obliuione conterere. Atque in hūc modum singulari Dei beneficio, non modo infelicem illam sui calumniandi miseriam ac pœnam euasit ipse, verum etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, miram à patre luminum facultatem & scientiã est consecutus.

*Ignatij profectus in spiritu.
Cap. VIII.*

Hisce igitur periculis perfundus Ignatius, ac veluti auulsus ab vberibus; maiores quotidie efficiebat in solida virtute processus: & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omnipotentis Dei charismata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cum enim religionis causa ad eum Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreffam interfluit, constitisset; nec opinanti repente diuina quædam oborta lux est tanta, tamque mirifica, vt momento pœnæ temporis nullo magistro quàmplu-

C 5 rima

rima clarè perspexerit non solum de fidei Christianæ mysterijs; verum etiã de alijs vel subtilissimis philosophorum quaestionibus atque decretis: quasi nitidissimo quodam in speculo perspicue cerneret ea, quæ post multam accuratamque lectionem, maximosque labores ac vigilias vix demum solent homines intelligentia comprehendere: atque in eo cælesti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate diutius acquieuit. Quo tanto, tamque insigni accepto beneficio, cum ad agendas Domino gratias accessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti se se denuo in aere spectrum illud obiecit, de quo diximus antea, sed (quæ nimirum virtus ac potestas est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchritudine. itaque quod suspicatus pridem Ignatius fuerat, tum denique clarè perspexit esse dæmonium. eodemque deinde sepius apparente, tantum abest vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius fere generis per id tempus planè diuinitus alia multa percepit. Quodam die,
dum

dum indicta publica supplicatione Minorellæ religiosum agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ Virgini pfallit, insistens gradibus templi Dominicanæ; subito in Deum ita rapta mens eius est, quasi per apposita quædam, & maximè illustria symbola, Trinitatis ipsius numen augustissimum cerneret distinctum personis, vnum essentia. Qua visione tanto gaudio est delibutus, vt neq; in ipso mox agmine lacrymis & singultui crebro temperare valuerit, neque verò totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio disputare: idque tanta similitudinum & exemplorum varietate & copia, vt cuncti obstupescerent. quinetiam per eos ipsos dies non dubitauit homo litterarum propemodum ignarus, librum de Trinitate conscribere quoquo potuit stylo: vsque adeo celestes typi quos diximus, in eius memoria atq; intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoque & monadē in triade, & in monade triadē sanctissime coleret, suasq;

&

& naturæ diuinæ cōmuniter, & separa-
tim singulis personis preces hymnos-
que persolueret; ab hoc tamen raptu
longè studiosior & ardentior euasit in
eodem officio pietatis; eamque lauda-
bilem consuetudinem ad extremū vs-
que vitæ retinuit, sic, vt præcipuam ca-
peret voluptatem, & proprio quodam
sensu rerum cælestiū afficeretur, quo-
tiescumq; sanctissimæ Trinitati sacra
perageret. Neque vero fuit hic finis mi-
rabiliū visionum: si quidem rursus
per significationes arcanas, & mystica
quædam exempla, oblatus est eius mē-
ti modus ipse, quem in huius vniuersi-
tatis molitione summus ille rerum o-
pifex tenuit: quas illustrationes atque
doctrinas, vt omnino vires naturales
excedunt, sic postea negabat Ignatius
posse verbis adumbrari, nedum expri-
mi. Præterea cum sacrificio Missæ in
eodem templo Dominicano interes-
set, dum à sacerdote de more hostia sa-
lutaris attollitur, apertissimè vidit I-
gnatius illa specie Christum Deū eum-
dem & hominem verissime cōtineri.
Factum est etiam aliquando (idq; ipsi-
met

met qui interfuere, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsque proximi Sabbati Completorium in altissimo quodam excessu perstiterit; qua ipsa hora, multis adstantibus, qui rei totius euentum attente exspectabant, quasi è profundo somno excitatus, repēte sustulit oculos, IESVM perquam suauiter inuocans. atque interim pij quidam homines mortuum rati, vtique terræ mandassent, nisi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tum Christus Dominus, tum Virgo mater ostendit. quibus & alijs id genus clementiæ diuinæ subsidijs in recta fide vsque ad eò cōfirmatus est, vt etiã si nulla existissent Christianæ religionis monumenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex ijs tantummodo, quæ Deo sibi aperiēte cognouerat, mortem pro defensione Catholicæ veritatis oppetere. & qui paulo ante vix vocalis nosset orationis vsum, paucis mensibus tantam
re-

rerum spiritualium peritiam, ac tantā Dei familiaritatem est nactus, vt quidam eius omnia vel dicta vel facta curiose obseruantes, intēpeſta nocte ſuplicantem animaduenterint (eleuante ſpiritu ſarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra ſublimem: & quidē ex conſortio ſermonis Domini (quod de Moyſe ſcriptum legimus) tota facie mirum in modum radiante.

De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.

QVAE omnia, quamquam egregia atque expetenda per ſe, tamē eo pluris erant in Ignatio facienda, quo magis erant cum aliorum fructu & vtilitate coniuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu congeſſit, illud equidem vel præcipuum duxerim, quòd in tanto perfectionis ardore nō dedit illi ſpiritum ſolitudinis, animūve vni ſibi vacantem, ſed Chriſtianæ propagandæ fidei cupidiffimū, ac mire ſtudioſum diuinæ gloriæ, ſalutisque communis. Cū igitur aeta eius in Monte ferrato (quamquam

ca

ea ipse occultissima voluerat esse) institutamque vitæ asperitatem ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatem viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concursus ad eum fieri cœptus, partim visendi gratia, partim etiam consulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrime ad Christū adiungeret, neu squalor ille nimius, & diutina illuuias ad se adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere sordes, & externum corporis habitum cœpit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret, difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautius rectiusque in re tanta procederet, ope diuina suppliciter etiam atque etiam implorata, suæ conuersionis originem, ac seriem, variasque tentationum procellas ac tenebras, & subsequutam mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratissime secum expendens, demum ex ijs quæ partim cælesti magistro dictante perceperat, partim etiã ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione

ne

ne meditando orandique, præclaras obseruationes & saluberrima præcepta conscripsit: qui liber (vt antea dictum est) Exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodẽ auctus atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atq; ordinis homines tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præsertim in retinenda constantia saluari, mirum in modum iuuat, iuuatque quotidie, vt iure optimo videatur hoc non in postremis numerandum esse remedijs, quæ diuina bonitas hac hominum ætate vel ad corrigenda sæculi vitia, vel ad renouãdam veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugem Ignatius reperiẽbat idoneos, paulatim, & quasi per gradus cœpit excolere: cæteros interim precibus monitisque, prout sese dabat occasio, à vitiorum foeditate deterrens, atque ad studium æternæ beatitudinis incitans: idque eo libentius

bentius atque securius, quòd commun-
nicandis ijs, quæ à Domino acceperat,
nihil interim sibi religionis ac spiritus
deperire sentiret. Nec solùm venien-
tes ad se benigno excipiebat alloquio;
sed etiam inuitatus interdum ab alijs
ad prandium, minime recusabat acce-
dere; nimirum eo cõsilio, vt ex re & ex
tempore sumpta occasione, qui se in
Dei gratiã terrestri pauissent cibo, eos-
dem ipse vicissim spiritualibus epulis,
& opportuna quapiam adhortatione
reficeret. Atque in hunc ferè modum
adiuuante Domino permultos ad ar-
ctam salutis semitam, à via lata & spa-
tiosa traduxit.

E graui morbo periclitatur.

Cap. I X.

SED in eiusmodi curam dum incū-
bit ardentius, nec tamen interea fe-
re quidquam de assiduitate precandi,
ac de quotidiana vitæ asperitate dimi-
nuit, morbum ex ingenti labore con-
traxit adeo periculosum & grauem, vt
sæuiente atrociter feбри, proxime ad
mortem accesserit. quo tempore & op-

D   pidi

pidi magistratus periculo viri permoti, publicè diuersorium illi curarunt necessarijs rebus instructum; & præter aliam amicorum turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentiae causa Barcinone se se eò receperât, certatim ægrotanti assidere, & nocturnas agere excubias, perinde quasi in vnus vita salus omnium verteretur. Atque his populi officijs, ac pia sedulitate bonorū, creptus è præsentis vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam verit⁹) præpropere festinatione ad pristinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppressus, denique didicit ipse, alijsque deinde præcipere solitus est, imbecilla valitudine minuendos labores, curandūque tali tempore, vt quantum de consuetis exercitationibus infirmitas demat, tantū ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito

bito somno ciboque fraudari, multis
 eo tempore doctus experimentis, vt
 moderata sobrietate vegetatur animus,
 sic immoderata vigilia vel inedia vires
 adeo frangi ac debilitari, vt mens ea-
 rum ministerio destituta vix munere
 suo fungi, aut ad contemplationem
 rerum diuinarum possit exurgere.
 Vexatus igitur, vt dicebamus, diutur-
 na & periculosa aegritudine, demum
 ita conualuit, vt ex reliquijs morbi
 dolore stomachi molestissimo subin-
 de cruciaretur: quapropter calceos in-
 duere, & panni crassioris tunica cine-
 rea, & capitis tegumento contra saui-
 tiam hyemis munire sese piorum ho-
 minum benignitate precibusque co-
 actus est.

De inanis gloria vitio superato.
Cap. X.

Accessit ad illa corporis aegrotan-
 tis incommoda, grauis etiam a-
 nimi cruciatus, ab importuna quadam
 inanis gloriae tentatione profectus.
 Dum enim ingrauescente morbo con-
 scientiam suam diligentius excutit,

D 2 seq;

sequē ad extremum comparat mortis
agonem, subiit illi repente se iustum
esse, neque vllō pacto sibi de sempiter-
na beatitudine dubitandum. Cui sua
sioni dū resistere vi summa conatur,
intelligens vt quisque sibi maximē pla-
cet, ita Deo maximē displicere; diutur-
num & anceps intra sese certamen tā-
ta tentatione metuq; sustinuit, vt mi-
ris modis quotidie torqueretur, maio-
remque ex offensionis diuinæ formi-
dine, quā ex ipsa grassantis morbi ve-
hementia, metum ac sollicitudinem ca-
peret. Versabat videlicet in omnes par-
tes hominis animum dæmon callid⁹,
Christi permissu; & quem desperatio-
nis iaculis paulo antè superare nequi-
uerat, eundem rursus nimix confidenti-
æ ac vanitatis elatione supplantare
& euertere nitebatur. Sed contra eius-
modi cogitationes Ignatius & in ipso
(vt dixim⁹) morbo, & recuperata post-
modum valetudine cum diutius dimi-
caret; partim agendis identidem Do-
mino gratijs, partim naturæ humanæ
fragilitatem apud se reputando; deni-
que diuino præsidio detestabile hoc
in.

ingrati animi vitiū ita debellauit, euul-
sitque radicitus, vt postea quotiescum-
que salus animarū, aut Dei gloria po-
stularet, sua non minus bona, quā ma-
la sine vlla prorsus cenodoxiæ titilla-
tione palàm & ingenuè expromeret.

De profectiōe Hierosolymitana.

Cap. XI.

INTER hæc anni ferè spatio exacto,
partim spiritualium rerum scientia
instructus, partim etiam arte quadam
& consuetudine regendarum anima-
rum imbutus, cum nihil vulgare aut
exiguū agitaret animo, sed egregia
quædā & ardua in Dei gloriam ab ipso
conuersionis initio concepisset; Hiero-
solymam, quod iam dudum habebat
in votis, petere omnino constituit, nō
tam vt Christi Domini sacratissima in-
cunabula cerneret (tametsi id ipsum
vehementer optabat) quàm vt in con-
uertendis ad Euangelij lucem infideli-
bus, qui ea tenent loca; vel operæ pre-
tium faceret, vel certè martyrij palmā,
cuius auidissimus erat, acquireret. Sed
hoc suum de prædicando Euangelio

D 3 con-

consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causa, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis verò propositum, cū necessario amicis patefecisset, multi primum id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare, ne populum ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisq; repente desereret, neu se ipse, affecta præsertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cū nec precibus nec suasiõibus eum de sententia demouere possent, instare saltem & vrgerè, ne incommittatus abiret; multa posse in tam remotis ignotisq; sibi regionibus, ac tanta rerum humanarum varietate cõtingere, quæ præsentem cuiuspiam fidelis opem solatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æstimantibus, etiam necessaria: nec vero deerant homines impigri, peritiq; linguarum, qui sese illi comites laboris ac periculorum libèter offerrent. Verum Ignatius, quærat animi altitudine, in cœlum semper intentus, atq; à diuina prouidentia

vf-

vsquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis omnia sua in eum studia profitentibus ita remisit, vt diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus, non modo fidem & caritatem esse, verum etiam spem. Eius porro comparandę gratia, certum sibi esse, enō modo sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi, quòd clare perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præsertim, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse, quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideiq; consideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id vtiq; ex ea detractum iri fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

Nauigat in Italiam.

Cap. XII.

HAc igitur mēte sub initium anni M.DXXIII. magno omnium dolore Minoressa profectus, venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco trajiceret: cumque peropportunè paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, vt se mendicū egē-

D 4 tem-

temque gratis admittere ac transportare ne grauaretur. cui naulum quidem ille se remissurum promisit; ea tamen conditione, ut nautici saltem panis, quod erat necessarium, secum inferret. Eo responso cum vehementer angeretur Ignatius, quod commeatus copiam quamuis exiguam, cerneret inopia illius, quam sibi summam proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasque cogitationes, totam rem denique permittere statuit arbitrio sacerdotis, quem sibi paucis illis diebus Barcinone, tum suae conscientiae iudicem, tum interpretem diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, æqua postulare nauarchum, proinde non resistendum esse, nec vero timendum, ne si cibaria, tam vilia praesertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco contra consilium perfectæ paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam soluto vixdum religione animo, tamen partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem imposuit, & ne quid præ-

præterea secum inferret, paucos qui su-
 perferant nummos reliquit in ipso
 littore : deinde solutis anchoris die
 quinta Caietam non minus periculo-
 sa quàm celeri nauigatione delatus,
 Romam pedibus iter intendit. ac pri-
 ma nocte diuertit ad villam militibus
 refertam; quibus nefaria quædã ac tur-
 pia moliētibus, tanto animi ardore ac
 vociferatione se obiecit, vt illi partim
 verborum pondere, partim constãtiã
 miraculo obstupefacti, à flagitioso co-
 natu destiterint. Inde laboribus maxi-
 mis, cum fauiente per eos dies pestilen-
 tia luridus ipse ac macilentus, tectis fe-
 re atque oppidis arceretur, denique in
 urbem Romam haud ita acriter custo-
 ditam, lassitudine ac fame poenẽ con-
 fectus, introijt ipso Dominico die Pal-
 marum. cumque venerabundus religi-
 osissima quæque loca obiisset, Adria-
 ni V I. Pont. Max. pedes exosculatur.
 Mox paranti Venetias ire, vt in Palæsti-
 nam inde transmitteret; rursus Hispani
 amici nonnulli, qui Romæ eo ipso
 tempore versabantur, profectiõẽ dis-
 suasere cum alijs rationibus, tum præ-

D s cipuẽ

cipuè nauigationis longæ & infestæ periculis proponendis. quippè cum paulo ante per summū nominis Christiani æquè damnum ac dedecus, Turca Rhodum insulā expugnasset, quo nūtio videlicet omnis Italia cohorrue- rat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltem hortari & orare institerunt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tum in alios vsus necessaria, tum utiq; ad naulum pro transmissione soluendum. nam vt Venetias emendicato victu peruenisset, quæ deinde ratio, quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam remotas regiones trajectum nanciscendi gratuitum? Proinde recte amiceque suadentibus ne resisteret, iuuariq; se in Christi gratiam aliquo saltem viatico pateretur. Cum hæc, & alia eiusmodi asseuerantes pariter ac miserantes ingererēt; sepius eadē iterando, cunctantem ac tergiuersantē denique perpulerunt, vt in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille subsidio oneratus verius quā instructus, nō multum processerat viæ
cum

cum rem totā attente contemplans, seq; ipse accusans grauius, quòd de fiducia diuina humano metu se deijci, fixumq; paupertatis propositū oblato auro passus esset infringi; parum absuit quin omnem pecuniā illico indignabundus abijceret: sed quia id prodigū, ac Deo ingrātū fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim infumere. quod cum alacriter præstitisset, breui & nummis omnibus vacuus, & stimulis conscientiae liber euasit. Pergentem porro Venetias, eadē quae supra memorauimus incommoda & difficultates itinere poenē toto vexarunt. Seuebat etiam tum locis aliquot foeda lues atque contagio; dispositiq; custodes aditus oppidorū assidue tuebantur. Ignatium vero ex ipso corporis habitu vel in summa coeli temperiē metuisses. Obsita erat squalore vestis, & horrida; color exsanguis; caui macie caput; conditi introrsum oculi; & inanes faucium sinus. quocirca omnib⁹ pernoctare saepē cogeretur in publico, sed etiam vt pallore & macie
per.

peremptum, ridentemque prætereun-
tes aliquando nonnulli ceu monstrum
quoddam aut triste simulacrum hor-
rerent. Ipse verò linguæ imperitus, igna-
rus itinerum, cum præ defatigatione
sæpè deficeret; ad Fossam tamen Clodi-
am Deo adiuvante pervenit, quo ex em-
porio brevis & quotidianus Venetias
traiectus est. Ibi certior factus à viato-
ribus, observari Venetijs omnia diligē-
tissimè, & è suspectis præsertim regio-
nibus venientes accessu prohiberi; fle-
xit inde itinere terrestri Pataviū, quo-
rundam cōsiliū sequutus, qui idip-
sum periculi metuentes, faciliorem si-
bi ex ea vrbe Venetias transitum fore
sperabant: iidemque Ignatium adiun-
ctum sibi comitem, præ imbecillitate
haud ita æquantem gradus, in campis
circumpadanis repente destituunt, v-
nius ope Christi subnixum: qui sanè
pro sua infinita clementia laboranti
servulo in tāta solitudine minime de-
fuit, sed proxima nocte sese illi, quem
admodum antea sæpè fecerat, visendū
obtulit; recreatumque mirifice, intra i-
psa Patavina mœnia primum, deinde
Ve-

Venetias sine vlllo errore aut difficultate perduxit. nemo quippè ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligèter excuterent) Ignatiū nulla munitum valetudinis testera, ne appellauit quidem; mirantibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quib⁹ per adulterata videlicet symbola introitus in urbem vtramque nō sine magna vel sollicitudine, vel contē tione patuerat. Venetiarum vrbs, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac sita est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluāt. ea inclytę vrbis & ad merces copiasque inuehendas opportuna receptacula, & contrā hostiles incursus, munimenta firmissima sunt. Ex ijs porro æstuarijs, maiores minoresque euripi totam urbem intercurfantes, varijs mæandris ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem fere mari aditus sit; egregio sanè vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, insularum,

rum,

rum, ac pontium ingens numerus: ut qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumque; modo varietate, modo similitudine saepe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages, certum paratumque; remedium est maxima multitudo cymbarum, quae usquequaque dispersae, nominatim ad omnia & publica & privata loca quaelibet haud ita magna mercede traiciant. Ignatius naui Patavina, ex iis quae per Medoacum flumen assidue commeant, in area Matciana sub noctem expositus, cum neque vias ad publica xenodochia nosset. nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo iam usu male cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus utcumque reficeret. Tenet fama, litterisque multorum est memoriae traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum senatorem caelesti voce excitatum, increpitumque, quod in multa veste, mollique; strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longe a vestibulo

lo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaq; ingenti metu & horrore perfusum profiliisse confestim, & questum diligenter Ignatiū excepisse per honorifice. Sed ille postmodum cum in amicū veterem Cantabrum incidisset, à lautiore hospitio se ad eum familiariter transtulit.

Nauigat in Palestinam.

Cap. XIII.

IBI cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnae (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq; modestia) eum varijs terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conatiū; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret, pro certo habere se, vt cetera cuncta deficerēt, vel vna solummodo tabula quo cupiebat utique peruenturum. Nec eum fellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, solito minor esset in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erāt, simul omnes paulo ante soluis.

uis.

uissent; desperata iam à cæteris re, Ignatius repente fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiusdem insulæ designato: cumque inde non ignoraret breuem atque facile esse traiectum in Palæstinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi suppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsemet, insigni non minus humanitate, quam prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodem impetrauit, ut gratis in Cyprum usque deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumque diuinitus est, probandæ scilicet eius constantiæ causa, ut quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauis signum profectionis ediderint. qua re minime conturbatus Ignatius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consulitur medicus. ille vero sine cunctatione respondet, hominem ad interitum ruere. At tamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cælestis nimirum medici ductum sequutus,

sequutus, felici sanè consilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandum alijs duxerim) fluctuante etiã tum in stomacho potione conscēdit: factumque est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa maris agitatione tantam vim pestiferi ac vitiati humoris euomeret, vt morbo planè leuatum sese celeriter senserit. Recuperata valetudine institit suo more, quoscunque poterat factis dictisque ad virtutem & pietatem adhortari. cumque in eadem naui per summam impudentiam committi grauiam quãdam flagitia comperisset, non dubitauit apertum dedecus detestari palàm; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehēdere, vt ij facta cum nautis cõiuratione molestum sibi monitorem in deserta quadam insula exponere, atque ab suo conspectu & consuetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è vectoribus quidam Hispani, ad Ignatium pro amicitia detulere, suadentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautior esset, sibi que consuleret. sed ille nihilominus

E turpi-

turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinæ prouidentiaē ope subnixus: cuius beneficio factum est, vt ad insulam sceleri destinatā appropinquantes nauatā, aduerso repente vento reiecti, volētes nolentes Ignatium in Cyprum vsque peruenerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauē, de qua supra diximus, audisset, illuc itinere terrestri se contulit: in eamque gratis admissus, nihil plus viatici secum intulit, quam in priores intulerat, Christo vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione se illi non semel ostendit; eumque magnopere confirmauit; ac denique incolumen ad portum Palæstinæ perduxit.

Palæstina loca sancta perlustrat.

Cap. XIV.

INDE cum cætera peregrinorum turba progressus, vt ad conspectum sacratissimæ vrbs est ventum, incredibile ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, MARIAE virginis, & Apostolorum nobilitata vestigijs,

cxi-

eximio quodam animi fructu venera-
bundus haud semel obiit: modo in-
clty quondam templi reliquias, modo
sepulchra Prophetarum intuens: hic
nascentis & vagientis, illic docentis, &
miracula patrantis filij Dei monimen-
ta considerans. Vbi vero ad loca eius-
dē acerbissimis pœnis insignia, & mo-
rientis in cruce sanguine consecrata,
atque ad defuncti sepulchrum accede-
ret; effusus in lacrymas humo pia oscu-
la imprimere, immortales agere Do-
mino gratias, incredibili quadam spiri-
tus dulcedine & suauitate compleri.
Ad hæc antiquum beatissimæ Virgi-
nis domicilium, itemque locum insti-
tuto primum Eucharistiæ mysterio, &
sancti Spiritus aduentu memorandū,
& alia eiusmodi quàm plurima, quæ
per otium deinde reuiseret, à mystago
go quàm accuratissime addiscere. E-
rat Ignatio iamdiu deliberatum, vt di-
ximus, in augustis illis Iudææ sedibus
pedem figere, atque ad conuertendos
ad Euangelij lucem infideles toto pe-
ctore incumbere; quod non reperiret
vel vbi sanctius in terris vitam dege-

ret, vel in quo munere fructuosius operam collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinae bonitati confidere, & in diem paruoque viuere assuetum, rerum quae ad corpus pertinent, habebat cura vlla sollicitum. Id vero laborabat vnum, fragilitatis humanae videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacrae poenitentiae ablutio, & caelestis panis alimenta deessent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum est Franciscana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus praesto solent esse, adit ille ad custodem coenobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddidit; & quod ad conversionem infidelium attinet, nihil ei suorum consiliorum impertit; voluntatem vero suam in eisdem sedibus commorandi habitandi que demonstrat: rogat proinde, uti se fratres dumtaxat tecto recipiant, sibi que confessionis & Eucharistiae sacramenta ministrent: se, quae ad victum cultumque spectent, nullo prorsus eorum incommodo curatu.

turū. Custos, partim commendatione amicorum, partim postulati moderatione permotus, bene sperare iubet Ignatium, ita tamen, ut rem in aduentū Prouincialis ministri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido versabatur. nec dubitauit Ignatius, quin æquè facilem Prouincialem esset habiturus, atque custodem habuerat. itaque cum reditus iam peregrinorum instaret, literas ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cùm igitur maximè scriberet, quòd in posterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere. ad quem bonæ spei plenus cum extemplo adisset, collaudat ille primo piam hominis voluntatem: sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait fatius, ut recedat; id què cum alias ob causas, tū vero quòd ante id tempus nonnulli eodem studio accēsi, dum securius vagantur, à Turcis excepti, vel misere periissent, vel certe in acerbe seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde p-

pter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno coenobij detrimento redimere cogebantur. proinde se in diem insequentem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita respondisset Ignatius, vt sibi certum fixumque esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare; simulque modeste significaret, se, quamuis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se a summo Pontifice habere subiunxit, sacris interdicens si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iamque potestatis eius diploma proferre parati, confestim Ignatius, vt omnia ecclesiastica iura & imperia valde reuerbatur, nihil pro lato opus esse respondit, credere se quæ diceret, & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hospitium tendit moerens, vt se ad reditum compareret, acris illum incessit repente cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuisendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in coelum expressa vestigia:

stigia: ac ne quis forte in tantis temporis angustijs impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosus est) nullo propter inopiam Turca secum adhibito, ex ijs qui mercede cōducti peregrinis in ea regione p̄sidio sunt; solus ad montem excurrit: cumque à custodibus nō admitteretur, cultellum è calanaria theca detractum mercedis loco ijs dedit, sacri mōtis cacumen subiit alacer, & diuinorum pedum notas multa cum prece & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage p̄perauit: vbi dum singula curiose perlustrat, subiit illius animum subito, minus diligenter in Oliueti fastigio se se animaduertisse, vtra ex cœli plaga dextrum, vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdā calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutissima quæque sic, vt locus in posterum dubitationi non esset: vsque adeo inexplebile studiū sacrosancta illa redemptionis humanæ monumenta, & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atque etiam co-

E 4 gnos-

gnosendi recolendiq; mentem eius inuaserat. Interea cum abesset diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciscanos defertur, desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicati id quod erat, ac veriti ne per eam solitudinem Ignatius in aliquod vitam vel seruitutis discrimen incurreret; Armenium quemdam in eo cenobio ministrantem, ad illum perquirendum celeriter mittunt. qui descendenti ex Oliueto commodum Ignatio factus obuiam, fuste primum, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem asperè admodum increpare, deinde immissa manu, & brachio ferociùs apprehensum ad diuersorium trahere minime sane renitentem, quin etiam nouo caelestis gaudij rore perfusum, quod inter eas contumelias Christum sibi presentem, & vsque ad hospitium praecurrentem, & incredibilem quodam genere consolationis aspiceret.

In Hispaniam redit.

Cap. XV.

Vt

VT igitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relictam prouinciam sine fine respiciens: nec tamen, quoniam præsentī necessitate victus inde recederet, de muniendo in posterum sibi quandoque reditu ac mansione desperans. Cumq; primo traiectu Cyprum tenuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed bene firma, Turcarum; tertia Christianorū, parua, & malè compacta. Ac cæteri peregrini, quòd tempus erat hybernū, & obnoxium tēpestatibus, pro se quisque tendere, ac certa mercede pacisci, vt in primam illam ascenderent: cumque Ignatius propter egestatem à nauarcho repudiaretur, ijdem illum enixe precari, vt hominem sibi notū, probum, atque adeo sanctum ne recusaret admittere. quibus ille non minus amare, quàm inepte facetus, Atqui sancto nihil opus est (inquit) nauī. calcabit equora multorum exemplo. neq; vni-

E s quam

quam exorari se passus est: sed magno ei stetit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde per contemptum exclusus, facile obtinuisset iisdem deprecatoribus, ut in illam debilem gratis admitteretur: cumq; simul omnia nauigia vento secundo soluissent; repente cooritur atrox adeo ac saeva tempestas; ut Turcica nauis in omnium conspectu miserandum in modum fluctibus hausta, nullo profus euadente perierit; Veneta vero in scopulos illisa naufragium fecerit, saluis tamen hominibus: tertia tantum, qua vehabatur Ignatius, minime valida, ventis ac fluctibus diu multumque agitata, altero denique mense in Apuliam, lacera ac valde fessa peruenit: quo ex loco ipse deinde Venetias petijt, tam longa & periculosa nauigatione mire vexatus. Etenim studio paupertatis, quae fuit illi semper omnibus commodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus, hyeme seuiente conscenderat, femoralibus tantum è tela, concisaque ad humeros aploide, ac scissili tunica breuiore semiamictus, cum è caelo densa caderet

deret nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent. atque ad has cœli iniurias accedebant quotidiana vitæ discrimina, vigiliæque, & cœtera maris incommoda: quibus ille pœnè confectus, cum Venetias peruenisset Ianuario mense anni MDXXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus, nummisque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum stomachum nimio frigore languentè panni quodam frusto donatus, Ferrariam venit. ibi maximum vrbs templū ingressus, dum religiose numē adorat, mendicus quidam ex ijs qui sacrarum ædium vestibula conterunt, precationi apprime intentum intuitus, confestim ad illum accedit, manumque ad stipem porrigit supplex: cui cum Ignatius ex ea quam habebat pecunia, nummulum hilari vultu dedisset, atque is (vt fit) rem ad cæteros pauperes detulisset; alius, aliusque deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cū se per Christum obsecrantes frustrari fas esse vix duceret, à minoribus nummis ad maiores paulatim progressus, breui totam crumenam ita penitus exhausit, vt sibi

deia.

deinde ad cibum illo die capiendum
ostiatim emendicare necesse fuerit.
quam rem pauperes iisdem mox con-
spicati, & maxima quadam admiratio-
ne correpti; sanctum, sanctum illico
exclamant. quibus plausibus vocibus-
que nequaquam inflatus ipse, cum v-
no bonæ conscientiae testimonio nite-
retur, Genuam inde sine vlla cunctati-
one profectus est. Graue per id tempus
inter Christianos Reges vigeat bellū;
& præcipua quæque Cisalpinæ Galliæ
loca, vel Hispanicis, vel Gallicis præsi-
dijs tenebantur: cumque ob id ipsum
valde infesta cædibus ac latrocinijs iti-
nera esse constaret; admonitus à bonis
quibusdam viris Ignatius est, vt per oc-
cultos tramites à via regia declinaret,
ni cum ingenti vitæ periculo in manus
militum vellet incidere. At ille, quem
ardens odium sui, & amor imitandæ
Christi patiētiae intrepidum redderet,
recta nihilominus ire perrexit. neq; ita
multum via processerat, cum ad op-
pidum nescio quod in stationes circū-
sidentium Hispanorum incurrit, qui
tam periculoso ac suspicioso tempore
ex-

exploatorem sine dubio rati, compre-
hēsum Ignatium, & in domunculam
quamdam seductum, blande primū
interrogant; deinde omni vestimen-
to, & ipsis denique calcis ferociter ex-
uunt, singulas partes proteruē simul &
curiose pertractant, numquid ad ob-
sessos vel nuntij, vel literarum afferat,
diligenter exquirunt. cum nihil eorū
quæ putauerat, neque percunctando e-
licerent, neque perserutando inueni-
rent, ira commoti, Atqui te Præfecto
sistemus, inquirunt, & confessionem
quam pertinaciter suppressis, exprime-
mus: cum nihil recusaret Ignatius, ac
tantummodo peteret, vt sua se tunica
tectum incedere paterentur; illi vero,
ludibrii & ignominie causa brachatū
per media castra, vulgo inspectante at-
que irridente perducunt. quam ille tā
insignem cōtumeliam excepit ac sub-
ijt alacer, cum alijs nominibus, tū præ-
cipue quòd interea sibi species quadā
est obiecta Christi Domini, cum à Pi-
lato per mediam urbem ad Herodis
tribunalia missus esset, ab eo per sum-
mam iniuriam atque indignitatē spre-
tu &

ti & illusi, & vniuerso irridente ac sibi
late populo, per hominum ora semel
iterumque traducti: cuius opprobrij se
quoque factum esse vtcumque parti-
cipem, mirifice latabarur. Sed vbi ad
P̄fecti diuersorium appropinquauit,
repentino quodam timore peresus,
coepit subito cogitare apud se, quo nã
modo ipsum alloqueretur. Etenim I-
gnatius, quod olim in regia, sermonis
flosculos & verborum elegantiam ni-
mum studiose captasset, ad eam vani-
tatem expiandam, consulto post con-
uersionẽ instituerat rudi & agresti ser-
mone cum ipsis quoq; dynastis ac prin-
cipibus agere, & quo magis vulgo con-
temneretur, omne liberalioris educa-
tionis & nobilitatis iudicium studiose
celare. Tum igitur subiit illius animũ,
expediret ne tali tempore quidpiã de-
fufcepta seu tarditate, seu rusticitate
deponere. Sed cum rem totam accura-
tius intuens, ab humano timore pro-
fectam animaduertisset; vsque adeo in
femetipsum animo concitatus est, vt
nulla habita ratione periculi, non mo-
do mutata consuetudine ad orationis
Ieno.

Innocentia nō descendere, sed nullum
 prorsus neque gestus, neq; verborum
 honorem habere Praefecto decreuerit.
 Quae res cuipiā fortasse temeritatis po-
 tius quā consilij videatur esse: sed v-
 tique seruorum Dei, praesertim in ipso
 seruire poenitentiae, facta vel dicta, ad
 communem sensum ac normam exi-
 genda non sunt. Cum igitur coram il-
 lo stetit, vt erat seminudus & squali-
 dus, ne aperto quidem capite, oculos
 humi defigit. multa ac varia sciscitanti
 nullam omnino reddit vocem. tantū
 ad illam interrogationem, Es ne specu-
 lator? non esse, respōdit; idque ob eam
 causam, ne si nihil contrā dixisset, silē-
 tio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, &
 merito quaesito in suam perniciē
 efferasse videretur. Tum ille insanum
 ratus Ignatium, acriter milites incre-
 pat, quōd in conspectum suum, nō be-
 nē cognita re, dementem adduxerint;
 & simul, Abigite hunc, inquit, liberū-
 que dimittite. qua reprehensione ma-
 gis magisq; irritati, cum aduersus Du-
 cem hiscere non auderent, sui doloris
 poenas ab innocēte Ignatio reperunt.

nec

nec modo iurgia & probra certatim ingerere, sed etiã impetu factò, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciẽ- que cõtundere, mirabiliter in ipso verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio sibi ad Christi Domini exemplum perpeti contigisset. Cumq; verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus alius quidã miles excepit exanimem, ac fouit, ciboq; recreatum insequenti luce tutum abire permisit. Sed antequã Genuam accederet, rursus in statua Gallorum incidit, verum euentu admodum dispari. siquidem Dux, vt cum in Guipuzcoatum audiuit, Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularem clementer agnouit, ac benignè tractari à militibus iussum, postridie dimisit incolu- mem. Inde cum Genuam peruenisset, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi præpositum, in Ferdinandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traicitur, nihilo pacatiori usus est mari, quàm terra paulo ante usus fuerat. Etenim à piratis conspecta
na-

nauis, qui valida per eos dies classe infectum habebant mare Ligulticum, ingenti nautarum labore metuque manus infectantium effugit.

Barcinone ad studia litterarū aggredditur.
Cap. XVI.

INterea Ignatium Hierosolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quodnam potissimū vitæ genus eligeret. ac multa secum agitati venerat illi dudum in mentem, coenobium aliquod ingredi maximè dissolutum, vt ibi, dum lapsam religionis disciplinam, & verbo & exemplo conaretur ad veterum instituta redigere; & cæteris aliqua re pdesset, & ipse interea (quod necessario futurum videbat) ab ijs qui restringi se nollent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maximè ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnā in omni actione spectare cōfueuerat; multa ac diligenti prece & ieiunio explorat numinis voluntatē: ac diu perplexus, in eam denique mentem sese diuinitus planè sensit impel-

F li, vt

li, vt sine dubitatione statueret, primū
 operam suam, qualis qualis esset, ne
 quaquam intra vnius familiæ cancel-
 los includere: deinde, quo latius pate-
 ret vtilitas ac fructus animorum, eiu-
 dem consilij ac propositi idoneos alii-
 quot ad legere socios atque adiutores
 postremo, vt sine hominum admirati-
 one versari in adiuuandis hominibus
 posset, ad sancti Spiritus vñtionē, do-
 ctinæ quoque subsidium, ac litterari-
 cognitionem adiungere, præsertim
 quòd ea commendatione facultatem
 etiam repetendæ atque obtinendæ Hie-
 rosolymitanæ prouinciæ (cuius illi cu-
 ra viuebat in pectore) facile se ab ec-
 clesiasticis magistratibus aliquando
 impetraturum sperabat. Et quidem,
 quod ad litterarum studia pertinet, cū
 nondum intelligeret, quàm illa sibi to-
 tum hominem fere vendicent, ratus
 posse interim se animis quoque adiu-
 uandis vacare, Minoressam ad gregem
 illum suum reuerti decreuerat, vbi &
 sparsa in hominum mentibus pietatis
 virtutisq̄ semina ad bonam frugem
 perducere, & Cisterciensis cuiusdam
 mo-

monachi, spectate sanctitatis ac doctri-
næ viri, tum consuetudine perfrui, tū
industria erudiri magnopere cupiebat.
Sed cum illum, contrā quā putarat,
demortuum reperisset, Barcinonem
sibi studiorū idoneam sedem putauit
fore, propter eā maxime causam, quōd
cum paupertatem perpetuo colere, ni-
hilque ab domo sua & cognatis acci-
pere decreuisset; in ea vrbe multos ha-
bebat spirituali necessitudine sibi con-
iunctos: in ijs Ardebalum quemdam
peritum, vt locis ac temporibus illis,
Iudi magistrum; & Elisabetham Rosel-
lam primariam feminam, quorum al-
ter operam illi gratuitam, in docēdo,
altera in quotidianos vsus quidquid
opus esset benigne detulerat. Vt igitur
Barcinonem reuertit, seque Ardebalo
dedit in disciplinam, repuerascere in
gratiam Christi matura iam ætate vir
(quippe tertium circiter ac trigessimū
agebat annum) & elementarius pro-
pmodum fieri non erubuit. Ceterum
ad illa spinosa rudimenta Grammati-
cæ capienda, ediscendasque verborum
inflexiones & nominum, cum alia e-

rant ei impedimento, tum illud precipue, quòd animum ad rerum caelestium sensa concipienda longo iam usu promptum & agilem, si amandi vocabuli vel alia quæpiam eiusmodi vox adinuisset eorum, quæ piè ac religiose cogitare & commentari cõsueuerat, subito pœnè abstractus à sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis, tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum ut nihil noui mandare memoriæ posset, sed etiã, ut si quid antea impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleretur. Quam ipsam rem, quasi futura presagens, pro sua parte adiuuabat etiam ualifer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scripturæ sacræ mysteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito sepiè conatu, euagationem hanc frustra cohibere tentasset; pro ea discretionem spirituum quam diuturna exercitatione parauerat, facilè sensit diaboli fraudem, sese à litterarum studio reuocare

conan-

conantis. ac quo cōsilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiorem in modum exoptans, hanc iniijt rationem eius abigendæ molestiæ. Templum erat beatæ Virginis, cui à Mari cognomē est, gymnasium proximum. in id templum fuis ritè ad Deum, eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accersit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde se ad pedes abiicit homini, etiã atque etiam obtestans, ne ab incepto desistat; se vtique, modo sibi panis & aqua nō desit, in proximū biennium, & eo amplius, si op⁹ fuerit, ad scholas frequentem esse venturum, seduloq; daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab se quotidie non minus quàm à cæteris pensum exigat; cessantē, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, suamq; illi operam denuo pollicetur. Atque hac submissione victus denique dæmon abscessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio re-

cedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cœpit excurrere. Interea discendi mirabiliter auido, & omnia studiorum cōpendia perquirenti, suasere nulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Erasmus Roterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studiose perlegeret. quod ille facere cum cœpisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se, quasi frigida superfusa, restingui: consultoque per preces Deo, ta librum illum abiecit, vt neq; in manus postea sumpserit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate IESV legere vetuerit: non quo singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis fortis captus facetijs ac dicacitate viri, sensim ut fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeo intentus, cōsuetæ caritatis officia & studium pœnitentiæ omisit. quinimmo cum Barcinonē valentiore, quàm inde abie

abierat stomacho reuertisset, non ille quidem ad saccum redijt; neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili usus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque discerpatis, hyeme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subsociis operis, crepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere; plebem infimam doctrinæ Christianæ præceptis imbuere; quosdam etiam spiritualibus exercitijs ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quattuor, sese ad Ignatij ductum atq; institutum aggregarunt (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiangam cognomento appellabant; tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeris; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens, natione Gallus ac-

cessit. His ille socijs auclus; tamen si studiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nondum sat firma Grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquam adduci potuit, ut ab Ardeali disciplina discederet (quamuis ad superiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipse sibi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum vna cum socijs abiit.

Eiusdem commemoratio Complutensis.
Cap. XVII.

Ibi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset; artium, ut appellant, curriculum iniit non admodum felici successu: quippè qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo poenè seruato vel ordine vel discrimine

scrimine disciplinæ, multa & varia v-
 no eodemq; tempore aggressus est; &
 in Logicis Terminos, quos appellât, in
 Physicis Albertum, in Theologia Ma-
 gistrum sententiarum (qui maxime li-
 bri tum in Hispania terebantur) euol-
 uere, & plures quotidie in scholis au-
 dire cœpit interpretes, quæ res in speci-
 em utilis & compediaria, vel maximo
 ei in id ipsum quod properabat, impe-
 dimento fuit. Etenim, quod in rebus
 humanis fere fit, cum auide sequeretur
 omnia, nihil propemodum assequeba-
 tur, & ipsa varietas ac multitudo rerû,
 tum intelligentiæ tenebras, tum vero
 memoriæ perturbationem & confusi-
 onem afferebat. Ad hæc illud etiam
 accedebat incommodi, quod in sum-
 ma paupertate non solum ex emendi-
 cato viuebat ipse cum suis, verum etiã
 aliorum inopiam ac difficultates, con-
 quisitis vndique eleemosynis, magno
 labore & corporis & animi subleua-
 bat. Præterea, quod eius cursum vel ma-
 xime retardauit in litteris, tanta cupi-
 ditate ardebat, errantes animas ad bo-
 nam mentem, atque ad legem Euange-

licam reuocādi, vt se, quamuis alieno
tum tēpore continere non posset, quo
min⁹ & in scholasticorum circulis de
vera virtute ac pietate sermones iniice
ret, & in triuijs pueros, plebemq; fidei
Christianæ præceptionib⁹ erudiret; &
omnium ordinū homines passim ad
cultum Dei, studiumque religionis, a-
cri ac vehementi oratione incitaret.
Quibus adhortationibus cōmoti mul-
ti, cum ad sanitatem & officium redi-
rent, & crebris altisq; suspirijs veram
cordis contritionem ac poenitentiam
testarentur; ab imperitis quibusdam I-
gnatius in suspicionem & crimen ve-
nificij vocari est cōceptus; quasi homi-
nes oratione sua cardiacos redderet.
Præterea cum insignes quædam in po-
pulo repente morum ac vitæ mutatio-
nes existerent, & maior in dies homi-
num cōcursus ad Ignatium fieret; bre-
ui rem ad sacros Inquisitores Toletū
pertulit rumor. Gliscebatur eo maximè
tempore apud Germanos Lutheriana
pestis, manabatque malum quotidie
latius. Quinetiam in Hispania ipsa, in-
fani conatus eorum, qui sese Illumina-
tos

tos ferebāt, paulò antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca Quæsitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agēdi genere veriti, ne quod nouum incendium existeret, Complutū celeriter aduolāt, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter æquè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque in dictis neq; in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellarent quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toleum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neq; ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quàm quòd rem vlla animaduersione dignam putaret, ad Ignatij diuersorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum salutis operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemq; omnes habitu incede-

cede-

cederent; ne tali tempore nouam aliquam sectam inducere viderentur. Natium coloris lanae veste cuncti utebantur. iussit ille Ignatium & Artiagā nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare. nec recusauit Ignatius, vt erat magistratibus apprime obediens. Interiecto deinde quattuor fere mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicari^o posset, homines idiotas, in ijs tractandis, quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam institit quærere. sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vlllo iudicij tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quæstionem exercuit, quorundam calumnijs ac suspicione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiscua, in ijs foeminæ duc honesto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt est sexus ad
pieta-

pietatem propensus, adeo exarsere, vt cūcta Hispaniæ valetudinaria peragrarē, & in Christi Domini gratiam toto vitæ suæ tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositū Ignatio cum aperuissent; dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulæ, non deesse Compluti pauperes, quos officij causa, si vellent, inuiserent; posse etiam operam dare sacro Eucharistiæ ferculo prosequēdo, & alia id genus obire per multa, vtriusque sexus, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & simul auctoritate viri deterite, cogitatum quidem illæ deposuere prouinciam; verumtamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiuerunt, quominus incōsulto atque in scio prorsus Ignatio, pedibus, ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Bætica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet baiu-

baiu-

baiulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum conscijs profectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in urbe non apparerēt, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum est, peregrinantium habitu petijisse Giennium, varie pro suo quisq; sensu rem interpretari: nonnulli probare factum, pleriq; reprehendere, quòd eo loco feminæ sine comitibus, nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius consilij suspicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum, in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias à cura domesticarum rerum auocare, nubiles vero puellas in pudicitiae discrimen adducere. Atq; his querimonijs Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conijceret. Erat æstiuum anni tempus, & satis laxa custodia. itaque ad
cum

cum totis iam illis finibus celebrē, vel spectandi, vel audiendi causa plurimi ventitabant. quibus ille securitate mirabili tū Christianæ doctrinæ rudimēta, tum etiam, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauegrius, insignis ea tempestate doctor, & magna apud Carolū Cæsarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primū ad suos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque septimum decimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam profus ignarus, cuius criminis nomine acceretur; cū eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. Ac primū (vt fit) varijs quæstionibus versare in omnes partes Ignatij animum: deinde, quoniam regijs prohibiti edictis, tamen Hispania fere tota, ementito corporis habitu cultuque Iudæi multi versantur, maleficum genus hominum, & valde
Chri-

Christianis inimicū; sciscitatur ex eo
Vicarius, obseruet ne Sabbata: cui ille,
Vtiq;, in honorem beatæ Mariæ virgi-
nis (inquit.) nam cæteroquin & Iudai-
cos ritus ignoro, & verò Iudæum pa-
tria mea fert nullum. Postremo, no-
stin, ait, mulieres quasdam duas, matrē
& filiam? Cum Ignatius annuisset, Nū-
quid auctor illis fuisti (adiungit) pere-
grinandi Giennium? Nihil vero min⁹,
ait Ignatius: quinimo credas mihi iu-
rato velim, cuiusmodi concursationes
& itinera in vniuersum vtrique disflua-
fisse me; & si profectæ sunt, me ignaro,
atque adeo inuito profectas. Tum hi-
lari vultu Vicarius, humeros Ignatij
leniter apprehendens, Atqui ob id ip-
sum, inquit, in custodiam te scito fuif-
se coniectum. His ita peractis, ac tota
serie quæstionis per scribam in cōmen-
tarios relata, Vicarius abiit. Interea pe-
regrinatione confecta, secundo & qua-
dragesimo deniq; die mulieres reuer-
tuntur. è quibus Ignatij innocentia cla-
rè perspecta, venit in carcerem scriba,
& Vicarij sententiam Ignatio recitat:
qua primum iuebatur ipse cū socijs
cæte-

cæterorum scholasticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysterijs ad populum verba ne facerēt. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sane recusabat Ignatius, dummodo in idipsum egenti sibi necessaria præberētur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine vlla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, còmpluti moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamē è Logicis, Phycisq;, & ex ipsis Theologiæ fontib⁹ degustasset. Sed interim, ad gloriā Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiæ, Toletanū Archiepiscopum (cuius in dicecesi Complutum est) sibi ex itinere ad eundum, totamque ei rem gestam, & omnem consiliorum suorum rationē explicādam existimauit. Is erat Alfon-

G sus

sus Fonseca, morabaturque eo tempore Pintia, à quo benignè acceptus, amatusque ad coepta strenue promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè processerant. quorum ille diuersorium ignorans, primum omnium sacramentum ingreditur, vbi orantem conspiciata pia quaedam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eum accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos lata perduxit. Verum Ignatione Salmanticæ quidem quieto esse diutius licuit. Cum enim quod supererat à studijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice nõ modo plebeijs, verum etiam principibus viris infumeret; neque vero, adiuuante Domino, frustra operam collocaret; omnium in se oculos repente conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inusitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris (etenim eos Figheroa suo sumptu Compluti scholasticorum vestimentis ornauerat) A-

post-

postolico ac pastorali propemodum munere fungi palàm, & sacerdotes ipsos ad partes suas rite obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus valde probarent, suspicerentque permultitum vero non deerant, qui totam rē secus interpretarentur, ac diligentius cautiùsque examinandam putarent. In ijs Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat eiusmodi quæstio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum rati, quod communem ad rem totius Ecclesię pertineret, Ignatium noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilij Ignatius, confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur confessarius aduenam iussu Vicarij (nam Prior, seu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promissa fecit Ignatius. Exceptus

est cum vno è comitibus Callisto, c
miter. Sublatis deinde mensis, vtrum
que Vicarius cum eodem confessari
& alio è fratribus in sacellum quod
seducit. confident omnes. Tum bla
do vultu Vicarius Ignatium intuen
gaudere se admodum inquit, ac val
probare, quòd ille cum socijs Aposto
licum in morem peregrinando pop
los doceat, atque ad cultum Dei, ac
dium pietatis impellat. verumtame
auere se nosse, quibus maxime litter
operam dederint. Cùm id, quod era
Ignatius minime doctos fateretur e
se: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac re
expertes, conciones de rebus diuinis
habetis? Nos vero nequaquam conc
namur, ait Ignatius; verum de virt
tis pulchritudine, de vitij foeditate, o
ocasio se se dat, familiariter & ex
quo loco differimus, atq; homines a
odium peccatorum, amoremque pro
bitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sc
vtique de virtutibus vitijsque sine lib
ralium artiũ cognitione disputari non
potest, vel à magistris & libris accepta
vel infusa diuinitus: vos vero neq; lit

teris

teris, neque doctoribus operam dedi-
stis, vt ipsi fatemini: restat igitur, vt à
Spiritu sancto vobis hæc tradita sint.
atqui hoc ipsum est de Spiritu sancto,
quod maximè querimus. Tum Ignati-
us, vt peti se vidit repētino dilemma-
te, cum aliquantulum substirisset, De
his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus
instaret ille, ac Spiritus sancti verbo ho-
minem vrgeret; oppressus Ignatius tã
perseuerãti interrogatione, in eodem
tamen gradu constantiæ perstitit, seq;
nihil præterea responsurum affirma-
uit, nisi quibus legitime interrogandi
ius esset. Quo loco Vicarius: Ita ne ve-
ro? inquit. Cum nouæ impostorum se-
ctæ quotidie pullulent, & in errorem
ac fraudem ita multos inducant; vos
in reddenda vestræ doctrinæ ratione
tergiuersamini? Atqui efficiam, vt om-
nino reddatis. Triduum deinde intra
sacros cœnobij fines detinētur, atque
humanissime tractantur à Fratribus.
Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalau-
reo Fria, Vicario Salmanticensis Epif-
copi, notarius ambos perducit in car-
cerem, includitque separato à reliqua

reorum turba conclauit, mirum in modum squalido, ac peruetusto, odoribus teterrimi; cuius tectum medium stipite ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremitate ferie. huic ergo catenæ altero utrumque pedeadstringūt, sic, ut unusquā alter sine altero progredi, aut loco penè motum se posset. Igitur tota ea nocte per summum corporis incommodum nullam capta quiete, in hymnis & canticis persistit. postridie, ut per urbem vulgaris est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia ceptus est. Itaque, ut ante Compluti, sic eo tempore concursus ingens hominum ad eum fieri. ad quos ille admirabili tranquillitate, de contemptu rerū humanarum, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmijs atque supplicijs differebat. In ijs Francisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgensis est mortuus)

mife

miseranti casum ipsius, & amicè ex eo
quærenti, grauitérne ferret custodiam
& vincula: Tantúm ne malum tibi vi-
detur esse carcer? inquit Ignati⁹. atqui,
scito, vrbe Salmantica tota nõ ita mul-
tas esse compedes, manicásve, quin e-
go plures Christi Domini causa vehe-
menter exoptem. Interea Baccalau-
us Frias ad carcerem accedit, Ignatium
& Callistum diuersos interrogat, ac va-
rijs percontationibus, quales haberi à
iudicibus solent, vtriusque sensus & a-
nimum diligenter explorat. Cum illi
congruentia responderent, nec modo
sibi, sed etiam intet se mirè constarent,
denique librum Exercitiorum, de quo
inaudierat, poscit: nec recusat Ignati⁹;
quinetiam sibi præterea esse tres in ca-
dem vrbe socios aperit, editque diuer-
sorum nomen ac notas, quibus inueniri
sine errore possint. neque vero super-
sedit ille missis licitoribus eos in carce-
rem tradere inferiorè; ne quod ijs col-
loquium cum Ignatio, neu qua cõmu-
nicatio consiliorum esset. Post hæc,
ablatum Exercitiorum librum & ipse-
met accuratè perlegit, & examinandū

præterea tradidit tribus Theologiae doctoribus, qui dum singula diligenter expēdūt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & sociorum declarādam non leuis momenti. cū enim ceteri qui in vinculis tenebātur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licētia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & comodam inde magistratuum iussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum, & reliquos libri sui recognitores, cum & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Christianæ mysterijs multa ex eo quærerētur, paucis ac demisse præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico iudicio & censuræ cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de sacramento Eucharistiæ, aliasque complures, ita respondit, ut iudices ipsi poenè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponi-

ponitur ei difficilis quidam nodus, quē ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregie. Postremo iussus primū Decalogi præceptum, vti consueuerat ad populum, sic ibidē repente explicare; in eam sententiam vsque adeo variè & copiose dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum socijs euocatur ad iudicium sententiam audiendam: cuius erat summa, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadrienniū in Theologiæ studio exactū, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pœnè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire, atque statuere: id autem propterea, quòd in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices, ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen quod nihil

continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata sententia, cum honorifice tractatum ab se Ignatiū putarent iudices; ille vero suis rebus è conscientia apprimè confidens, vehemēter indoluit, ab ijs quos verè & Catholicè fidei tutores ac præsides agnoscebat, nullo in suis neque dictis, neq; scriptis deprehenso vitio, tamē in re tanta tāq; necessaria sibi silentiū imponi; atq; iter ad excolēdos ac pro viribus adiuuādos homines impediti. Quæ ipsa res inclinatum iā ante animum eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania obijci sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliā vltro sese transferre: vbi tum ob suam nouitatē, & eius linguæ inscitiam sibi minus interim negotij putabat fore, tū propter illius academiæ celebritatem atq; frequentiam, non defuturos deinde quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

Lutetiam proficiscitur.

Cap. XVIII.

Et

ET quoniam ad iter adeo longin-
 quum & anceps, non idem erat so-
 cius animus; atque etiam, vt maxime in-
 columes eò peruenissent, incertum e-
 rat, apud ignotas nationes quam copi-
 am in studijs litterarum degēdi essent
 habituri; communicato cum ijs consi-
 lio statuit Ignatius antecedere solus i-
 pse Lutetiam: & si quidem res faculta-
 tem habitura videtur, vt eos ibidem
 alere possit, ipsos euocare per litteras;
 sin minus, tota de re facere certiores;
 vt quamquam diuersis locis, eadem ta-
 men coniunctione animorum, emen-
 so interim philosophiæ ac Theologiæ
 curriculo, intermissam ad tempus cō-
 suetudinem Deo volente deinde repe-
 terent. Rebus igitur ita compositis,
 quamquam è præcipua Salmanticensi
 nobilitate multis ægre ferentibus, ac
 maiorem in modum renitentibus, vi-
 gesimo circiter die quā è custodia exie-
 rat, in viam se dedit Ignatius, onustum
 libris a se illic præ se agens; ac Barcino-
 nem deuenit. Hic vero, vt inter vete-
 res amicos ac familiares, omni ope cer-
 tandum illi fuit, vt se à lacrymis atq; à
 com.

complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu fe tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosq; & circa regni vtriusque præcipue limites infesta latrocinij loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus de suscepto consilio demoueri se passus, certè illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisijs comparanda, nûmorum aliquid partim in numerato, partim in nominib⁹ ab Elisabetha Rossella, & alijs quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidijs, ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus, hyeme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. DXXVIII. cumque Ianuarium totum in itinere posuisset, Februario mense Lutetiam sospes introijt. Ibi, quod ad studia pertinet, respiciens perexiguum præteriti temporis fructum, rationibus suis accuratè subductis, ad
Dei

Dei gloriam statuit in litteras toto pe-
ctore incumbere. cumque experiendo
iam cognouisset, eam esse humanæ
mētis imbecillitatem, vt in plura vno
eodemque tempore vix atque agrè suf-
ficiat, dānata priore festinatione, post
hac, compendijs omissis, regia via pro-
cedere, & studiorum suorum nouum
initium ordiri decreuit. Igitur ad Mō-
tis acuti collegium itare quotidie, ibi-
que inter procacium puerorū greges,
matura iam ætate vir, grammaticæ ru-
dimenta repetere non dedignatus est.
Simul etiam de stato precationis tem-
pore, & vexatione corpusculi, quo pl⁹
otij ac virium studio superesset, mul-
tū imminuit, sic tamen, vt illa præci-
pue tria numquam omiserit: primum,
vt quotidie sacrificio Missæ religiose
interesset: alterum, vt octauo quoque
die post pœnitentiæ sacramentum cæ-
lesti pane sese reficeret: extremum, vt
bis quotidie sua eius diei dicta, facta,
cogitata quàm diligētissime recogno-
sceret; conferensque hodiernum cum
hesterno die, hebdomadam cum heb-
domada, mensēque cum mēse; suos
in

in

in spiritu vel progressus, vel regressus perquam accurate exploraret atque perpenderet. Procuracionem quoque alienae salutis, & institutam consuetudinem agendi cum proximis, tantisper dum litteris, ac praesertim philosophiae vacaret, aliqua ex parte remisit, nunquam tamen omnino deposuit.

Extrema inopia incommoda superat.

Cap. XIX.

IAm vero, satis usu ipso edoctus, quantum detrimentum studiis afferat mendicitas, & cura tolerandae in singulos dies vitae; & nihilominus optans Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc saeculo possidere; piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari constituit, ut neque in diem, ut antea, precario victitaret, & nihil idcirco de voluntariae paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis utique mensibus minime cessit illi e sententia. Cum enim sese in Hispanorum aliquot contubernium contulisset, qui plurimi Parisiis ipso belli tempore versabantur,

&

& exactam è syngrapha Barcinonensi pecuniam cuidam ex eadem natione custodiendam dedisset, eam ille clam suos in vsus non optima fide conuertit; cumque postea reddendo non esset, reliquis iam nummis insumptis Ignatius, & à locupletibus amicis, quorum ope adiuuari posset, longo interuallo disiunctus, tanta subito rerum omnium inopia oppressus est, ut ei cibum ostiatim quaritare quotidie, & in hospitalem sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sanè incommodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa: partem vnã, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant: altera, que nouam regiam continet, Oppidum dicitur: tertia pars, iam inde à Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur. in hac, præter cæteram incolarum turbam, scholastici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia per multa

multa libero aditu, cum suis vnum-
quodq; liberalium artium discipulis
& doctoribus, & praefecto collegij, quæ
Primarium vocant. Igitur ex ea vicini-
tate in sancti Iacobi hospitium, quod
procul inde est in suburbio, extrema
necessitate compulsus Ignatius, in tan-
to locorum interuallo, cum alijs affli-
ctabatur incommodis, tū vero quod
cum ante lucem in academia incipe-
rent scholæ, nec nisi nocte desinerent;
ipse, illius hospitij legibus, nec manè
ante solis ortum egredi poterat, & ve-
spere ante occasum regredi cogeba-
tur, sic, vt inter eundū & redeundum
quamuis industrio ac vigilantis discipu-
lo, multum & de magistri dictatis, &
de tota scholarum exercitatione de-
periret. Cui tanto detrimento cum in
presentia nullum aliud remedium oc-
curreret, consilium cepit more scho-
lasticorum egentium, ea conditione
locandi operam suam alicui ex acade-
miæ Primarijs, doctoribusue; vt quod
sibi à rebus domesticis otij superesset,
id totum in scholastica disciplina, stu-
dijsq; doctrinæ consumeret. Sed ma-

gis

gis magisq̄ue probante Deo constanti
am & patientiam viri, conditionem e-
iusmodi, quamuis magna adhibita di-
ligentia, nactus est nullam. Itaque de-
iectus hac spe, cum id ærumnosæ vitæ
genus aliquandiu tolerasset; & quos in
Hispania reliquerat socios, de statu re-
rum suarū per litteras monuisset, hor-
tatus, vt ibidem ex condicōto curriculū
studiorum absoluerent; rationem inijt
multo commodiorem, vt indictis va-
cationum ferijs, in Belgium, atque in-
terdum etiam in Angliam siue Britan-
niam, ad Hispanos negotiatores excur-
reret: quorum benignitate cum facile
obtinuisset annuam pecuniæ summā,
Lutetiæ toto studiorum tempore cer-
tis pensionibus exigendam, commodi-
us multo cœpit in liberalium discipli-
narum cognitione versari. Cumque
oçtodecim fere menses Latinæ lingue
tribuisset in Montis acuti collegio, in
collegiū cui à sancta Barbara nomē
est, ad Philosophiæ studia transijt ala-
critate mirabili: ac primum occurfan-
tes denuo rerum cælestium importu-
nas imagines, quamquam eximia cum

H animi

animi delectatione cōiunctas, eadem spiritus constātia, qua superiores illas iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat commutatione, quotidianis denique gymnasiis exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo Philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, ut honorifico magistri iudicio ac testimonio (is erat Ioannes Penna Philosophus) post cōsuetam certamina, ritu solemnem, laurea, cæterisque doctrinæ insignibus decoratus sit. Post hæc in cœnobij Dominicani gymnasio sacram Theologiam aggressus est, ingenti sane labore & industria, cum præter cæteras lucubrationes, hyemem sæuente, quotidie manè ante lucem ad scholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet. atque ex eo studio tantum Deo adiuuante percepit, quod satis esset ad fidei doctrinæque suæ rationem, sine suspitione vlla nouitatis, ex Patrum decretis atque auctoritate reddendam.

Varie

Variè propter Christum exercetur.
Cap. XX.

NEq; vero, quamuis interim à plebis catechesi atq; à publicis actionibus abstineret, idcirco tamen, quoad per scholas licitum est, ab adiungendis ad Christum hominibus, animandisq; ad studium veræ laudis & gloriæ destitit. quapropter multi nec infimæ fortis viri, priuatis ipsius colloquijs ac monitis incitati, partim castigato vetere luxu, Christianæ disciplinæ seueritatem induerunt; partim etiam solemnivoto varia religiosorum instituta professi sunt; partim denique ingenti academiæ totius admiratione, in Christi gratiam pecunia egentibus distributa, pauperem vitam agere, atque adeo ad conculcandum penitus omnem sæculi fastum, & expianda superbix crimina, palam per vicos & compitamanum ad stipem ipsi porrigere, victumque palam emendicare cœperunt. quos tamen amici, rem indigne ferentes, cum neque precibus neque minis à proposito reuocare valuissent, facta

cta manu denique ab hospitali domo
sancti Iacob, iquò sese contulerant, v
armisq; in pristinum academiae diuer
sorium ad sua prosequenda studia re
traxerunt. Ignatius verò tantam eius
modi rerum inuidiam subiit, vt præter
cæteras iniurias & maledicta, falsis et
iam criminationibus ad sacrum Inqui
sitorem semel iterumq; delatus sit.
Is erat ea tempestate Matthæus Ori, ex
Dominicana familia Theologiæ ma
gister, tum eruditione, tum probitate
conspicuis; qui accusatorum fraude
comperta, Ignatium non absoluit mo
do, sed etiam miris ornauit laudibus,
ipsumq; Exercitiorum librum, qui
præcipue in suspensionem crimenq;
vocabatur, tantum abfuit vt damna
ret, vt sibi etiam eiusdem exemplum
Ignatij permissu desumpserit. præterea
absolutionis ac sententiæ formulam,
publici scribæ chirographo & signo
munitam, quam contra iniquorum ca
lumnias, quandocumque opus esset,
proferret, tametsi minus gratum id po
tētibus quibusdam viris fore videbat,
Ignatio petenti concessit. Neque verò
pro

pro Christi nomine solū hac falsæ ac-
cusationis procella defunctus Ignati-
us est; sed eorum ipsorum opera, qui
illum deinde vel maxime dilexerunt,
virgarum quoque publicè periculum
adijt. Mos est Parisijs, in scholasticos
improbos ac seditiosos, ad sanciedam
academiæ disciplinam, hūc fere in mo-
dum animaduertere. Dissimulato con-
silio, ad condictam diem in aulam col-
legij Primarius, magistriq̃ue nodosa
instructi virga conueniunt: comprehē-
sumq̃ue repente noxium, & in medio
confessu nudatum; certo plagarum nu-
mero singuli afficiunt. Id supplicij ge-
nus Lutetiæ tum ad sensum corporis
peracerbum est, tum vero ad ignomi-
niam ac dedecus longe turpissimum,
deq̃ue ipsius loci nomine aula vulgo
appellatur. Hunc igitur cruciatum ac
notam maleficis constitutam, Ignatio
insonti, quod condiscipulos festis præ-
cipue diebus à schola ad oratorium &
sacra mysteria confessionis altarisq̃ue
traduceret, vehemēter iratus magister
ipse Ioannes Penna parauerat, Iacobo
Gouea Lusitano collegij Primario in

H 3 suam

suam sententiam facile adducto, qui priusquam ante priuatim erat infensus Ignatio, quod familiarem quemdam suum, Amatorem nomine, seuerioris vitae præceptionibus imbuisset, atque (vt pietatem fere interpretantur homines) infatuasset abductum à curis inanis, & iucundo cōuictu amicorum, atq; à pristina consuetudine. Vt igitur dicta supplicio dies illuxit; aduentans iam ad scholas, ab amico fideli mature monetur Ignatius, ne intra collegij septa utique illo die inferat pedem; concitatos in eum esse omnium animos, poenas aulæ daturum extemplo, ni caueat. Ad cuius rei nuntium anceps deliberatione distractus Ignatius, quod & pro Christi nomine verbera & contumelias perpeti mirificè optabat, & supplicij apud homines adeo turpis infamia, metuebat ne complures è iuuentute, ipsius opera iam ad meliora conuersos; necdum in bono stabiles, à sua consuetudine atque auctoritate auocaret, iterque sibi ad alios etiam deinceps Christo lucrificandos arumperet; totam rem ad ipsius Gouernatoris arbi-

arbitrium, iudiciūq; reijcere statuit: quod ille re cognita decreuisset, id ex diuina maximè gloria & voluntate futurum; neque de eiusmodi sentētia vllis amici denuntiationibus precibusve demoueri se passus, quamquam horrēti poenæ imminentis acerbitatem, & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusq; collegium, & recta Goueam petens, nondum è cubiculo egressum, placido ac sereno vultu, & altam animi pacem ac securitatem indicante:

Si mea mihi (inquit) existimationis & incolumitatis, quàm diuinae gloriae, salutisq; animorum cura prior esset ac potior, nequaquam hodierno die pedem intra fines huiusce collegij posuissem. neq; enim antequàm huc venirem, ignarus eram Gouea, quantum è vestra omnium indignatione dedecoris, quàm acerba tormenta me maneant. Sed quoriam nihil omnino mihi vel ad meritum optabilius, vel ad veram dignitatem præclarius duco, quàm Christi Domini causa, tam grauiam, tamq; multa pro me perfuncti, vicissim probra, plagas, mortem deniq; perpeti: idcirco nimirum ad scholas accessi, & vltro memet in tantū & corporis & fama disci-

men obieci. Verum enim vero mihi non modo
 quid votis meis ac desiderio, sed etiam
 quid proximorum rationibus, & sempiterna
 salutis conducatur, caritatis lege considerandum
 est. Multos habeo adolescentes Deo
 beneficio nuper e caeno flagitiorum emerfos,
 ac vix dum auulsos ab improborum pestilenti
 consortio, hos ego vereor, ne si me in tam
 honesto conuentu publice vapulasse consti-
 terit, à meo sermone congressuq; protinus auo-
 uocet infamiae metus; ac proinde, ut sunt flexi-
 biles hominum voluntates, ad eadem illa
 saxa, quibus paulo ante adhaeserant, ingenti
 demonum gaudio, & feruor atatis, & prauae
 consuetudinis astus abripi. Simul etiam
 (verum ut fatear) tui me Gouea, doctoris
 mei Penna me miseret, qui Christianam pietatem
 ac fidem sacramento professi, ceterisque
 ad exemplum iustitiae virtutisque, praepositi,
 Christi famulum, Christi causam agentem,
 adeo acerbè insectamini. & qui, quae
 poena lex affici iubet eos, qui scholasticos de-
 prauare, magistris illudere, seditiones con-
 flare voluerint, eadem dignum iudicatis eum,
 qui iuuentutem à vitijs, doctores à iurgijs,
 academiam à tumultibus vindicare conatur.
 quae quoniam mecum ipse reputans, non
 leuis

leuis momenti ducebam esse, quamquam cupidus inimicorum odij vel meo sanguine explendi, tamen pro nostra necessitudine deesse nolui, quominus eadem tibi quoque, integra etiamnum re, considerata proponerē. Mibi, ut dixi, pro Christi nomine vexari ac torqueri optatissimum est: iamq; si videtur, sponte ad patibulum pergo. tu, Lutetia Parisiorum, à sanctæ Barbaræ collegio, in eiusmodi causa tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an expediat, pro tua sapientia ac religione constitue. Vixdum Ignatius dixerat, cum Gouea, vir & nitentior concitaretur aliunde, suo opte mitis ingenio, & tum instinctu diuino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac maiorem in modum detestatus est; apprehensumque amicissime Ignatiū deduxit in aulam, quo iam collegæ cū reliqua turba parati conuenerant. Ibi silentio indicto, repente contra omnium expectationem de Ignati; laudibus orationem instituit; viri fortitudinē, innocentiam, caritatem extollens; se ipsum, & cæteros qui innoxio periculū struxerant, vehementer accusans. quā in sententiam cum multa dolēter gra-

H s uiter.

uiterque dixisset, ad extremum obor-
tis lacrymis, ad Ignatii genua procidit,
precatusque delicti veniam, & apud cae-
teros illum in admirationem gratiam
que restituit, & ipse in omni deinde vi-
ta Ignatium & socios precipuo amore
studioque complexus est.

De socijs ad Ignatium adiunctis.

Cap. XXI.

HAsce igitur, aliasque eiusmodi in-
sectationes atque pericula Igna-
tius Christi causa contraxit. attamen i-
dem plurimorum quoque sibi gratiam
ac beneuolentiam optimis artibus pe-
perit. Fuit enim in illo, praeter diuini-
tus infusa charismata, mirum etiam at-
que efficax ingenium & studium ad a-
nimos hominum demerendos. In prin-
cipum amicitias opportune insinuare
se, eisdemque obsequio & submissi-
one tueri; pares facilitate ac suauitate
morum allicere; inferioribus & egen-
tibus, auctoritate, opera, necnon è suis
angustijs etiam pecunia praesto esse; mor-
bo aliquo laborantes vel cum valetu-
dinis & contagionis periculo adire, so-
larique;

lariq̄ue amantiſſimè ; eorum quibus cum viueret, agerétve, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac ſtultitiam, quoad ita res ferret, exſorbere diſſimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuſcumque rebus honeſte poſſet, ſemper accommodare ſe ac ſelectere; omnibus denique in Chriſti gratiam omnia fieri: vbi penitus in hominum ſenſus ac voluntates irrepſerat, tum demum officijs ac beneuolentia comprehenſos occupatoſq̄ue, pro ſuo quemq̄ue captu, ſenſim & caute progrediens, Chriſtianæ religionis & officiij præceptionibus excolebat. Atque hiſ ferme artibus, & ſimul ſanctimonie ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitioſa vita non modo ad ſobrietatem & continentiam, ſed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos, graſſante iam tum peſte Lutheriana, tempeſtiuis diſputationibus monitiſq̄ue conuiſtos, ad ſacra Quæſitorum tribunalia volen-

len-

lentes adduxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiuratione restituit. Iam vero, quod ei vel in primis propositum initio fuerat, ut aliquos ingenio doctrinaque praestantes, ad suum institutum ac vitae rationem aggregaret; in id ipsum per Theologiae maxime tempus incubuit; adiunxitque sibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos: quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis diocesis humili natus loco, sed egregie pius, quippe qui duodecimo aetatis anno per summum sanctimoniam studium virginitatem Deo vouerat; idemque ad litteras a vita pastoralis ductus, tantum ingenio industriaque profecerat, ut eum in locis Aristotelis difficilioribus magister ipse Penna cōsuleret. Hunc igitur Ignatius & studiorum & contubernij communione sibi coniunctum; licet socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen continuo illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere cōfestim aggressus est, sed conscientiam

excutare, & in se ipsum quotidie diligenter inquirere primum edocuit: deinde ad totius anteaactæ vitæ noxas per sacram confessionem expiandas adduxit: postremo, cum iam Philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propensum ad pœnitentiã, tantoque animi ardore succensum, vt hyeme summa, concretum glacie flumen Sequanam plaustris impune prementibus, in separata Iacobæi vici domuncula propositas meditationes, & quidem insidens niui sub dio peregerit, sexque ipsos dies omni prorsus cibo potuque abstinerit, in ediam longius vti que protracturus, nisi cum, re animaduersa, consultoque suppliciter Deo vetuisset Ignatius. & sanè respondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mira animi sollicitudine, variisque scrupulorum molestijs adeo torqueretur, vt præ nimio angore sese in auias abdere solitudines, ibique radicibus herbarum victitare pœne decerneret; ex hac spirituali exercitatione vocari se vnà cum Ignatio ad
ani-

animorum subsidium non dubie senti-
tiens, tantam est pacem ac tranquillita-
tem conscientiae consecutus, vt ex ve-
hementissima tamquam agitatione ac-
falo, placidum tutumq; portum se de-
niq; nactum esse profiteretur. Ex eodē
contubernio Franciscus quoq; Xaue-
rius nobilis Cantaber, idemq; nō vul-
gari eruditione, quippe qui laurea ma-
gistrati donatus Lutetiae postmodum
publicus Aristotelis interpres extiterit:
quamquam principio ita non studio-
sus Ignatii, vt eius pietatem (vt fit) etiā
procaciter irrideret; tamē viri tum pa-
tientia, tum obsequijs adeo delinitus
est, vt ad illius ductum arbitriumque
sefe omnino contulerit. Hunc & diui-
tiarum affluentia, & viuido ingenio, &
viribus corporis praeferoce, admira-
bili prudentia ac lenitate mansuefecit
Ignatius, in eamque rerum humanarū
despicientiam, & caritatis ardorē pau-
latim adduxit, vt inter ipsa exercitia
spiritualia, tum ad carnis maceratio-
nē quattuor dies ieiunus omnino trās-
egerit; tum vero quod inter iuuenum
gtes desultor eximius, corporis agi-
litate

litate sibi nimium placuisset ; ad eius
piaculum vanitatis, membris valido
fune perstrictis, non sine acri sensu do-
loris, dies aliquot in commentandi o-
randique labore atque attentione per-
sisterit. Hic est Xauerius ille, qui non
multo deinde post, Ioannis Lusitaniæ
regis rogatu, ex auctoritate Pontificis
Romani missus in Orientem, plenus
Apostolico spiritu, tota India mariti-
ma summis laboribus ac periculis per-
agrata, in vltimas Iaponiorum terras
Euangelij lumen primus intulit, atque
ingenti infidelium numero ad Chri-
stum adiuncto, multis claris miracu-
lis, in ipso aditu Sinarum excessit è vi-
ta, Porrò Xauerium & Fabrum imita-
ti sunt Iacobus Laines Saguntinus, qui
deinde Societati nostræ proxim⁹ ab I-
gnatio præfuit, vir de Christiana repu-
blica in primis optime meritus ; & Al-
fonfus Salmeron Toletanus, Græcis &
Latinis litteris admodū eruditus: vter-
que cōfecto Cōpluti Philosophiæ cur-
riculo, Parisiosque partim Theologiæ
causa, partim etiā Ignatij noscēdi gra-
tia profecti, de cuius laudibus iā tū in
Hi-

Hi-

Hispania, constanti hominum sermone multa cognouerāt. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiam publice professus in oppido Hispanie Pincia: itemque præstanti indole Simon Rodericus Lusitanus: & post aliquanto, Claudius Iaius, & Ioannes Codurius Gebennenses, Paschasiusque Broetus Ebredunensis, Fabri præcipue item Allobrogis (cuius erat nomen Parisijs celebre) monitis & exemplo permoti. Hi omnes, impulsu planè diuino, cum alter alterius consiliū ignorarent, post exactissimam totius vitæ confessionē spiritualibus exercitijs ab Ignatio perquam diligenter exculti, vehementi quadā spiritus motione sese non quidem in vmbra ac solitudinem, sed in solem ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cæleste numen, eiusque volūtatem suppliciter exquirendam; præter cæteram abstinentiam, & incommoda voluntaria, tridui, vt minimū, totius in ediam sponte pertulerit, nimis

nimis audaci fortasse consilio; nisi eos
 & multorum exempla, & feruor simul
 ætatis ac pietatis excuset. Hosce igitur
 socios Dei beneficio nactus Ignatius
 (quorum tres erant superstites hæc scri-
 bente me, Salmeron, Rodericus, & Bo-
 badilla) quod iam diu moliebatur &
 agitabat animo, re ipsa aggredi primo
 quoque tempore statui t; vt Hierosoly-
 mas Pontificis Maximi permisso repe-
 teret; gentesque finitimas Christiana
 quondam religione præstantes, deinde
 Mahometis nefaria superstitione de-
 ceptas, vel à miserabili errore ad verita-
 tē Euangelij reuocaret, vel certè (quod
 erat proximum) sanguinem ac vitam
 in causa tam pia, tamque gloriosa pro-
 funderet. Neq; sane difficile fuit, cæte-
 ros iam sponte currentes, & Dei amo-
 re incensos, in eandem sententiam &
 propositum adducere. & quia pleriq;
 Theologiæ studia nondū absoluerant;
 ne interim conceptus ardor animi re-
 frigesceret, & simul vt ipsorum eo gra-
 tius diuinæ maiestati obsequium esset,
 quo maiorem sibimet ipsi necessitatē
 seruitutis ac religionis imposuissent,
 I implor-

implorato beatissimæ Virginis patro
 cinio, ac sancti Dionysij Arcopagita
 cuius in tutela Parisij sunt, in æde sub
 urbana, quæ Mons Martyrum dicitur
 sub confessionis & Eucharistiæ myste
 ria voto sese obstrinxere singuli, eme
 sis Theologiæ spatijs continuo mort
 libus rebus nuntium remittendi, atq;
 in paupertate perpetua seruiendi glo
 riæ diuinæ, salutiq; animorum: ac no
 minatim, ad constitutā diem Hieroso
 lymā eo consilio nauigandi, vt in con
 uersionem infidelium toto pectore in
 cumberēt; palmamq; martyrij studio
 se captarent. id consilium si qua re im
 pediretur, anni circumactō spatio de
 niq; Romam adirent, suamq; operam
 summo Pōtifici, Christi Vicario ad spi
 rituale proximorum auxiliū sine vlla
 vel præmij pactione, vel temporum
 aut locorum exceptione deferrent. id
 votum in eo templo vouere ingenti
 consensu & alacritate, anno post Chri
 stum natum M. D. XXXIV. de
 cimo octauo Kalend. Septembris,
 quo die Assumptionis M A R I A E
 Virginis anniuersaria gratulatio cele
 bra-

bratur, idemque votum eodem loco dieque pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atque ea res tum ad conspirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in suscepto consilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea studium alter alterius omni genere officij & caritatis, duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes vt parentem eundem & vnice diligebant, & valde reuerentur. ac primum spirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibique suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum difficultatibus, locisque obscurioribus adinuare inter se, & lucubrationes quisque suas, lumenque doctrinæ & ingenij, cum res exigeret, in commune conferre; præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim; denique à frequenti sacramentorum usu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias demou-

num insidias tentationesque, conan-
tiū eos ab incepto reuocare, vicerūt,
& breui tanta coaluere concordia, vt
quamquam è diuersis, nec non in fens
inter se orti nationibus, gratia tamen
superante naturam, intra eosdem alti
parietes, atque adeo ex vno pro-
pemodum omnes vtero in
lucem editi vide-
rentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE

DE IGNA-
TII LOIOLAE VITA
ET MORIBVS.

LIBER SECVNDVS.

Aeger Hispaniam repetit.

Cap. I.

INTEREA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigilijsq; partim etiam è Parisiensis cœli grauitate contracto; vexatusq; subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia incassum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnum ad inueteratas corporis egritudines certissimum perfugiũ vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, non tam valetudinis ratione, vel desiderio

I 3 suo

suorum adductus, quàm duabus alijs & a
maxime causis: primùm, vt quibus olim illi
in regionibus, malo publico, iuuenilis ra
licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen der
exstitisset, ibidem ad spiritualem ædifi app
cationem vicissim aliqua Christiana reb
humilitatis atque modestiæ documen ces
ta præberet; popularesque suos & ver gat
bo & exemplo ad studium pœnitentiæ fec
salutaris accenderet. deinde, vt, quoni uer
am socijs aliqua erant in Hispania vii
familiaris tricæ; eas eodem itinere atq; X
opera ipse expediret; neque per eam sto
causam illi vel auocarentur à studijs, Hi
vel recenti etiam nunc vocatione, & per
expeditionis tam arduæ, tamq; labori cry
osæ consilio, patriæ dulcedinis, ac do gn
mesticæ tentationis, qua nulla fere pe ple
riculosior est, aliam subire cogeretur, qu
Simul etiam, è relictis olim in Hispania co
nia socijs, cogitabat, si quem in propo br
sito constantem inueniret; secum in lo
eamdem expeditionem educere. Cæ iar
terum ne quid è suo discessu res Parisi bo
ensis caperet detrimētī, primum com co
militones ad perseuerantiam ac fidem po
paucis adhortatus, Petrum Fabrum &
&

& annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis ducerent loco. deinde tempus certum edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymas Italiam peterent, seque iam antegressum Venetias conuenirent. Dicta profectio dies est viii. Kalend. Februarij, anno M. D. XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli conuersio beata recolitur. His ita cõstitutis, anno M.D.XXXV. per Autumni tempus ipse non sine lacrymis, mutuique amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficisci; coempto à socijs equo vti coactus est: breuique partim ex ipsa vctatione, locorumque mutatione, partim etiam è studiorum intermissione morbo leuatus, Pyrenæo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerū potiebatur eo tempore, Garzia defuncto, Bertramus stirpis maximus. is de

patruī aduētū festinè premonitus ab
qui hominē ad Aquas Augustas, quam
hodie Baionā appellāt, in trāsitu agno-
uerāt, extēplō, quōd regni limes latro-
cinijs infest⁹ esset, armatos homines ad
eū excipiēdum tuendumq; dimiserat
atq; hos, primū Ignatius in Guipuz-
coæ finibus, deinde etiam, quæ iam tūc
erat fama de sanctitate viri, clericos om-
nes agmine composito ad oppidum
Aspeithiam honoris causa obuios ha-
buit. cumq; ab ijs, & ab ingenti præte-
rea gratulantium turba deduceretur
ad ædes paternas; ille, vt ostēderet quā-
topere ab eiusmodi fastu pompaq; ab-
horreret; vt primum potuit, ex eo co-
mitatu sese proripiēs, ad publicam ho-
spitalem domum diuertit, victumq; ue-
continuo emēdicare ostiatim cœpit;
fratris filio cognatisq; frementibus,
eamq; rem (vt fere deprauata sunt
Christianorum quoque iudicia, & pau-
ci ex animo crucē amplexantur) sum-
mi dedecoris atq; ignominia loco si-
bi ducentibus. Deinde quamquam in-
uitis ijsdem, institit plebem Christianę
doctrinæ rudimentis imbuere, priua-
tif.

tisque colloquijs eos, qui ad se ventita-
 bāt, è peccatorum veterno excitare, fe-
 stis vero diebus etiam conciones habe-
 re tanta hominum frequentia, vt cum
 eos templa non caperent, in agrū pro-
 dire necessariò cogeretur, vulgoq; ar-
 bores audiendi causa conscenderent.
 Et sane operæ fructus egregius Dei be-
 neficio constitit. Complures ad virtu-
 tem ac Dei cultum à vitæ prauitate cō-
 uersi, multæ sublatae discordiæ, & odia
 inueterata restincta, contra aleatores
 lata publicè lex, pœnæque propositæ;
 institutum præterea, vt preces pro sa-
 lute quotidie funderentur eorum om-
 nium, quibus letalis noxæ piaculo ob-
 strictis, in singula momenta exitialis
 exitus immineret: itemq; vt ex Eccle-
 siæ Romanæ consuetudine, salutatio-
 nis Angelicæ signū daretur manè, me-
 ridie, & vespere. iam vero grauiam quæ-
 dam vitia, quæ nō in populum modo,
 sed etiam in sacerdotes irrepsērāt, ma-
 gna ex parte correctæ. denique morbo
 incurabili affectis, & extrema pressis
 inopia, ne vel oppido errarent, vel stra-
 ti passim in compitis cœlum misera-

bili questu cōpleret, publico sumptu
consultum. Atque hasce leges mores-
que custodiēdi, ne (quod fere fit) benè
coepta propediem obsolescerent; curā
& munus Loioleia familia, placata
postmodum Ignatio, sibi desumpsit,
qui cum in eo xenodochio aliquādiu
ita versatus esset, vt satis appareret, ip-
sum exemplo Christi Domini labori-
bus & paupertate multo magis, quā
otio & rerum affluentia delectari; ad
extremum quotidianis propinquorū
precibus exoratus, ne cognationi aut
nihil omnino dedisse, aut etiam inimi-
citas palām denuntiassē videretur, in
paternam domum ex hospitali se tran-
stulit; ibique aliquot moratus dies, re-
stituta domestica disciplina, cunctis
ad officium ac pietatem animatis; va-
lentior multo, quā Lutetia discesse-
rat, ad sociorum expedienda negotia
proficisci cōstituit. Atque hic nouum
ecce tibi certamen Ignatium inter &
cognatos exoritur; cum ille pauperis
habitu prorsus, & pedes iter facere de-
stinasset animo, illi contra, quoniam
quidem cum apud se diutius retinere
non

non possent, certe non nisi bene comitatum, & pecunia instructum abire permetterent. Verum certaminis denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius tenderet, ad viæ modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & cætera cuncta remiserit, pedibusque porro perrexit; Gallicano equo ministris valedudinariam antè relicto, quem illi deinde in Ignatij memoriam veluti sacrum & immunem ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsque senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde Castella peragrata, mandatisque recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim exspectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquan-

quan-

quanto post bene nummatus ingenti omnium admiratione qui cum antea norant, Salmanticam redijt. Cazeris cum Segouiam patriam petijisset, mollioris vitæ commodis, & domesticorū consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dederat. Artiaga vero, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & Commēdatario factus Episcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni lagūcula (cum duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod appellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est.

Venetias ingenti labore contendit.

Cap. II.

Ignatius ergo cum in Italiam prope-
raret, & hosce quos dixi socios tam
longe lateque dispersos in vnum redi-
gendi, atque ad pristina reuocandi cō-
silia spes nulla se ostenderet; occulta
Dei iudicia secum expendēs, fufis pro
ipforū salute ad superos precibus; Va-
lentiam venit, vbi videlicet nauē stare
para-

paratam audierat. Ibi dissuadentibus multis, ne se tali tempore mari committeret, quod præter cæteras difficultates, etiam nobilis archipirata Aenobarbus loca opportuna, & littorum flexus valida obsideret classe; nullis terroribus de sententia decessit Ignatius, & nauis prædones quidem effugit, verum tamen foedissima tempestate coorta, clauo diffracto, fuisque armamentis, cum iam de salute vectores nautæque omnino desperassent, lacera & quassata fluctibus Genuensem portum ægerime tenuit. Atque hæc tanta maris incommoda, non sane leuius terrestris itineris discrimen excepit. Cum enim solus, ignarusque regionum Ignatius per Apennini tramites Aemiliam peteret, viam ingressus initio spatiosam, sed in arctum deinde magis magisque coeuntem; studio procedendi, sensim in eas penetrauit angustias, vnde sese expedire humana ope vix posset. Primo igitur solicite vestigium facere, deinde cum neque progredi, neque iam regredi tutum esset, in exilitate salebrosa, & horrenda crepidine, torrente rapido

pido minaciter subterfluente; hæsit de-
liquantis per stupenti similis, vbi repen-
te sese tot periculis cinctum animad-
uertit. Sed ad extremū fidenter implo-
rato diuino auxilio; quod vnum reli-
quum esse videbatur, humi procubuit;
& genibus manibusque reptando, qua-
drupedis instar, ac prominentia modo
faxa, modo è faxis enata virgulta pren-
sando, tādē euasit labore, quos ad eā
diem pertulisset, omniū maximo. inde
per immensæ altitudinis inuias rupes
ac solitudines diu errabundus, cum ad
radices montiū deniq; deuenisset, om-
nia rursus offendit partim niuiū tabe,
partim etiā hybernis imbribus impe-
dita. Cumq; nihilominus vrgeret pro-
grediendi necessitas; via teterrima (&
est mollis & cretosus ager, ac semitæ
per horum temporum incuriam exi-
guo munimento, nec vllisvt olim, stra-
tæ lapidibus) cum profundo ac tenaci
limo diu multumque luctatus, ad Bo-
noniæ portas tandem aliquando per-
uenit. Atque hic, ne quid deesset ad
probandam æquitatem ac patientiam
viri, ad cæteras miseras illud etiam lu-
dibri-

dibrium accessit; vt in ipso vrbis in-
 troitu, e ponticulo in fossam, limo cœ-
 noso margine lubricante decideret, e-
 mergensque luto deformatus ac madi-
 dus, ab ijs qui tum aderant, non sine
 ioco & facetijs (vt sunt procacia in a-
 lienis malis hominum ingenia) ride-
 retur. Sed ille nimirum identidem ex-
 erceri se à patre cœlesti prudenter in-
 telligens, & in gratiarum actione persi-
 stens, Sole siccatis vtcumque vestibus,
 lassitudine ac fame confectus cum vr-
 bis magnam partem frustra emendicā-
 do perambulasset, in collegium Hispa-
 nicę nationis demum exceptus, ibique
 dies aliquot clementer est habitus. In-
 de cum itinere iam facili & certo Ve-
 netias peruenisset, exacta pecunia, quā
 illi per trapezitas eadē Elisabetha Ro-
 sella benignè curauerat; interea dum
 socios è Gallia præstolatur, in varia
 pietatis opera ex instituto cœpit in-
 cumbere. Nec sane frustra: si qui-
 dem complures omnium ordinum
 homines partim Christianæ doctrinæ
 præceptionibus imbuit, partim ab im-
 pura & flagitiosa vita ad castum Dei
 timo-

timorem, studiumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibusdam etiam primarijs viris tum patricijs indidem, tum externis, praua animi affectione ac vitio laborantibus, non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In ijs Didactim Guiam, & Stephanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quondam Cōpluti familiariter notos, ac tum Hierosolymis redeuntes, earundem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam, & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuitijs & honoribus abdicatis, Christi consilia omnino sequi decreuerint. Atque hos imitatus est postmodum Baccalaureus Hozius, itē Hispanus, Theologiæ peritus: qui cū ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorū sermonibus haberet suspectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atque colendum ita commisit, vt multos in cubiculum quo secessit, secum

secum afferret libros, quibus Ignatij dicta scriptaque ad sanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expēderet. Sed vbi appositas ab Ignatio epulas degustauit; tantum abfuit vt in ijs veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore inflammatus, mortalibus commodis nuntium sponte remisit, atq; vltro ad Ignatij voluntatem & vitæ rationes adhæserit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo post, magnam integritate ac sanctimoniam laude Paphensem Episcopatum administrauit. Sed & aliorum ex Ignatij consuetudine insignis vitæ morumq; mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab obscuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebant, breui vt alijs locis antea, sic tū Venetijs Ignatij pietas in crimen inuidiamque vocari cœpta, non ferente diabolo tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimq; vulgatum ab eiusdem emissarijs est, Ignatium prauitatis hæreticæ semel iterum

K   que

que conuictum in Hispania, elapsum
è custodia, in Galliã profugisse; ac pro-
inde eius effigiem ab Hispanis Inquisi-
toribus ignominia causa publice con-
cremata. eundẽ Parisijs nouas res moli-
entẽ, inficientemq; perniciosæ doctri-
nae labe scholasticos; vbi delatũ suũ no-
mẽ ad sacra tribunalia odoratus fuisset
fuga præuertisse licitorũ manus, & con-
silia magistratuũ. Quas criminationes
Ignatius cum nõ modo in vulgus, ini-
quorum opera sparsas, verum etiã ad
Legatũ Apostolicum Hieronymũ Ve-
rallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis
fuit, delatas inaudisset; non tam de sua,
quã de sociorum existimatione soli-
citus, vltro ad Legatum adiit, et acriter
instat, vt eorum criminũ quæstio ex-
erceretur. quod ita factum, & veritate
comperta, honorifice à Legato est ab-
solutus, incumbente in eius causæ co-
gnitionem Gaspare Docto Legati asse-
cla; qui ex eo tempore Ignatium vnice
dilexit, ac sacratissimæ domui Laure-
tanæ deinde præpositus, in Societatem
vniuersam plurima egregiæ volunta-
tis officia contulit.

Vene-

*Venetias ad Ignatium socij veniunt.**Cap. III.*

DV M hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauescente Reges, cum exercitu formidabili Cæsar per Insubrum & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit socijs Ignatij causa & profectiois maturandæ, & itineris per Thulingiam, seu Lotharingiam atque Germaniam, sane incommodo anni tempore faciendi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gratiam distributis, mense Nouembri, anno circiter post discessum Ignatij, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidem Laine, viribus nondum è recēti morbo recuperatis, extorqueri potuit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum insuper inualida membra discruciaret hispido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperū,

K 2 nequa-

nequaquam elaboratus, & ad modestam submissionemq; compositus. pendebat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia, & Breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Roliari vero ad catholicam fidem vel inter ipsos hereticos profitendam, palàm gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primum omnium sine vllis adstantium respectu, rixi omnes generibus Deo gratias agebant; eundem in ingressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersis forijs, verum etiam in ipso itinere plurima. sacerdotibus qui tres erant, sacrificantibus, cæteri quotidie cælesti reficiebantur pane. sermo nisi de rebus diuinis aut necessarijs fere nullus. in decernendo si quid in deliberationem incidere, mira concordia: in superandis viarum difficultatibus periculisq; summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluias tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes pœne obstructæ niuib;: multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda

moda subeunda: nihil se illis obiecit tã arduum, aut tam extimescendum, quod eorum quemquam à concepta religione, officioque deduceret. Atque hac disciplinæ pacisque custodia, cum omnibus, per quorum fines trãsierant, populis, bonus odor in Christo fuissent; cunctis non catholicis modo, sed etiã hæreticis nouum ac religiosum agmẽ magna cum approbatione mirantib⁹, ad tertium Idus Ianuarias anni M. D. XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione sospites ad Ignatium peruenerunt. Atque ubi paululum è longa contentione ac lassitudine quietis est captum; statim Hierosolymitanæ prouinciæ consilia renouãtur. primum omnium, rati gratiora superis fore sua studia; si ad ea sũmi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas & consensus accederet; simul atque hyems remitteret, tunc vel maxime sæua, Romam ire constituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad sacros ordines, titulo voluntarię paupertatis; tum ad mäsionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euangelij sine vllò in-

terdicti metu suppliciter petere. Interea Venetijs ne cessarēt, atque adco-
 quaedam quasi rudimenta futurae mili-
 tariae ponerent; publicis valetudinarijs
 inter se distributis, agrotos ac paupe-
 res omni ope adiungere instituerunt: Co-
 fessionis & Eucharistiae sacramēta gra-
 tis ministrare, qui per sacerdotium pe-
 terant: ceteri solari iacentes; afflictos
 mœrētesque spe caelestium bonorum
 erigere; adesse animam agentibus; cun-
 ctos denique ad patientiam, fidemque
 adhortari: nec modo spiritualibus of-
 ficijs fungi certatim; sed ne vilissima
 quidem ac seruilia, corporibus paupe-
 rum curandis, defugere ministeria: stet-
 nere lectulos; euerrere sordes; purga-
 re scaphia; cadauera defunctorum ri-
 te curata humi condere; interdum pari-
 ter noctuque omnibus praesto esse tan-
 ta cum alacritate ac diligentia; ut cun-
 cti obstupescerent, vulgatoque rumo-
 re, principes etiam viri ad spectaculum
 conuenirent. Quibus in officijs cum
 aliorum omnium, tum Xauerij, reci-
 pue caritas ac virtus enituit: Is cum in
 quemdam incidisset morbo Gallico
 mi-

misere deformatum, atq; ad eius aspectum exhorruisset; vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximū, ita repente in semetipsum excanduit egregius Christi miles, vt manantem saniem ex vlceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatæ refugiant) obfirmato animo, semel iterumque non dubitarit exfugere. quare non modo se ipsum in præsentia præclare vicit, sed etiam in omne tempus propriam quamdam atque perpetuam in elephantiacos atque vlcerosos clementiam & misericordiam est consecutus: quam deinde, vbicumque terrarum fuit, quotiescumque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è sociorū numero, pauperem lepratoto corpore coopertum, cum præfectus nosocomij non admitteret, in suum lectum accepit ipse: cūque mane surrexisset cunctis ingemiscientibus eadem ipse quoq; morbi foeditate correptus; postridie nō sine miraculo prorsus illæsus atq; intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe

K 4 dedif.

dedissent (quorum ibi grata in multos
annos deinde memoria viguit) appe-
tente iam Vere, vti condixerant, Ro-
mam cuncti fere præter Ignatium, di-
scessere. Ipse tum ad parta in Domino
retinenda, tum ad expedienda quæ ad
nauigationem pertinerent, ibidem in-
terea substitit. Atque illi quidem eadē
fere disciplina, quam suprâ diximus,
ijsdemque imbrium difficultatibus, in-
ter ingressi: ad superiorem parcimoni-
am ac frugalitatem illud etiam addide-
re, vt neque vlllo prorsus viatico, diui-
næ tantum prouidentia bonitatisque
fiducia, Romam vsque contenderent.
& quia tum Cincerialium, seu Quadra-
gesimæ tempus erat; quotidie, quam-
quam intantis laboribus, ritu Catholi-
co ieiunarent. Nec sane defuit illis &
exercendæ spei, & Christi Domini in-
opiam ac perseuerantiam aliqua saltē
ex parte imitandi materies: acciditque
aliquando, vt cum panis duntaxat fru-
stulum singuli mane sumpsissent, im-
bre densissimo stagnantibus latē cam-
pis, vt alicubi pectore tenus aqua per-
tingeret, nullo præterea cibo, millia
pas-

passuum ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidem incredibili non modo tranquillitate animi, sed etiam hilaritate psallentes. Diuersorij vero cum propter inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppido lassii, tamen ijs quæ supra diximus, caritatis muneribus fungebantur: seq; ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cum hospitalis lectuli sordes, ac manantia tæbe stragula nauisabundus vitasset; quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, nõ pretermisit. In pago nescio quo pauper phthiriasi consumptus è vita migrauerat. cum in eum pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum iam superesset, nisi quod phthiriæ foveerat, Pater ille amissam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem eisdem subiit lodices, ibique sese eisdem versans, cum ingentes animalium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsque defatigatus, non leues ab se

prioris fastidij ac deliciarū poenas exegit. Denique sanctam Urbem ingressi, vt sacra Apostolorum limina, & præcipuæ religionis templa caste obierūt, à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem Maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farnesia, cuius nomini plurimum vtique nostra Societas debet. Consueueat autem super mensam non fabulatores aut mimos inducere, sed præstantes philosophos atque Theologos; & ipsemet, veritatis indagandæ atque illustrandę causa ponere, de quo inter se disputarent. ea erat grauissimi senis & prudentissimi Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedum oscula Patres adhibiti, cum egregium qua Christianæ humilitatis atq; modestiæ, qua eruditionis & ingenij specimen præbuisent; non modo quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia, libèti atque approbante Pontifice impetrarūt, sed insuper pecunia ab eodem instructi, & fausta cū prece dimissi sunt. Ad quam deinde pecuniam cum è nationis

nis maxime Hispanicæ collatione accessisset, quod aureorum amplius ducentorum summam expleret; socij ne quid ex eo viatico præterquã in vsum votiux navigationis attingerent, apud mensarios pecunia omni deposita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere spectaculum ijs qui coram Pontifice differentes illos audierant: & deinde quemadmodum venerant, sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem & socijs in Venetia ditione gestis. Cap. IV.

POST hæc, diligenti adhibita præparatione, cum ad eiusdem Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & castimonix nuncupassent vota, diuini amoris igne succensi, mirante ac maiorem in modum approbante populo sese denuò ad præstinis illos labores & assidua pauperû ministeria retulerunt. Deinde in exitu mensis Iunij D. Ioannis Baptistæ die natali, Ignatius & reliqui laici per omnes ordinum
gra

gradus ad apicem sacerdotij ab Arbēsi Episcopo euecti sunt, tanta non modo ipsorum, sed etiam Episcopi laetitia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cæremonias nihil vniquā simile sensisse affirmaret. Interea Patribus neque in eam diem vlla fuerat in Palæstinam transmittendi facultas; & eo ipso tempore cum graue bellum ex foedere Christianorum principum, Venetos inter & Solymanum Turcam exarsisset, sublato repente commercio, omnis non modo peregrinorum, sed etiā institorum nauigatio conqueuit. vt satis appareat, cæleste numen iratum genitibus iis, quæ creditum sibi regnū Dei per summum olim scelus negligentiamque amisere; Apostolicum hunc, deuotumque sibi manipulum, in alias longe nationes atque prouincias iustitiam ante iudicio destinasse. Itaque propter eam quam dixi causam, spe traiciendi sublata, quamquā voti religione soluti videri propemodum poterant, tamē ne quis omnino scrupulus animis insideret, finem anni vertentis, vti Parisijs antè decreuerant, prorsus

sus exspectare, seque interim tum ad sa-
 cerdotij primitias diuinæ maiestati li-
 bandas omni diligentia comparare; tū-
 eriam post multā precationem & absti-
 nentiam, proximis operam ex inslitu-
 to nauare constituunt. Id quo liberius
 atque commodius facerent; ex tantæ
 vrbs celebritate ac frequentia, in fini-
 tima eiusdem ditionis oppida aliō at-
 que aliō recepere sese: vt si forte (quod
 tamen in præsentia vix fieri poterat)
 bello sedato præter opinionem transi-
 tus patuisset, è propinquo Venetias cū-
 cti simul accurrerent. Franciscus ergo
 Xauerius, & Salmeron, ad montē Cel-
 sum (id vico nomen ab vrbe Patauio
 millibus passuum fere X V.) secessere,
 Ioannes Codurius, & Hozius, Taruifi-
 um; Claudius Iaius, & Simon Roderi-
 cus Bassanum, oppidum agri Patauini;
 Paschatius & Bobadilla, Veronam; I-
 gnatius vero, Faber, & Laines, cum Vi-
 cetiam perijsſent, hanc vitæ rationem
 iniere: Erat extra urbem domuncula
 ruinosa & deserta, nullis foribus aut fe-
 nestrarū obicibus, vento cui libet per-
 uia. id sibi diuersorium, ne cui molesti
 am

am exhiberent, atq; vt ab vrbanō stre-
pitu remoti liberius vni Deo vacarēt,
memores insuper stabuli, quod Regē
ipsum angelorum nostra causa nascentem
olim exceperat, vnanimis delegerunt,
quotidianis muneribus ita inter se
distributis; vt vnus ad custodiam di-
nerforij, & paucula vict⁹ ministeria re-
maneret (qui ferme erat Ignati⁹, quōd
propter nimiam lacrymarum copiam
grauiter ex oculis laboraret) reliqui
duo urbem ingressi, cibum in singulos
dies emendicarent: quod ab ea functi-
one superesset otij, totum id omnes
caelestium rerum contemplationi &
prædicationi tribuerent. In hoc vitæ
genere cum quadraginta iam dies nō
minori caelestium donorum copia, &
animorum voluptate, quàm corpo-
rum vexatione, & carnis incommodo
perstitissent, quanto nimirum spatio
temporis, Christum ipsum Dominū
ac magistrum, ante quàm turbe sese
committeret, abstinuisset cibo, & in e-
remo cum bestiis latitasse meminerāt;
ad eos reuifendos Taruisio repēte Co-
durius affuit. cuius accessu læti, cū spiri-
tus

stretis vehementiam ex ea solitudine, assiduitate precandi, ieiunijsque concepta diutius cohibere non possent; ad Christi gloriam ex umbra in arenam prodire, & quæ diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare constituent. Nec mora: Vicetiam ingressi, descriptis inter se celeberrimis oppidi partibus; eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs, plateisve, prout cuique locus obtigerat, desumpto ex aliqua forte officina scamno pro suggestu utebatur. populum elata voce, & in gyrum acto supra verticem pileo, ad concionem inuitabant. sermo, vt peregrinorum & hospitem, ex varijs linguis fere mistus, ac minime proprius. Verumtamen is erat orationis impetus, adeo graues ac veræ sententiæ, tanta in omni gestu atq; habitu pietas, deniq; is ardor in oculis emicabat, vt peritissimus quisq; rerum aestimator hos demum esse Christianos concionatores, germanosq; præcones Euangelij dictitaret: multi etiã qui rei nouitate
ille

illecti cum cæteris initio per iocum
sciniamque ludibundi confluxerant
prudentissimis eorum præceptis, & d
cendi gravitate permoti, depõsita pa
latim petulantia lōge alij quàm aeco
ferant, dimissa concione recederent.
Quòd si quis deinde seorsum ad Pa
tres adiret, veritatis & officij studio
fior; hunc vero humanissime accepti
pro ipsius ingenio priuatis institutio
nibus ad omnem virtutem ac religio
nem informabāt. Illud vero præcipue
rem adiuuabat, quòd neq; inanes pla
fus, vt diximus, fucata oratione caper
rent; neque inter ipsam concionem
aut vbi peroratum esset, quamquam
in summa rerū omnium inopia, quid
quā à circumfusa multitudine vel pe
terent ipsi, vel etiam vltro delatum ac
ciperent. breuique constare cœpit, pa
pere tecto ciboque contentos, & ab o
mni auaritia & vanitate abhorrentes
non aures populi scalpere, sed vulner
bus omni ratione mederi; nec suum
potitis, quàm Dei proximorumq; ne
gotium agere. Atq; haud sane dissimil
lis fuit cæterorū Patrum in sua cuiusq;

pro

prouincia probitas & industria; vt etiã
 aliqui ex magnis laboribus & incom-
 modis extremum adierint vitæ discri-
 men. Neque ita multo post, cum euo-
 cati ab Ignatio, vt de rebus communi-
 bus agerent, cuncti Vicetiam cõuenif-
 sent; tanta animorum inclinatio, ac be-
 neuolentia populi Vicetini erga pere-
 grinis apparuit, vt qua nuper in vrbe,
 tribus dumtaxat, cibarij panis, ac fere
 mucidi, quotidiana vix circuitione
 colligebatur quod satis esset ad vitam
 ægerrime tolerandam; in eadem, ipsis
 iam vndecim, ex voluntarijs ciuium e-
 leemosynis omnia ad victum cultum-
 que necessaria large ac benigne suppe-
 terent. Ibidem igitur primas diuinæ
 maiestati hostias immolauere noui sa-
 cerdotes, vno Ignatio excepto, quippe
 qui ad se comparandũ amplius adhuc
 tẽporis sibi sumpserat, & Romę postea
 sacrificãdi fecit initium ad ipsum Pre-
 sepe & incunabula Christi Domini,
 quæ in æde sacratissima beatæ M A-
 RIAE ad Niues religiose coluntur.

L

Ignat

*Ignatio Romam appropinquanti Christus
apparet: & unde Societati IESV no-
men inditum fuerit.*

Cap. V.

ET quoniam expeditioni transma-
rinae praefinitum anni spatium e-
rat in exitu; & infestum adhuc classibus
mare; quid proinde agendum e-
set, Patres inter se deliberant: nec dubi-
um fuit, quin, uti Lutetiae voverant, cu-
m sese ad fidei Catholicae propagatio-
nem, & animarum auxilium, Sedis A-
postolice cultui, & Romani Pontificis
obsequio manciparent. Cuius officii
procuratio (quoniam satis id esse vide-
batur) Ignatio, & duobus primarijs pa-
tribus Fabro & Laini mandata est; Ro-
mam adirent, & (quod bene verteret)
Christi Vicario haec sociorum studia
ac vota quamprimum exponerent. In-
terea reliqui, ne conceptus e diuturna
meditatione & sacrificijs feruor ac spi-
ritus evanesceret, non modo se ipsi di-
ligentissime custodire, sed etiam praefi-
dij diuini fiducia proximis omni ra-
tione opitulari decernunt. ac praecipua
is urbibus inter se descriptis, praesertim
in

in quibus litterarum studia florere, & frequentissimam iuuentutem versari cognouerant; Codurius Hoziusq; Patavium, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiam, Paschasi⁹ & Saimeron Senas profecti; eadem ferme ratione, quam paulo ante Vicetia⁹ adhibitā diximus, & priuatim & publice cum hominibus agere, eosque è letali flagitiorum veterno excitare, atq; ad cōtemptum rerum mortalium, & cogitationem futuri sæculi omni conatu atq; artificio impellere atq; adhortari cœperunt. Cumq; ipsa nouitate rei omnium in se oculos atq; orientississent, paucis mensibus, Deo adspirante, non modo id effecere quod maxime optabant, vt magni animorum motus, & insignes ad Christum cōuersiones existerent; sed etiam, quod minime laborabant, vt ipsorum nomen ac fama Italiam fere totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus, quos dixi comitibus recta contendens, & ab eorū altero quotidie corpus Christi religiose casteque suscipiens; M A R I A virgi-

ne potissimum præside, atque adiutrice, sese ad sacrum suo tempore faciendū, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesque simul intenta quadā animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præparabat. Etenim ex quo primū Hierosolymis rediens ad litterarū studia in Christi gratiā animum adiecerat, de rerū cælestiū contemplatione, ut diximus, non sine magna difficultate remiserat multum, seque ipse Domini caritate, spirituali consolationi deliciisque spōte subduxerat. Sed studiorum exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, ut in antiquum statum illum Minoreffanum (quē postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatē religioso ioco primitiuam suam Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cū scœnore sibi restitutus esse videretur. Sed præter cætera, quæ quòd mor-

mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficillimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad cōfirmandum in proposito Ignatium cæterosque haud mediocriter efficax. Et enim orandi causa non longe ab Vrbe templum ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimq; vt sæpe solebat, abstracto à sensibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciẽ illi sese Deus Pater ostendit, IESV filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs, præsentem Ignatiũ, sociosque commendans; quos ille cū in fidem ac patrocinium libentissime recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu conuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: *EGO VOBIS ROMAE PROPITIUS ERO.* Quo tanto tamque diuino solatio mirum in modũ erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: *Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres, in crucem ne, an in rotam agi nos velit Deus, ignoro. vnum scio, quidquid eueniat, IESVM Christum nobis*

L 3 pro-

propitium fore. ac simul totius visionis ordinem exposuit. Quæ res non in presentia tantum illos insolita quadam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magnopere corroboravit, ac munijt: atq; id ipsum vel in primis fuit causæ, cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum IESV nomen indiderit. quæ tamen deinde verbo scriptoque minimam vocare solitus est; quod reliquis religiosorum familijs (quas item societates IESV licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore, tum de antiquitate concederet.

*Ignatius Romæ Christianæ rei dat operam
in Casinati monte animam Hozij cæ-
lum intrantem videt.*

Cap. VI.

Igitur tam secunda numinis voluntate, tamque liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen ut non sine mysterio Christum Dominum Crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece

prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere, quàm vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis cōsilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ijsdem à quibus acceperant, redderent: quæ, vtpote sacra, in alios pietatis vsus & opera expendere-
 tur. Deinde, quemadmodum antè conuenerat, suam & reliquorum operam Pontifici Maximo in Apostolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Christi Vicarius: atque in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offerret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sacras litteras profiteri. quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam sæpe coram ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus disputant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum

verò spiritualibus præsertim exercita-
tionibus, quippe ad curandas perturba-
tiones admodum efficaci, virtutisque
iam pridem expertæ remedio ; quibus
ille per eos dies, præter cæteram turbā,
infignes aliquot viros diligenter exco-
luit. in ijs Gasparem Contarenum Car-
dinalem, grauiissimum Senatorem, eū-
demque temporibus illis (quod eius
varia monimenta præclare testantur)
ingenij & doctrinæ facile principem.
Is, Ignatij prudentia & consuetudine
vsque adeo captus est, tantumque eius
præceptis consilijque profecit, vt qua-
lem dudum optauerat animi regendi
moderandi que magistrum, denique sese
Dei beneficio nactum esse affirmaret.
idemque tradita sibi Exercitia (quod
exemplum apud heredes hodieque af-
seruari perhibent) sua ipse manu per-
quam accurate descripsit. Hunc imita-
tus Cæsaris procurator (de quo supra
dictum est) Petrus Ortizius Theologiæ
doctor insignis, easdem exercitationes
ad Christi Domini gloriam, & suam sa-
lutem omnino experiri constituit. Id
quo liberius simul & fructuosius face-

ret,

ret, procuratione interim vicarijs delegata, cum paucis quotidianæ vitæ ministris, & Ignatio præceptore in montem Casinatem secessit, quo in monte antiquissimum & nobilissimum cernitur sancti Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta piæ meditationi ex Ignatii præscripto vacavit; idque rãto cum animi fructu, tantaque accessione virtutis, vt quamquam Christianã philosophiã multo ante professus, tamen se tum demum vere Philosophari cœpisse fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo sese ad laboriosum Ignatii vitæ genus adiungeret. sed cum id neque per ætatem liceret, neque per suscepta negotia; certè quod proximum fuit, egregie præstitit, vt & sanctimonix ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde nostram quibuscumque posset rebus, perquam studiose ornaret, atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis,

quæ

quæ Ignatio in illa Casinati commora-
 tione diuinitus accidit. Dum enim pro
 salute Baccaurei Hozij, quem graui-
 ter ægrotare cognouerat, Domino sup-
 plicaret, repente vidit in spiritu (quod
 ipsum ibidē D. Benedicto fertur olim
 in obitu Germani Episcopi contigisse)
 animam socij luce clarissima radian-
 tem, deducentibus angelis in sublime
 ferri, atque ipsa demum coeli beatissi-
 ma regna conscendere. eidemq; Igna-
 tio, paulo post, cum ad aram sacrificia-
 turus accederet, in ipso Missæ introi-
 tu, Sanctis omnibus rite appellandis, lu-
 cidissimum cœlestium agmen subitè
 apparuit, sic, vt in ijs Hoziiū eximio ful-
 gore micantem sine vlla dubitatione
 dignosceret. Qua ex vtraq; visione tā-
 to est gaudio delibutus, vt multos dies
 præ dulcedine lacrymis tēperare ne-
 quiuerit. Huic Hozio Patauiū (vt dixi-
 mus) prouincia nuper obtigerat. vbi
 dum in officio, singulari cū industria
 & fide versatur, ex ipsa rei nouitate su-
 spectus, & cōiectus in carcerem ab An-
 tistite Patauino, moxq; ab eodem di-
 missus perhonorifice fuerat. cumque
 acri-

acrius denuo in proximorum salutē
incubuiſſet, è magnis diurnis noctur-
nisque laboribus letali morbo corre-
ptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs
miræ cuiusdam ſanctimonix relictis
indicijs, tum verò quòd qui ante obi-
tum ſubniger fuiſſet, ac vultu deformi-
or, in eiſdem demortui facie tantus
repente nitor ac venuſtas apparuit, vt
eo ſpectaculo Codurius conſors pro-
uincia animum exſaturare, & præ lati-
tia fletum cohibere nō poſſet. Huius i-
gitur tam felici exitu maiorem in mo-
dum grauiſus Ignatius, è Caſinate Ro-
mam vna cum Ortizio peracta cōmē-
tatione regrediens; obuium habuit in
itinere Franciſcum Stratam Hispanū,
præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea
non ignotum: qui cum è cuiusdā prin-
cipis viri familia, pertæſus aulicæ vitæ,
militandi cauſa Neapolim peteret, v-
no Ignatij congreſſu atque ſermone
(quæ hominis erat in dicendo vis) à ſæ-
culi ſtipendijs ad Chriſti vexilla facili
negotio traduci ſe paſſus eſt: ac varijs
deinde locis, eiſdem Ignatij miſſu, &
Societati noſtræ, & rei Chriſtianæ vni-
uer-

uer-

uersa concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus cōmilitone Romā Ignatius reuertit : ad quem deinceps aliquot etiam alij rebꝝ gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

Romam Patres vniuersi conueniunt: veterem plebis erudiendae morem, & frequentem usum Confessionis & Eucharistiae restituant.

Cap. VII.

QVAE dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri sua quisque provincia bene gesta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadragesimā conuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. XXXVIII. Tecto recepti sunt à Quirino Guarzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobia proximam. Ibi in summa omnes egestate precario victitantes, communi consilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissuq; Antistiti varia Urbis templa sortiti, concionibus primum ciuitatem ad omne

mne officium atque virtutem vehemē-
 ter accendere; deinde etiam veteri Ec-
 clesie instituto plebem puerosq; Chri-
 stiana catechesi (quæ iamdiu obsoleue-
 rat) vicatim erudire institerunt. Ac li-
 cēt pijs eorum studijs demōn omni co-
 natu se opponeret; tamen partim exē-
 plo vitæ, partim assiduitate diceñdi
 hortandiq; cum alia multa propedi-
 em assecuti sunt, tum verō præcipue,
 vt sacræ Cōfessionis & Eucharistiæ fre-
 quens vsus (quo nihil est humano ge-
 neri salutaris) diaboli fraude iam pri-
 dem extinctus, magno utique Christi-
 anæ Reip. commodo in principe magi-
 straq; orbis terrarum Ecclesia reuiu-
 sceret. ex quo deinde paulatim effectū
 est, iisdem scilicet adiutoribus, non so-
 lum vt in Italia, Gallia, Hispania, cate-
 risq; Catholicis Europæ regionibus,
 verum etiam vt in ipsa India, atq; ad-
 eo in vltimis terris, vbi paulo ante fe-
 rales dæmonū dapes, & nefaria sacra vi-
 guerant, iā nunc, ingenti bonorū gau-
 dio, per pœnitentiæ sacramentum fre-
 quenter elutis animi sordibus, diuina
 passim conuiuia celebrentur.

Falsis

Falsis criminibus circumuenitur Ignatius, & absolvitur.

Cap. VIII.

QVAE nimirum satanas futura praefugiens, ipsis rerum initijs per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atque ordine. Is Lutheri impij sectator occultus, per ambages idēdem pernicioſa dogmata spargebat è pulpito; ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atque à Romani Pontificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autem eò fidētius, quòd per eos fortē dies Pontifex aberat, maximis de rebus, quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliae Narbonensis, Nicæam vsque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam, ne ad perniciem animorum latius manaret; communi consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant; ad eum concionatorem audiendum cum cætera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio

tio
rati
ve
ter
dia
lup
tis
pri
tim
del
inc
bis
do
qu
fic
tos
tur
gat
pr
car
tra
ta
m
da
do
sti
ho

ta
tura
s per
non
ex E.
orfus
e. Is
per
ma-
ibus
ue à
sim
fidē-
rifex
alu-
Gal-
pro-
bus
um
to-
are
em
ine
ra-
tio

tio disputandi fit, qui scopus totius orationis, diligenter attendunt. neque vero, peritos dogmatum quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolici ministri fefellit astus, ac latēs lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaque factis iam comperta atque explorata re, primum ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem ad eunt; quid ad se delatum, quid auribus ipsimet suis deinde perceperint, ijs potissimum verbis exponūt, quibus nō de populi modo salute sese, verumetiam de ipsius, qui populum pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demonstrant, rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigue dicta, quæque ad contemptum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiasticarum traditionum ac rituum facile trahi possint, ad Conciliorum decreta, normamque sinceræ fidei quamprimum interpretetur: vtique à deprauanda Romana ciuitate, atque à perturbando ipso veritatis fonte in posterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorū est) homines nimirum idiotas ex habitu
ratus,

ratus, eorum dicta primo elcuare & eludere; deinde vbi se varijs vrgeri ac premi argumentis & rationibus vidit, versante animum simul ira metuque, pauca praefatus quae ad occultandam in praesentia improbitatem valerent; cum inanibus promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde vt se a timore collegit; diabolicis actus furijs, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos potentisque parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atque impudentia redijt. Quod vbi sensere Patres, in re tam atroci, tamque periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remedijs; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacrae Theologiae doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituisent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatisque ad se confestim amicis, rabiem doloremque suum impertijt, etiam atque etiam obtestans, ne tantam ac tam insignem iniu-

iniuriam inultam esse paterentur. Illi
 & eadem laborantes opinionum insa-
 nia, & magistri ignominia valde com-
 moti, facta conspiratione, Ignatium &
 socios omni dolo per fas ac nefas euer-
 tere: nec modo fama, sed etiam, si res
 procedat, vita spoliare constituunt.
 Primum igitur tota Vrbe fictis crimi-
 nibus dissipant, Ignatium sociosq; o-
 mni scelerum genere coopertos, tum
 in Hispania, tum in Gallia, quin etiam
 nuper Venetijs falsæ religionis, & pro-
 bri flagitijque damnatos; & elapsos è
 iudicum manibus, ad corrumpendam
 iuventutem, specie pietatis Rómam se-
 contulisse; ibi, quod bonis artibus ne-
 queant, id, alios criminando accusan-
 doque, per summam iniuriam quære-
 re, vt sibi apud imperitum vulgus fa-
 mam sanctitatis eruditionisque conci-
 lient. Cum aures nacti secundas, hæc &
 alia id gen^o quàm appositissime ad ve-
 ritatis imaginem, & per se ipsi, & per e-
 missarios oppido sererent; tantã in in-
 iudiam & odium breui seruos Dei ad-
 duxerunt, vt eos multi iam quasi faci-
 norosos ac fugitiuos horrerent; ipso-
 rumq;

M rumq;

rumque congressum & consuetudinē
 vulgo refugerent. Cumque iam res
 sententia flueret, latī successu aduersa-
 rij, præterea promissis ingentibus oner-
 rant subornātque, qui iisdem fere no-
 minibus, quæ sparsa in vulgus fuerant,
 apud Urbis Præfectum infontes accu-
 set. Has verò partes inexpiabili scele-
 re sibi de sumpsit Michael Hispanus
 quidam, qui iam ante Parsijs in Ignati-
 um debacchatus, ac deinde singulari-
 bus ab eodem Ignatio lucrandi fratris
 mirabiliter cupido prouocatus officijs,
 egregiam viri beneficentiam (vt fo-
 re fit) minime vulgari perfidia atque
 impietate rependit; atque vt Ignatium
 & socios familiariter nouerat, confi-
 ctis quàm maxime ad similitudinē ve-
 ri criminibus, apud Præfectum famam
 magnam in suspensionem cunctos ad-
 duxit. Omnino res erat insigni infam-
 ia; nec modò in Vrbe vulgi sermoni-
 bus terebatur, sed apud exteras quoque
 nationes atque prouincias aduersario-
 rum nuntijs ac litteris percrebuerat, I-
 gnatianos cum suo capite, deniq; ma-
 nifestorum scelerum, hæresisq; conu-
 ctos

ctos teneri: videlicet, vt quas noxij varijs locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro perfoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretusque tum præclaro conscientiaë testimonio, tum etiam Christi promissis, qui se illi Romæ propitium sponderat fore; omnes inimicorum impetus, totamq; belli procellâ inuicto animo sustinebat; Deumque vnâ cum socijs pro aduersariorum salute precabatur assidue. Iam que causæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epistola, quam antea Michael, recentibus quibusdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) adamicum nescio quem summa cum Ignatij & sociorum laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam iugulauit. namque vbi iudicij aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitam ac mores improbè mentitus est Michael, ad quæ cum Ignatius admodum sedatè respondisset,

M 2   set,

set, prolata ad extremū epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, nūquid earum rerum meminisset? nūquid chirographum agnosceret? Tum illi re inopinata perculsus, victusque conscientia, repente pallefcere, titubare, fignido sudore perfluere. quod vbi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuersinus, vir prudens, & in causis cognoscendis apprime versatus) confestim suspicatus coitionem ac dolum, data opera Michaellem diligenter interrogat: cumque non obscuris vestigijs ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerum calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitem calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exilio. Post hæc Ignatius flagitare & vrgere, vt duo conspirationis nefariæ principes, quorum alter Mudarra, alter Barreria vocabatur, Hispaniam ambo, quæ priuatim in circulis coetibusque iactarant, eadem coram Præfecto palàm ac legitime exponerent, vt sibi diluendi crimina, & se sociosque purgandi copia fieret. Misso igitur via

tore,

ac recore, vadimonium obire coguntur. At
 re, nū illi, veteratores & callidi, & cum in fo-
 e num ro iudicijsque diu multumque versa-
 am illi ti; tum etiam recenti Michaelis malo
 e con facti cautiores, vbi ad tribunal adfue-
 are, fi re, per summam dissimulationem se
 bi an de Ignatio ac socijs & sentire quàm o-
 medi ti ptime, & ad eam diem sensisse respon-
 cauli dent: neque vllum esse crimen, quod
) con ipi quidem in eorum vitam moresq;
 olum conijciant. Atque hæc, & alia eiusmodi
 ter in coram iudice: rati nimirum fore, vt
 s vesti Ignatius præclare secum actum existi-
 enisset mans, quòd imminens calumniæ peri-
 se præ culum euafisset; tam illustri præsertim
 a cali accepta satisfactione proinde quiesce-
 pro ip ret. At ille multa ac magna, quæ ad iu-
 er mu uandam Ecclesiam pertinerent, men-
 agita te ac cogitatione complexus; veritusq;
 nis ne ne si quid suspicionis incòmodæ, aut
 Mudat si qua dedecoris nota nascenti Socie-
 ispan tati adhæresceret, vel omnes in poste-
 s coeti rum ipsius conatus irritos redderet,
 Præfe vel certè magnum rebus gerendis im-
 nt, v pedimētum afferret; à Præfecto etiam
 osque atque etiam postulare, ne fictæ aduer-
 ur via sariorum palinodiæ fidē haberet: eos

M 3 quippè

quippe alia tum sermonibus, tum per
 epistolas longe lateq; vulgasse, ac quae
 tunc ad tempus accommodata, iudicium
 metu perterriti dixerint. quae nisi à ma-
 gistratibus rite cognita & quaesita pu-
 blicè coarguantur, malo videlicet pu-
 blico per summum nefas hæsuram in
 Societate magnam infamiam. proinde
 iure se postulare, vt in sua dicta vitam
 que omnem diligenter inquirat; se su-
 osque ad causam vsque cognitam in
 vinculis habeat, ac prout re ipsa com-
 pererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, & alia
 id genus, Ignatius. Contrà, aduersa-
 rij, veriti ne si quaestio perageretur, in-
 genti suo periculo ac damno paterentur
 ipsorum artes atque mendacia, per se
 suosque omni ope contendere ac nituntur
 vt Præfectus ab instituta cognitione de-
 sisteret. Iamq; vtpote qui plurimum
 opibus & gratia poterant; in suam sen-
 tentiam nõ modo Præfectum, sed Le-
 gatum etiam, qui Vrbi pro Pontifice
 summo cum imperio præerat, Cardi-
 nalem Neapolitanum adduxerant: quin
 etiam ex ipsismet Ignatij socijs nõ de-
 erant, qui, aduersarijs iam à suscepta a-
 ctione

ctione deterritis, & sponte cedentibus,
 non vltra instandum, vitandas lites,
 paci & quieti consulendum esse cen-
 sent. At verò Ignatius in posterum lō-
 ge prospiciens, eoque iudicio non tam
 suam, quàm Christi Domini causam
 agi prudenter animaduertens, nullis
 neque minis, neque promissis, nec sua-
 sionibus de sententia deduci se passus
 est. cumque omni ad eam rem conatu
 non semel adhibito, propter aduersa-
 riorum gratiam atq; potentiam nihil
 planè proficeret; non dubitauit, cōsul-
 to per sacrificia precesque Deo, ad ipsi-
 usmet Pontificis Maximi fidem opem
 que confugere, qui Nicæa per eos dies,
 adulta iam ætate redierat, & in Tuscu-
 lano secessu valetudinis causa moraba-
 tur. Facili ergo ad principem aditu,
 quo die venit, admisus Ignatius, Lati-
 no sermone (quippè qui nondum sa-
 tis Italice nosset) eidem ex fide retulit,
 quo consilio à militari vita sese ad ani-
 morum auxilium, atque ad litterarū
 studia transtulisset: ac dum rem Chri-
 stianam pro virili parte administrat,
 quoties, quot locis, quibusve nomini-
 bus

bus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiam ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipse non ignoraret) se, ceterosque eiusdem instituti laborisque socijs, qui se vitamque suam ad Christianae religionis amplificationem Sedi Apostolicae mancipassent, cum maxime in urbe Roma populum docere insistunt, paratiq; in omnem quamuis arduam atque longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutumq; auide praestolantur; circumuentos repente iniquorum insidijs, & summam in inuidiam non modo in Vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magistratibus obtinere possent, ut iacta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriae utilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligenda non sit) minus antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio, & animarum salus agatur (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solum, sed etiam fama niti) petere se & orare,

ne

ne grauetur pro sua sapientia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoque tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente, contra paucorum factionem opesq; nullum inopiæ ac solitudini præsidium fuisse videatur. Sub hæc auditâ Pontifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria & pietate, Præfecto per codillos imperat, iudicium vtique reddat Ignatio, causam rite cognoscat, feratq; pro veritate sententiam. Equidem hoc loco adesse mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cœli cardines otuari, nō minus inepte, quàm impiè fabulantur. ex ijs quippè quæ consequuta sunt, nemo sanus, paternam cælestis numinis curam ac providentiam in suos, non clare perspiciat. Cum enim tota aduersariorū actio ea maxime calumnia niteretur; Ignatium sociosq; varijs locis iure damnatos, ambustosq; iudicij flamma per dolum effugisse; cumq; longum & operosum esset, nemine præsertim ne-

M 5   cessa-

cessaria in eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisq; provincijs rei gestę seriem litteris consignatā, testibusq; firmatam ex forēsi formula petere; planē diuinitus factum est, vt quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatij iudices exstitissent, sub ipsum ferendę sententię tempus Romam fere omnes alius alia de causa cōuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteq; cognorat, grauibus de causis Neapolim à Cæsare missus, in reditu commodum Romę substiterat. Venerat eodem è Gallia, Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt suprā dictum est, semel iterumq; ab improbis fuerat accusatus. Denique in tempore Gaspar etiam doctus à Venetijs adfuit, qui habitę in ea vrbe in Ignatium quæstioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commenta detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litterę ciuitatum, apud quas Italia tota Patres

ali-

aliquandiu vixerant, per idem tempus allate, magnum pondus ad illustranda ipsorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam verò Hercules quoque, secundus hoc nomine, Dux Ferrariensium, qui Patribus familiariter vsus, iisdēq; peccata ritu Christiano confessus, ex eorum etiam manibus corpus Domini sumpserat; libentissime fecit non modo vt per epistolam, sed etiam vt per legatum perspectæ ipsorum innocentia ac sanctitati debitum testimonium laudesque tribueret. Quibus rebus adductus Urbis Præfectus, yrgente præsertim Pontificis iussu, quamquam aduersarijs omni studio contra nitentibus, denique sua sententia Ignatium & socios omni nō modo culpa, sed etiam culpæ suspitione liberavit verbis amplissimis, eiusque sententiæ, ad vindicandam insonitium famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa. quibus ex rebus dici vix potest, quantum Patribus vbique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maxime ratione diu suppressa atque occultata veritas

tas

tas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in medium: quæque machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiose parauerat, ea ipsa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa celsere. At verò insidiatorum longe dissimilis fuit exitus. Namque administer consceleratae calumniae Michael, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exsilium actus est: Mudarra vero, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifestis hæreticorum opinionum criminibus tenerentur; alter mature sibi fuga consuluit, effigiemque suam pro se iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehensus, & causa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente resipuit: eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremum usque spiritum affedit: quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusque conflarat,

rat, intra Catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitie simulationem ultra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentie bellum indixit, atque ad optata hæreticorum iustra popinasque se contulit.

Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant.

Cap. IX.

HAc igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociique defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter, & singuli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatij institutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atque prouincias iam tum rogatu Principum à summo Põtifice destinari; visum est faciendum, vt de stabilienda quàm maximè ad Dei gloriam, salutèque animarum Societate primo quoque tempore inter se consulerent. ad eam quippe diem, communi tantum officio

officio ac pietate ducti; sine certis & proprijs legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiunijs, & sacrificijs in eam rem quàm accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresq; ita partiti sunt, vt diurna tēpora Dei verbo, consuetisque functionibus; nocturna vero priuatis inter se colloquijs, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, vtrum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisq; sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locisque disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communionē, vt adhuc fuerant, sic in posterū coniuncti esse deberent. Dictisque sine variatione sententijs, nullum fuit dubium, quin tam suavis, tamq; arcta societas, Dei prorsus munere ex tam diuersis moribus linguisq; coalita, omni conatu studioq; retinenda foret; tū ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionē adducti; tū verò, ne concordie atq; unitatis bonū amitteretur, quo nihil est ad

res

res magnas atq; arduas moliēdas, & obstantia quæq; perrūpēda, valenti⁹. Cū hæc & alia multa in eam sentētiam ingēti alacritate & gaudio spiritali pro se quisq; dixisset, magnopere incensis ad mutuam caritatem & beneuolentiam animis, cœtus ille dimittitur. Proximo deinde cōfessu de religione relatū est, placerēt ne ad vota duo Paupertatis Castitatisq; rite suscepta, tertium perpetuæ itē Obedientiæ adiungere, & e suo corpore eligere, qui cæteris ampla cum potestate præesset. In eam rē, quod maioris momenti videbatur esse, diem proferri placuit, spatiumq; seorsum singulis ad deliberandum dari, atq; interim instauratis precationibus & sacrificijs, diuinæ sapientiæ lumē opepēq; diligēter exposci. Vt igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnū congruere sententiæ, quandoquidē Christum Dominū ac magistrū sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectū atque integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, prorsus oportere, vt ipsi quoque
pro

pro suo modulo Christum effingeret: ac quemadmodum singulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniā Deo immolatum esset; sic animus quoque ante caelestes aras per obedientiam spiritalis victima caderet, praesertim cum hoc sacrificio nullum diuinæ maiestati gratius aut suavius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris tamquā Christo parerent; cuius in verba iurarent; denique cuius sibi nutum ac voluntatem instar diuini cuiusdam oraculi ducerent. His ita cōstitutis, deinceps quaesitum de huius ipsius potestate, vtrum certo dierum spatio definitam, an vero perpetuam esse oporteret. Perpetuā esse placuit omnibus, idque cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse non est, tum verò vt negotia grauiora, quæ ad conficiendum nō modo plenæ libertatis, verum etiam longi fere temporis indigent; leniter, & ex animi sui sententia posset ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additum ad hæc, vt Societatis candidati,

dati, cùm alijs experimentis, tum vero
 præcipue spiritualibus exercitationi-
 bus, peregrinatione, & infimis publici
 alicuius valetudinarij ministerijs pro-
 barentur. Itemque, vt quicumque So-
 cietatis instituta profiterentur, ij ad tria
 solemnia vota, quæ nobis cum alijs di-
 catis Deo familijs ferè cõmunia sunt,
 quartū nominatim adiūgeret; quascū-
 que ad fideiū vel infideiū terras Chri-
 stianæ rei causa Põtifici maximo ipsos
 mittere placuisset, eò sine vlla tergiuer-
 satione, atq; adeo sine vlla non modo
 mercede, sed ne viatici quidem petiti-
 one proficiscendi. ac simul, concepta
 verborum formula sese obstringerent,
 puerili ætati per catechesim erudien-
 dæ; quòd hoc remedio nullum ferme
 efficacius foret ad intemeratam fidē
 tuendam, ac prauæ religionis prohibē-
 da contagia. Atq; hoc maxime quarto
 voto à cæteris religiosis minima Socie-
 tas nostra distinguitur. Hæc igitur & a-
 lia id genus nonnulla per eos dies ab
 Ignatio patribusque decreta sunt: ei-
 demque Ignatio negotium datum, vt
 ea in summam redacta, Pontifici Ma-
 ximo

N ximo

ximo primùm Apostolica auctoritate
fancienda atque approbanda proponere
ret; deinde vt eadem ipse postea per o-
tium fusius explicaret ordinaretque,
& quàm accommodatissimas ad Soci-
etatis vocationem & spiritum leges ca-
nonesque perscriberet.

*Patres in varia loca Pontificis iussu disce-
dunt. Cap. X.*

SVB hæc ferme decreta, Pōtifex Ma-
ximus aliquot operarios ab Ignat-
tio in varias agri Ecclesiastici vineas
postulauit. Id nostræ Societati fuit A-
postolicæ peregrinationis exordium.
Rainutio Farnesio Cardinali, eximia
spe summæ virtutis adolescenti (qui
multo deinde post, matura virtute vir,
Bononiensis Episcopus obiit) per eos
dies cum amplissima potestate legatio
Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis
iussu, legationis comites, & rerū spiri-
tualiū administri duo, Petrus Faber, &
Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas ve-
ro in Erruriā, Paschasius ad instauran-
dam sacri cuiusdam cœnobij discipli-
nam ab eodem Pontifice missus est. In

Aena-

Aenariam seu Inarimē insulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomā nos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauib; item de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primum Societati patuit aditus.

Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonæ spei promontorium, vltimosque Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange superato, Lusitani, armatis classibus; ante annos aliquot, ingenti ausu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerant. neque Ioannem hoc nomine tertium Lusitanicæ Regem insigni virtute ac pietate virū, vlla magis angebat cura, quā vt barbaras illas nationes à misera dæmonum seruitute ad vnius veri Dei notitiam cultumque traduceret. atque ob idipsum, quos in ea mitteret loca præcones Euāgelij, & moribus & eruditione præstantes, tota Europa impendio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is qui Parisijs in ipso virgarum periculo singularem Ignatij fidem virtutemque, ingēti cū admira-

tione cognorat, proculdubio statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem fore quàm accommodatissimos, quoniam quidem ab Hierosolymæ accessu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent. Neque tamen quidquam eius cōsiliij ratus impertiendum Regi, antequam ipsius Ignatij voluntatem explorasset, proamicitia ad illum scribit, quàm libenter Lusitanæ Rege, quàm spatiosus bonorum industriæ pietatiq; campus in India pateat. sibi quidem, quando illum & socios ab Hierosolymitana curatio ne arceat bellum, sanctissimis ipsorum studijs prouinciam in primis aptam videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius negotij fore interpretem pollicetur. Ad ea, cum gratiarum actione rescripsit Ignatius, neque se, neque socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi Vicario semet ipsi perpetuo nexu Obedientiæ mancipassent. proinde agendum esse cum Romano Pontifice quidquid ille iussisset, id vero sine mora facturos. Quo accepto responso Gouea, cum facile

spe

speraret à Pontifice impetrari posse; rē
 totam Regi suo per litteras aperit, ip-
 sumque exemplar epistolæ Ignatij ad
 eum mittit, cum summis illius & soci-
 orum laudibus, etiam atque etiam sua-
 dens, vt eiusmodi virorum opera po-
 tissimum vtatur, neu tam præclaram
 occasionem elabi patiatur è manibus,
 cui similem fortasse nullam sit in po-
 sterum habiturus. Haud incassum ad-
 hibita hortatio. quippè Rex & sua spõ
 te iam incitat⁹, & Gouæ talis viri mo-
 nitis & auctoritate permotus, confe-
 ssim Petro Mascarenæ, suo apud Pon-
 tificem maximū Oratori mandat mox
 in Lusitaniam redituro, det operam
 vt quàm plurimos ex Ignatij discipli-
 na secum deducat, Euāgelij causa mit-
 tendos in Indiam, eaque de re cum I-
 gnatio quàm primum agat: si res cum
 illo minus procedat, omni conatu cū
 ipso Pontifice transigat. vtique, ne si-
 ne tali comitatu reuertatur ad se. Hoc
 tam seuero mandato legatus accepto,
 sine cunctatione Ignatium conuenit,
 ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ
 beneuolentiæ; mandatum sui Regis

exponit, Patresque minimum sex in missionem Indicam postulat. Ad quæ ille submissa oratione, tam honorifico Regis de se iudicio gratias cum egisset, eadem ferme quæ ad Goueam respondit: quod ab se petatur, totum id è summi Pontificis voluntate imperioque pendere. qui tamē, si, quid ego sentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterum fortasse tibi concesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nullam operam collocari fructuosis posse; tum Ignatius, quasi futura præsigniens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clarissime orator quippè si è tam exiguo numero, sex vnam dumtaxat in prouinciam demas quantulum, quæso, reliquo terrarum orbi supererit? Neque tamen id circò ille ab incepto desistit. quoniam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pontificem, narrat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atque etiam obsecrans, ne in tam honesta causa, tamq; pia, frustrari se, Regemq; suum

con-

concepra peropportuni subsidij spe patitur. Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potissimum, vt par erat, peti sacri Euangelij nuntios, & insuper, tanto Regi, tamque de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne paratis obsequium abuti pro potestate videretur (qua erat lenitate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (sane quàm ægre ferente Mascarenia, neque tamen aspernante quod datum est) post multas in eam rem fusas ad superos preces, quæ admodum antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinauit: Simonem Rodericum Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romam euocatus, grauiter ischia de laboraret: neque legatus Regius maturo iam reditu exspectare diutius posset, ægro Bobadillæ, sibi que vicem ereptam dolenti, Franciscus Xauerus repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, iterque longinquus: &

N 4 cum

cum fere nullam in spem reditus, tum vero in apertum poenè quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamentum fuere Patribus, cum se quisque talis forte præ cæteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam naui celeriter antecessit, ac deinde Regis Lusitanæ iussu, procerumq; rogatu, quamuis inuitus, in eadem provincia substitit. Xauerius autem, ut delatum ad eum est, confestim exsiluit gaudio, datoq; sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamq; tunicam refarciendam, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quòd se denique voti compotem effecisset. Perpetuas quippè clades perentium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus, animarum, iam ante miserari, & messis potissimum Indicæ magnitudinem crebris consueuerat vsurpare sermonibus. Quin etiam per quietem non semel erat sibi visus, Aethiopem in humeros sustulisse vsque adeo ponderosum, ut ipsa oneris magnitudine

diu
gat
con
ni
Ha
tifi
van
in
qu
rop
du
pri
se
Ign
N
de
D.
te,
gu
bli
fec
rer
tiu
su

dine excitaretur è somno mirè defatigatus, membrisque omnibus dolens. continuoq; rem omnem Iacobo Laini patefaciebat eiusdē cubiculi socio. Hæc igitur fuere nostris hominib⁹ Pōtificiæ missionis initia: Patresque in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque supplementi causa, tota ferme Europa collegijs, domibusve, res eas Deo duce atque adiutore gessere, quæ proprio, & quidē iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant,

Ignatius plebi fame periclitanti succurrit.
Cap. XI.

NEque vero Ignatio & cæteris, qui remanserant Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. insignis annonæ caritate, ac per hyemem præcipue tanta frugum inopia, vt passim iacentes in publico pauperes frigore fameque confecti, miserandum in modum exspirarent. Quo spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope subueniendum putauit. Iamq; è Gar
N s zonijs

zonij villa, cum suis in Urbis frequen-
tiora loca migrauerat, laxiore sibi ab a-
micis domo conducta, ad circum Fla-
minium, in ea regione, quæ sancti An-
geli ad forum Piscariū hodie dicitur.
In eius igitur domus ampla cœnatio-
ne fœno stragulisque dispositis, & in
pauperum alimenta eleemosynis vni-
diq; corrogatis, in omnes partes dimi-
sit, qui in id hospitium, vt quemq; peri-
clitatem extrema inopia inuenissent,
vel inter manus, prout res ferret, vel ge-
statoria sella deueherent. Cum strenue
curaretur, adhibitis etiam vbi opus es-
set, adiutoribus baiulisq;, breui nume-
rus decumbentium ad quadringentos
ascendit. Hic verò, eodem Ignatio præ-
fide ac duce, Patrum fratrumque seclæ
caritas ac virtus exercuit. Diluculo
quotidie lintcati omnes ad imperia ac-
cipienda præsto aderant. Inde ad sua
quisq; officia discurrere sine vlla per-
turbatione vel tumultu; alij recens il-
latos pauperes clementer exuere, & ca-
lida elutis corporum sordibus in lectu-
lo collocare; alij assidere languētibus,
eisdemque amicissimis cōsolari ver-
bis.

bis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde missos instruere; illi fercula inferre, & longa inedia prope modum enectis pretiosa instillare liquamina. hi cubilia sternere, illi scopis pavimenta purgare: denique certatim omnes munere suo ita fungi, vt preclare testarentur, in minimis illis agnoscerent se Regem regum & dominum dominantium. neque vero corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi quæstu, fraudibusq; deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cælesti lōgo interuallo refecti sunt. Deinde vt aliqui conualuerant, succedentibus inuicem alijs, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ subsidio dimittebantur. Eares per Urbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio. atque ad eam Christianæ humilitatis caritatisq; officinam visendam interdum promiscua turba, noctu vero etiã viri principes ventitabant: ac tãta fuit

ex.

fuit exempli vis, vt quidam, cum praesentes nō suppetent sibi nummi, depositis illico in vsus pauperum vestimentis domum seminudi reuerterint. Alij etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum nō deerat passim copia, hospitio susceptos benigne curarūt. Multi praeterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam vltro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placentinorum & Parmensium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atque eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, se vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquā in suas & suorum necessitates erogare posse; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem, nisi in externorum pauperum commoda, insumpserit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omnium prorsus ratio constaret. Atque hūc maxime in modum labor ad exactam vsque hyemem secūda ciuitatis admurmuratione perductus.

ctus. ac vere demum ineunte, frumenta partim ab ijs qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistratibus aliunde conuecta sunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad solitos quæstus & opificia redijt.

*Confirmatur à Pontifice Maximo Societas.
Cap. XII.*

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se adiungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante suscepti; quidquid à publicis occupationibus otij datum est, in eam ipsam rem diligentissime contulit. ac primum totius instituti formulam (fufius postea explicandam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter, deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex Maximus per autumnum ferias è turba negotijsq; Tibur sese receperat; eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pontifici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem, de quo supra

pra

pra dictum est, ob egregiam virtutem
sapientiamq; Principi in primis accu-
prum, nostriq; ordinis amicissimum.
quam ille vbi perlegit; confestim, Spiri-
tus, inquit, Dei est hic. ac multa praete-
rea in eam sententiam adiunxit, quare
confideret recentem huiusce manipu-
li ardorē, tali tempore diuinitus excita-
tum, afflictis Ecclesie rebus non leui tū
praesidio, tum ornamento futurum. Ve-
rum tamen, vt in tanta re ne minus cō-
sulte quidpiam statuisse videretur, to-
tum negotium delegauit tribus viris e
sacro collegio Cardinaliū, apud quos
minimum loci fore putauit gratiae. In
ijs fuit Barptolemaeus Guidicionius
Lucensis, vir diuini humanique iuris
apprime peritus, idemq; nouarum re-
ligionum adeo non amicus, vt de ijs
ad certum numerum redigendis librū
etiam conscripsisse dicatur. Is, praedi-
cata iam causa, collegas nequaquam
propensos in Ignatium, facile in suam
sententiam adduxit, certamq; prope-
modū confectamque rem, consilio &
auctoritate sua poenē discussit. Quod
vbi sensit Ignatius, parū praesidij ratus

ia

in hominibus esse, ad opem diuinā de more confugit. ac præter ieiunia, supplicationes, cæteraque ad numen propitiandum adhiberi solita, cælestes insuper hostias eo tantum nomine per se & per amicos immolauit ad tria milia. qua procuratione, intra finem anni vertentis, cum cæterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata volūtas est, vt cum de multitudine religionū cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se ultra negaret posse, diuino videlicet monitu, & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumque spem varijs frustrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum cæteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam, & Societati inditum nomen rite sancteque approbavit V. Non. Octobris, anno M.D. XL. idque testatum voluit esse publicis litteris eodem die locoque datis; cum eo tamen, vt in vniuersum

sum

sum socij ne plures sexaginta numerentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. siquid triennio post, cum varijs locis atq; prouincijs Deo adspirante constaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumque Ignatio & successoribus relictum, cuiilibet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias ann. M. D. XLIII.

Prepositus Generalis creatur Ignatius.

Cap. XIII.

Igitur post multas difficultates approbata denique Societate; gratissimum (vt æquum erat) actæ superiorum quorum benignitate res bene feliciterque vertisset: deinde, quoniam in die à Pōtifice missio Patribus imminere è suo corpore Prepositum Generale (sic enim qui cunctis præesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi. Franciscus Xauerius, & Simon Rodericus in Lusitaniam erant profecti. Petrus

Fabrum

Fabrū Cęsarıs legat^o Ortizius ad VVor
mationsem conuentum Pontificis per
missū in Germaniam adduxerat. Iaco-
bus Laines Parmę, Claudius Iaius Bri-
xię, Senis Paschasius agebant. In Bruti-
os Nicolaus Bobadilla discesserat. Cū
Ignatio Romę duo dumtaxat ę Patri-
bus versabantur, Salmeron, & Coduri-
us. tyrones vero, qui nomen dederant
Societati, partim apud Ignatium erāt,
partim studiorum causa ab eodem Pa-
risios missi, necessaria ad bellum spiri-
tuale arma enixe parabant. quidam et-
iam ad res domesticas componendas
in Hispaniam profecti, & concionibus
iam tum, & colloquijs, ingenti homi-
num approbatione, Societatis nomen
longę lateque vulgauerant. Hoc Socie-
tatis statu, cum Prępositi eligendi tem-
pus adesset, Patres qui quidem in Italia
erāt, per litteras moniti, quod rei Chri-
stianę commodo facere possent, creā-
di Prępositi causa ad Vrbem accede-
rent; sub initium Quadragesimę anni
M. D. XLI. conuenere omnes, vno
dempto Bobadilla, quem in oppido
Bisiniano tum maxime res gerentem,
O ab-

abduci rursus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, suis quisque in schedula suffragium rite ob-
 signatum, partim in discessu relique-
 rant Romae, partim deinde misere in-
 clusum epistolis. Ac primum triduum
 supplicatio indicta, vetitumque inter
 ipsos de Praepositi electione colloqui-
 um est. deinde coniectis in urnam sche-
 dulis, triduum insuper continuatae pre-
 ces: ac septimo denique die legitime ex-
 tractis recitatisque suffragiis, Praepo-
 situs declaratur Ignatius, nemine preter
 ipsum Ignatium discrepante: namque
 is consulto, ne vnum nominatim ex
 omnibus deligendo, ceteros quodam
 modo notasse videretur; in schedula
 scripserat, se ad eum accedere, in quem
 plurima suffragia conuenirent, vno se-
 dumtaxat excepto. Igitur explorata
 numinis voluntate, ad Ignatium ven-
 rabundi accurrunt Patres. at ille, pare-
 di nimirum longe quam imperadi cupi-
 didior, se uero vultu iubet eos absiste-
 re, negatque se munus viribus impar-
 tiri suis vlla ratione subiturum: multa-
 que serio disputat, cur alium potius quem
 liber

libet sibi sufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò posse trāsferri, eā ipsā vel maximè studia eorum incendebant. nihil enim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi moderatio atq; submissio. quo factum est, vt nihil eorum, quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam denique altercationem ægrè Ignatius tenuit, vt amplius in tertium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iretur. quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neque iam locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: *Quandoquidem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem, mea conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assentiri nequeo; reliquum est, vt huiusce controuersie arbitrum deligamus eum, qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vtor diuine voluntatis interprete.* (is erat ante conditam Societatem frater quidam Theodosius ex ordine Minorum.

O 2 rum,

rum; cœnobij, quod ad sancti Petri in Monte aureo; qui fuit olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne frustra diutius tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minime dubitabant, quin ipsorum suffragij prærogatiuã ille quoque sua sentētia comprobaturus esset, neque eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eum detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animique commemorans, dein etiam atque etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellet; ille, cognita re, tantum abfuit vt precibus Ignatij cederet, vt etiã obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset. & simul, ne diffimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo responso certiores fecit. Quibus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, dedit manus, diemque constituit X. Kalend. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua septem Urbis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimum (quoniam eius maximè Apostoli vestigia sequere

sequerentur) solemnī professione suā
 religionis vota susciperent. Vt igitur
 ea dies adfuit, in eo templo ad sacellū
 beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia cu-
 stodiebatur, quod sacellum ad imos
 gradus est aræ maximæ, sub ipsam cæle-
 stis panis communionem, ipse primū
 qui sacrificabat Ignatius, tū cæteri sua
 quisque vota clara voce de scripto ex
 Apostolici diplomatis formula nun-
 cuparunt. deinde sumpto ex Ignatij
 manibus corpore Domini, post grati-
 arum actionem, sacratissima eius ædis
 loca religiose cum adiissent, circa arā
 maximam sub qua Petri & Pauli Apo-
 stolorum ossa condita sunt, cuncti cō-
 sistunt, flentesque præ gaudio, & sua-
 uissime amplexantes inter se, gratulan-
 tur denuo superis, quòd coeptis adfue-
 rint, suamque Societatem arctiori vin-
 culo colligarint: deinde reliqua tem-
 pla pari lætitia ac pietate circumeunt.
 Quibus rebus ingenti omnium cōsen-
 su & conspiratione peractis, magistra-
 tum Ignatius iniit. ac primum omni-
 um, ad constituendam domesticam di-
 sciplinam adiecit animum, quæ digna

tali instituto, digna Christianæ philo-
 sophiæ professoribus haberetur. Itaque
 ad cæteros prouocandos, atque ad in-
 cienda in tyronum animis veræ huma-
 litatis fundamenta, in sordidis culina-
 ministerijs aliquamdiu versatus est ip-
 se, tanta cum alacritate ac diligentia,
 quasi tum primum ad suam ipsius e-
 mendationem, vitæ spiritualis curricula-
 lum esset ingressus. neque tamen inter-
 rea grauioribus negotijs deerat, tempo-
 ribus ita distributis, vt quantum lice-
 ret, vtrique muneri satisfaceret. acce-
 debat ad hæc, summus paupertatis a-
 mor, summa in victu cultuque frugali-
 tas; præterea in singulorum officijs ex-
 gendis, erratisque puniendis admirabi-
 li mixta lenitate seueritas: in subleuatis
 dis vero omnium & animi & corporis
 necessitatibus, cura & vigilantia plu-
 quam paterna. cumque ad ea caritati
 officia, prout res postulabat, opportu-
 nas insuper adhortationes & publicæ
 & priuatim adhiberet; haud sane diffi-
 cile fuit, in animos, recentissimo tum
 Societatis spiritu, sponte incensos offi-
 cio ac religione, eos mores eamque vi-
 uendi

uendi rationem inducere; vt (si caelesti
 bus terrena comparare fas est) intra illa
 tecta parietesq; , angelorum in huma-
 nis corporibus quidam cōuictus vide-
 retur esse. nullæ tum querimonïæ, nul-
 læ detractiões, nulli susurri quib⁹ in-
 commodæ suspiciões excitantur, &
 disiunguntur animi; sed acerrimum sui
 cuiusque deprimendi submittendiq;
 certamen; in superiorum iussis excipi-
 endis exsequendisq;ue alacritas ingēs;
 mirus in communicando interpretan-
 doq; candor atq; simplicitas; oculo-
 rum ac sensuum intenta custodia; stu-
 dium precatiōis ac solidæ virtutis ar-
 dens; quæq; ex his rebus necessario pro-
 uenit, admirabilis in magna nationū,
 ætatum, ingeniorum varietate concor-
 dia. Itaq; coniectis, vt fit, omnium o-
 culis in ordinem nouum; breui non ad
 nostros tantum, verum ad externos et-
 iā, salutaris exēpli manare vtilitas cœ-
 pit. Adolescens quidam, egregijs natu-
 ræ adiuuentis, è Septemtrionali plaga
 Romam aduenerat, non modo Lu-
 theriana tabe infectus ipse, verum et-
 iam mire cupidus eiusdem longe late-

que vulganda. Is cum ex occasione se
se in hominum cœtus insereret, ver-
bisque venenatis clericorum vitam ac
mores summam in inuidiam vocaret
primum; deinde abductis à sacerdotū
reuerentia mentibus praua dogmata
sensim instillare quotidie pergeret; pa-
tefacta re, iussu magistratum compre-
hēditur. qui cum & ipsi per se, & sacrae
Theologiæ magistris adhibitis, illum
ab opinionum insania reuocare fru-
stra conati essent; ne quid intentatum
relinquerent, atatem & ingenium mi-
serati, prius quàm in eū lege ageretur,
accerfite Ignatio rem totam exponūt,
quoniam ipsorum neque adhortatio-
nes, neque minæ proficiant; habeat il-
lum aliquandiu apud se, videat etiam
atque etiam. vt errantem ouiculam ad
Ecclesiæ caulas aliqua ratione tradu-
cat. Ille clementer acceptum hæreticū
domum adducit. neque vero sapiētes
iudices frustrata spes est. si quidem ado-
lescens ab Ignatio focijsq; amicissime
habitus; eorum dictis, factis, institutis
accurate obseruandis paulatim affici
atq; immutari Dei beneficio est coep-
tus;

tus; & quam antea respuerat medicinā, libentius in dies accipere: ac demū perseverantibus Patrum officijs, & diligentissima curatione, eō processit res, vt euulsis letalium dogmarum fibris, priorem pertinaciam gembundus agnosceret: nec ante à salutaris incœpto destitit, quàm voluntaria abiuratione detestatus errores, ingēti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum Ecclesia sancta in gratiam redijt. Is deinde, quærentibus viris grauib; cur qui antea tot machinis oppugnatus pernicissime restitisset, Ignatij denique & Patrum hospitio & consuetudine vincit se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisque (licet in eo quoque genere valerent plurimum) quàm spectatæ sanctitati virtutiq; celsisse: quod ita apud se prope necessario statuisset, à tam incorruptis moribus, à tanta pace atque concordia, à tam bonis operibus rectam in Deum fidem abesse nullo modo posse. Quæ res documento esse potest hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christum animas in-

O s genij

genij ac doctrinae praesidia requiratur, tamen conspecta vitae morumque innocentia plus multo quam litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studiis, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neque à parentibus iam, neque à magistris regi vlllo modo posset, Ignatio traditur. cuius lenitate, itemque cæterorum Patrum præceptis atque institutis accuratissime excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosque induit mores, ut vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum atque ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditasque corruerat, Ignatij consuetudine exemplisque incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante redire.

Generalis Ignatius denuo Catechista munere fungitur. Cap. XIV.

PER eos dies nomē Societati deditur à Pontificia familia Petrus Codatius

datius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitijs & commodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregiè præstitit; in alimēta Patrum (erat autē Vrbe tota notissimus, & apud principes gratiosus) eleemosynis vndiq; corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberavit; quippè quos in spirituales proximorum salutem omnistudio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiusdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta est sanctæ Mariæ à Strata, nō satis amplum illud quidem, aut commodum, sed tamen in celeberrima Urbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Pontificis Maximi nepos, ædem nomini I E S V magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adiuncta domus est, quam hoc tempore Patres incolunt, Philippi Archinti beneficio,

Salaf-

Salaffiorum Episcopi, qui tum Pontificis vices in diocesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optime meriti. In eo igitur templo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christiane catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modo plebis, verumetiã præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidam ex optimatibus palàm gloriarentur, beatosque se ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omisissent. Agendi autem ratione sequebatur eiusmodi. Fidei præcepta & mysteria cognitu necessaria, primùm ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusius, non tã ad ingenij vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumque permouendum accommodatos. idque tam veris grauibisque sententijs, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndique spirare videretur, minime fucata eloquentiã vir, nec in singulas voces numerosque
foli.

solicita, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequentis. Itaque perorationem eius, non ineptus populi plausus, aut stulta facundia commendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & antea dæ vitæ detestatio salutaris: ut vel defixis humi oculis tristes ac sibi met irati discederent: vel etiam illico sese ad sacerdotum pedes abijcerent confitendi causa tanto cum fletu atque singultibus, ut linguam solvere, aut vocem in verba formare vix possent.

*Societas augetur, distribuuntur provinciæ.
Cap. XV.*

INter hæc Societas maiorem in modum crescere, sublatisque Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Pontifex (ut dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiam spirituales Ignatio dare nomina. Cumque noui ordinis fama, bonusque odor instituti operis manaret quotidie latius, Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaque ab Romana domo tamquam à metropoli, disiun-

ctissi-

etiffimas in regiones, ciuitatum, Regiū
que inuitatu missæ Colonia; domusq;
vel collegia ingenti approbatione cō-
stituta: primum omnium in Lusitania
atq; adeo in ipsamet India, sumptu ac
munificentia Regum Lusitaniæ; tū ali-
orum pietate in Hispania, Gallia, Ger-
mania, Italia. sed cum aliæ pleręque na-
tiones auide Societatē amplexæ sunt,
tum verò Sicilia & inuitatit per hono-
rifice, & permissu Pōtificis maximi ac-
ceptam, in primis copiose ac benigne
tractauit; adnitente præsertim Ioanne
Vega Hispano (qui regnum illud pro-
Cæsare administrabat) præstanti non
minus religione, quàm prudentia vi-
ro; cuius, etiam antea, dum Romæ le-
gatus Cæsaris ageret, plurima & maxi-
ma in Ignatiū & socios egregiæ cuius-
dam beneuolentiæ documenta consti-
terant. Itaque tam late iam fusa Socie-
tate, non modo collegijs domibúsve
rectores præficere, vt antea, sed etiam
Prouinciales præpositos quos appel-
lant, cum ampla potestate in singulas
nationes describere coactus Ignatius
est. Ac primū Lusitaniæ præposuit Si-
mo.

mōnem Rodericum, deinde Hispaniæ
Antonium Araozium Cantabrum, Italiae
Iacobum Lainem, Indiae Franciscum Xa-
uerium, Germaniæ Petrum Canisium,
Galliae Paschasium Broctium, aliisque
deinceps alios. Nam urbanam provin-
ciam, nisi si quando grauiori valetudi-
ne premeretur, ad extremum vsq; ipse
administruit. Interea de Societatis v-
niuersæ progressu mire sollicitus, à sin-
gulis Prouincialibus per litteras pen-
sum exigere; vnicuique mandare dili-
gentissime, quæ è re communi essent;
Romæ verò, præter domesticæ disci-
plinæ curam, de qua dictum est, cæte-
rasque functiones, multa & graua quæ
ad incrementum ac defensionem Ca-
tholicæ fidei pertinerent, partim cum
summo Pontifice, Cardinalibus, lega-
tisque Principum coram, partim etiã
cum ipsis Regibus atq; Principibus per
epistolas & interpretes agere. Acce-
debat ad hæc, sollicitudo ingens, atque
indefessus labor in subleuandis paupe-
rum difficultatibus; orbium orba-
rumque educatione, ac pudicitia pro-
curanda tuendaque, & perditis mulier-
culis

culis à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

Varia in Ignatium tempestates excitantur.
Cap. XVI.

QVibus ille rebus dum Christi causam agit intrepide, multorum vitæ fit, odia simultatesque contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parititur) eo tempore potens & graciosus, cum abductam à se mulierculam, quã misere deperibat, & in male nuptarũ, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non posset; seuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incēdebat, ita demum exarsit, vt pœne furere videretur. Ac primum, facta manu, fenestras cœnobij lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & socios, in circulis cœtibisque omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurso probris & contumelijs eosdem incessere; denique ad eos funditus euertēdos, improbißimas in ipsorum vitam calumnias dissipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæque sermonibus (quos partim

partim prona in deteri⁹ persuasio, partim v^asani illius artificium dolorque excitabat) ad Cardinales etiam, atque adeo ad ipsum Pontificem peruenerunt. Igitur vulgus, vt est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione suspexerat, eosdem repente contemnere, & acerbiorē in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; prorsus vt iam non modo cum proximis agere, sed ne pedem quidē ianua tuto efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certè labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primo rem dissimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quàm

P rei

rei publicæ detrimento permotus, ad
 Summum Pontificem adiit, ab eoque
 suppliciter impetrauit, vt criminum,
 quæ sibi suisque denuo obijcerentur,
 acre iudicium exerceretur ab Archi-
 to Vicario, & Francisco Michaelio Vr-
 bis præfecto. Ij, citatis omnibus ad
 quos criminum vel suspicio vel con-
 scientia pertinebat, ac per diligentem
 inquisitionem calumniatoris fraude
 comperta, Ignatium & socios non mo-
 do absoluerunt lata sententia, sed etiã
 debitis laudibus & honore verborum
 extulerunt, increpito valde aduersario,
 pœnaque proposita non leui, nisi à pe-
 tulantia maledictisque desisteret. nã,
 ne grauius in eum animaduerneretur,
 Ignatio in primis deprecatore perfe-
 ctum est. ita, quod antea semper, tum
 quoque Ignatij sanctitatem illustrauit
 hominum iniuria, & Deo duce, virtus
 ac veritas, dum violatur, effulsit. Iisdẽ
 fere insidijs postmodum appetitus I-
 gnatius est à sacerdote quodam, qui
 cum domum catechumenorum admi-
 nistraret, ferre non poterat in ea regen-
 da familia maiorem à loci præsidibus
 Igna.

Ignatij rationem haberi, quàm sui. Sed miser, Ignatio silente, ac pro eodem orante, breui perfidiæ poenas dedit. atrocibus enim ant eactæ vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam usq; diem astute suppresserat; sacerdotio spoliatus, & perpetuo carceri additus est.

*Regimen feminarum à Societate depellit
Ignatius. Cap. XVII.*

INterea Elifabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatij prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & confirmatæ, fama commota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium lōgo interuallo reuideret; partim etiã, vt vna cum quibusdam alijs pijs feminis ad normam illi atq; præscriptum ageret vitam. Atque Ignatius quidem, sospitem aduentum mulieri de se optime meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit, quæ saluo religionis instituto præstare posset curam vero feminarum suscipere sese negavit posse, plurimis grauissimisq; occupationibus impeditum. At illa nihilominus instare; sanctissima veteris

amicitiæ iura testari; postulati equitatè obtendere: denique vbi magis magisque obfirmatum vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes. atque vt erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit, vt Pōtifex Maximus Ignatio munus idipsum quod recusabat, iniūgeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, præter spē, ac nostrōs, non solum in præsens, verum etiam in posterum à tam periculosa provincia liberauit. Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione suscepta, paucis diebus tantam difficultatem ac laborem sensit, dum querimonias mulierum audire, superstitiones euellere, inanibus & curiosis quæstionibus respondere identidem cogitur; vt poenè plus ei negotij pauca femine, quàm Societas vniuersa facefferet. Itaque licet Elisabethæ, pro eius in se promeritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans apud se, quantum ex huiusmodi tricus detrimenti respublica pateretur, simul etiam cogitans fore, vt harum exemplo aliæ deinceps religiosæ mulieres virginesve idem à Societa-

te

te in posterum expeterent; nequaquã ignarus, quàm periculosa, & suspitionibus plena sit ea consuetudo; priuati officij rationem posthabere cõmuni utilitati, ac totum hoc genus ad ministratiõnis à Societate prohibere omni ratione constituit. Igitur adhibita (quod in omnib⁹ grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti præsidio, ad Pontificem accessit, verbisq; supplicibus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quàm exiguo cum fructu, quantum laboris ac molestiæ pertulisset. ea ipsa re monitum quàm aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, vt nõ ab illis modo, sed ab omnibus in perpetuum feminarum collegijs gubernandis immunem Societatem esse iubeat; non defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: sibi quidem & suis, prouinciam videri minime accommodatam. neque vero equum esse, qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum excep-

ptione, Christi Vicario mācipauerint, eorum operam & industriam, nō sine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus est Pontifex, ut supplicanti omnia large ac prolixè concesserit. Itaque Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde literis Apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuisse nostris hominibus, ad eius generis pericula & molestias abigendas.

*Honoribus in Societatem nostram
Ignatius aditum obstruit.*

Cap. XVIII.

ATque ijs difficultatibus perfuncta Societas, prosperum DEI beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculosior, quo in speciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolabant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus,

vnus, virtutem & sanctitatem suam cū
genti vniuersæ, tum Romanorum Re
gi Ferdinando ita probauerat, vt eo
Rex nullum prorsus ad curandas ani
mas, atque ad pastorale munus aptio
rem existimaret. Is pro sua sapientia cū
præclare intelligeret, regni causam cū
causa religionis ita esse coniunctam, vt
quantum de catholica religione de
traheretur, tantum de obsequio multi
tudinis, & de imperij maiestate dece
deret; contra sauientem eo maximè
tempore Lutherianam pestem, velut
vnicum remedium, quàm optimos a
nimarum pastores & Episcopos omni
diligentia conquirebat. Igitur vita fun
cto per eos dies Tergestinatorum Epif
copo, quæ ciuitas est Istriæ, (cui tum
prouinciæ, quam dixi lues, propter vi
cinitatem Germaniæ imminebat) cir
cumspectis diligenter omnibus & per
sonis & rebus, denique ecclesiam illā
Claudio Iaio perspectæ sibi virtutis &
doctrinæ viro tradere ac demandare
constituit. Sane, vt vulgo expetuntur
huiusmodi sacerdotia, minime timen
dum videbatur esse, ne delatum vltro

P 4 præfer-

præsertim honorem Claudius repu-
 diaret. Si quidem Tergeſtina cathedra
 cum in primis eius regionis ampla &
 honorifica eſt, tum vero (quod potiſſi-
 mum hodie quæri ſolet) vectigalibus
 haud ſane contemnendis inſtructa. Ve-
 rum tamen Rex, ne quid inſcio Clau-
 dio cū Pontifice Maximo ea de re trã-
 igeret; primum omnium litteras ad ip-
 ſum Claudium dat, Venetijs tum for-
 tẽ rei Chriſtianæ cauſa commorãtem,
 ac nihil cogitantem minus: quarum e-
 rat ſententia, Tergeſtinum gregem or-
 bum ſpirituali cuſtode, circumquaq;
 frementibus lupis, in maximo verſari
 discrimine; dignam eſſe vigiliam cari-
 tate Iaij, ſtudioq; hominum ſeruan-
 dorum; petere ſe, vt ſi à Pontifice Maxi-
 mo id ei muneris onerisve imponatur
 ne recuſet ſubire; & populo vtilem, &
 ſibi gratam operam vehementer fore.
 Percuſus inopinata re Iaius, primo co-
 horruit: non quo deteſtandum quid
 ſit oblatum putaret, ſed quòd Epifco-
 pus, qua curam gerit animarum, diui-
 nam pœnẽ virtutem, & omnibus nu-
 meris abſolutam poſtulet ſapientiam:

qua

qua gradus honoris est (& quidem ad continendam in officio multitudinē ferme cum splendore opibusque coniunctus) à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profiteretur Societas I E S V, vehementer abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fusus in preces lacrymasque, etiam atque etiam obtestatus est Deum, vt ab se tantum discrimen auerteret; neu se primum quasi ianitore speciosos titulos honorēve in Societatem ad id tempus intactam inuehi sineret. tum rescripsit ad Regē, multis rationibus ei suadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longe imparem suam imbecillitatem esse oneri; ac demum ita cōclusit epistolam, vt omissis ambagib⁹, quod petebatur, præcise negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis, multo vehementius inflāmauit, quòd ita statueret, tantam in summa virtute & eruditione modestiam, nequaquam in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, vt luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cū ex litteris Claudij diffideret, vllis aut

P s pre-

precibus aut promissis flecti eius animum posse; per Pontificem ipsum, inconsulto vltra Claudio, rem conficere statuit. Ad eum igitur quàm accuratissime scripsit, quãto in periculo Tergestina ciuitas versaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptum ei mûneri: nec vllum inuenisse aptiorem Claudio Iaio, Societatis IESV presbytero, cuius innocentiam doctrinamq; exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra per litteras tâtasse eius animum, in studio Christiane humilitatis ita defixum, & ab honorû insignibus admittendis vsque adeo alienû, vt nisi pro potestate cogatur, nulla sit spes laborantis illius ecclesię tam opportuno præsidio subleuandæ. proinde suppliciter se etiam atque etiam orare & obsecrare, vt Claudium pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusq; sine tergiuersatione recipere, quoniam vt quisque de se ipse minime alta sentiat, ac proinde studiose lateat, ita ecclesiasticis functionibus & ipso episcopatu dignissimus sit.

Hæc

Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem & simul Didaco Lasso mandat oratori suo, vt id ipsum & cū Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quàm diligentissime curet, prorsusq; conficiat. Eius rei fama cum per aulicos quosdam ad Ignatium peruenisset; primo haud ita sane commotus est. nam & Claudij constantiæ, & Pontificis æquitati ac sapientiæ confidebat; & eiusmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non semel eluserat. Verumtamen vt quid esset rei clarius cerneret; cōtinuo Bernardinū Maffeiū (qui tum erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinalium numerum cooptatus est) vltro conuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscitatur. Ille haud sanè grauate ipsam epistolam Regis ostendit, ad Pontificem summis cum Claudij laudibus & vehementi contentione perscriptam. qua lecta confestim Ignatius eadem de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirogra

rogra

rographo, etiam atque etiam postulantis mandantisque, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex Max. eiusque auctoritatis diploma rite confectum ad se transmittat. His cognitis, Ignatius ubi tam iniquo locum vidit esse, pertimuit; sed ita, ut nequaquam animo caderet. ac licet se talibus aduersariis longe imparem sciret esse, tamen fiducia numinis omni operi sibi contra nitendum existimauit. atque in praesentia Didaco suadere conatur, ut ab actione rationi Societatis tam aliena desistat ipse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat. quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regressus, quam intentissimas preces & sacrificia de more suis indixit: deinde nocte opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonstrauit, quanto res eadem damno esset futura & Societati nostrae priuatim, & Ecclesiae vniuersae communiter. non quo dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atque improbandi sint, quippe ad Ecclesiam regendam & ordi-

ordinū discrimina retinenda inducti diuinitus : sed quòd & perfectos viros requirāt, quales pauci admodum omnibus sæculis exstiterint, & insuper ab huius minimæ Societatis instituto valde alieni esse videantur. Etenim quibus artibus, quòve spiritu excitata & conflata sit, eodem profecto alendam & conseruandam esse: non amplitudinis & splendoris nimirum, sed humilitatis & parcimoniæ. Quòd si aditus in Societatem honoribus pateat, multū vtique de vera caritate imminutum iri, quæ nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnius gloriam Dei. nam (vt sunt hominum ingenia) & complures fortasse ad hanc religionem accessuros opum cupiditate magis, quàm diuini obsequij studio : & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris, & disciplinæ asperitate defatigatos, vt primum præsentis præmij commodū affulserit, murato repente cursu, nouæ spei velificaturos. atque vt maxime in officio cuncti persistant ; tamen nisi præsentis iacturæ eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod Deus auer-

uer-

uerteret) exitum imminere. Id adeo
 vel inde facile perspicui posse, quod pau-
 cis illis annis, quattuor viris ex ea fami-
 lia praecipuis totidem Episcopatus de-
 lati sint, quos nisi fortiter ab sese Patrum
 virtus & constantia reiecisset, videlicet
 alio deinceps atque alio dilabente, bre-
 uis miseram Societatem ipsis luminibus
 carituram fuisse. Atque haec quod pri-
 uatim ad conseruationem ipsius religi-
 onis attineat. Iam si communem spe-
 ctemus vtilitatem, nemini dubium esse,
 quantum ex ea re detrimenti respu-
 blica perceptura sit. nihil enim omni-
 bus aetatibus aequae deplorandum fuisse,
 atque in tanta messis copia tantam
 operarum inopiam: atque ex ea ipsa
 paucitate, qui vnicuiquam agro addi-
 cti affixique sint, longè minus utique
 proficere, quam qui Apostolico ritu
 soluti ac liberi, omnes ecclesias perua-
 gentur, ad eamque potissimum reipu-
 blicae Christianae partem subleuanda
 accurrant, quam maxime laborare co-
 gnouerint. Praeterea, ad faciendam popu-
 lis fidem, & animos permouendos, ni-
 hil esse efficacius vitae ac morum exem-
 plo.

plo. itaq; adhuc Societatem (absit ver-
 bo inuidia) Ecclesiæ non mediocriter
 profuisse, propterea quòd minime ab
 eius dictis facta dissenserint. nunc autē,
 si ad id fastigiū extollantur Patres, quo
 modo fieri posse, vt apud multitudinē
 insciam arcanorū, ambitionis ac leui-
 tatis crimen effugiant? qua porro fron-
 te, quo vultu, repente aucti ac decora-
 ti ipsi honorum insignibus, de imitati-
 one Christi, de fugienda gloria, de vo-
 luntario sui contemptu ac submissio-
 ne verba facturi sint? Hisce, alijsque de
 causis Pontificē Maximum etiam atq;
 etiam obtestari atque obsecrare, vt quā
 Societatem primus auctoritate & beni-
 gnitate sua confirmauerit, ornauerit,
 auxerit, eandem ab omni suspicione
 incommoda velit esse liberam, suaq;
 in eam beneficia tā periculoso præser-
 tim tempore tueatur. Audiit Ignatiū
 Pontifex perbenigne, vt solebat, sic ta-
 men, vt integritatem hominis admira-
 retur potius, quàm consilium approba-
 ret. Itaq; collaudata initio ipsius fide
 ac probitate, sensim flexit orationē, &
 cōtra sententiam Ignatij cū alia multa
 differuit

differuit, tum vero ex veteri oraculo:
Cor, inquit, regis in manu Domini:
quasi diceret, in Claudio eligendo tan-
tam Ferdinandi Regis contentionem
planè diuinitus extitisse; ac proinde cla-
riorem esse numinis voluntatem, quã
vt obsisti vltra oporteret. Quæ cum I-
gnatius grauius ac dolenter accipere
videretur; Pontifex, qua erat lenitate,
ne Dei famulum tristem ac mœrētē
ab se dimitteret, ad extremum iubet
illum super ea re amplius consultare,
p̄cesq̄ ad Dominum fundere; se
quoque idem esse facturum. Interea
Didacus orator negotium vrgebat a-
cerrime. iamq̄ instabat dies, quo die
in Senatu de Tergestina ecclesia referē-
dum erat. qua re Ignatius cognita, con-
festim Cardinalium poenè omnium
domos, quarum erant multæ, longis
interuallis inter se disiunctæ, ingenti
diurno & nocturno labore circumiit,
singulis eadem illa fere proponēs, quæ
paulò ante Pontifici Maximo. Sed vi-
delicet eorum mentes iam antè occu-
pauerat orator. Itaque mire obfirma-
tos offendit in Claudij electione ap-
pro-

probanda; partim quòd tanti Regis voluntati fauerent; partim etiã quòd vigilantes & custodes Claudij maxime similes, tam formidoloso tempore, in Ecclesiæ propugnaculis atq; speculis ipsimet collocandos putarent. Hac quoq; spe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat esse remedium, si Ferdinandũ ipsum Regem à suscepto consilio per litteras auocaret, quem pro ipsius pietate virtuteq; ita in se suosque animatũ nouerat, vt minime dubitaret, quin cognita re salutem Societatis, Tergestini norũ rationibus antelaturus esset. Sed ne illa quidem ratio habebat exitum: quippè insequenti luce de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur exclusus angustijs temporis, numquam intermissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in rebus humanis perfrugium, sese contulit ad Margaritam Austriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum est, feminam per id maxime tempus gratia & opibus florētissimam. Hanc pro spirituali necessitudine (erat enim illi à confessionibus) edoctam quanto in periculo Societas

Q

cietas esset, infimis precibus obsecrat, uti Societatis causam in se recipiat; & imminentem relationem auctoritate sua interposita tamdiu differat, quoad Regem ipse per epistolam alloquatur, & ab eo responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit Ignatio. etenim spatium nactus, ad Regem scripsi litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atque etiam per Christum obsecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore constatam, sine causa perditum iret: non ita de ipsius maiestate, regnisque & se & socios esse meritos, ut ab eo nulla eorum existimationis, famæ, salutis denique ratio habenda esset. non de fore idoneos viros, qui rem Tergestinam capessant, si neret modo sui ordinis homines qua coepissent paupertatis & humilitatis via, ad Christi gloriam, & salutem animorum sine offensione pergere. id si (ut sperabat) permitteret, sese & socios immortalis beneficio Re-

gi obstrictos fore, precesque pro ipsius
maiestate saluteque numquam inter-
missuros. Hisce aliisque id genus in-
censis officij religione rationibus pre-
cibusque minime restitit Rex: & quā-
quam inuitus, tamen suis rationibus a-
micorum vtilitati posthabitis, quod
vix fieri videbatur posse, per epistolam
iussit oratorem suum ab instituta, vel
potius poene confecta actione desiste-
re. Quæ res vulgata, & Pontificem Ma-
ximum facile in Ignatij sententiam ad-
duxit; & Ignatium ipsum ac socios af-
fecit ingenti lætitia. Itaque & in poste-
rum supplicationes decretæ, & in præ-
sentia solemnis hymnus in gratiarum
actionem publice persolutus est. Ac
pari deinde constantia sese Ignatius i-
dem opposuit, cum nostris hominibus
pinguia sacerdotia, quibusdam vero
Cardinalatus etiam deferretur, ac no-
minatim Francisco Borgia Hispano
dynastæ, qui amplissimis in eo regno
perfunctus honoribus, diuino in-
stinctu post vxoris obitum rebus mor-
talibus valere iussis, & sponte deposi-
to Gandiensi Ducatu, magna hominū

Q 2 ad-

admiratione Societati se addixerat. Quamquā in Aethiopica legatione, postmodum Lusitaniæ Regis rogatu a summo Pontifice nostris iniuncta est, cum ad eā functionem Ecclesiasticæ dignitatis insignia, & honorū tituli necessario quærentur, imperāti pro potestate Vicario Dei, resisti non potuit, præsertim cū periti rerū æstimatores argute conijcerent, nouā hanc manū non ad opes & copias, verum ad labores & aperta vitæ pericula destinari. Neque eos fefellit opinio. si quidem ex ijs qui in illam expeditionē abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui sunt: Andreas vero Ouiedus Aethiopiæ Patriarcha, qui talem titulum reiicere ab sese omni ope cōtenderat, in ea loca summo labore delatus, inter Aethiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Lusitanorum deniq; benignitate redemptus est. idemque deinde, vt exiguas in ijs regionibus catholicorum reliquias tueretur, in summa rerum omniū egestate, paratis bobus agro suis ipse manibus colendo tolerabat vitam.

Con-

*Confirmatur à Iulio III. Societas.**Cap. XIX.*

POST hæc, Paulus III. Pontifex Maximus, senio curisq̄ue confectus, è vita migravit, comitiaq̄ue nouo creādo Pontifici, in magna studiorum ac voluntatum varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cū Vrbs, vt in diuturno interregno, anno næ difficultate vehementissime laboraret, nostrisq̄ue numero in dies auctis, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipue sacri Collegij Cardinalium eximiam in se suosq̄ue benignitatem expertus est. quippè in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit: communiq̄ue consilio ad eorū inopiam subleuandā non leuis pecuniæ summa ex ipso Cōclauis transmissa est: enixè in primis fauente atque adiuuante Rodulpho Pio Carpenfi, quem Ignatius iam ante sibi socijsq̄; patronum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multum-

Q 3

que

que agitatis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quod in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaque tum ex ijs, tum ex alijs de Societatis instituto didicerat, Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acla, firma rataque voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimonijs atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

Magistratu sese abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.

Hisce rebus ita peractis, cum satis in praesentia communi rei consultum esse videretur; Ignatius quae erat humilitate, vigiliam suam alteri tradere, seque Generalatu omnino abdicare constituit. Igitur Patribus quotquot communis rei commodo poterit Romam euocatis; cum in consilium con-

conuenissent; ne, vt olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolā disertis verbis exposuit, se, qui vitia nossent sua, & initio inuitam, atque ad eo coactum, Societatis gubernacula recepisse; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum esse tāto muneri. proinde per Christi Domini sanguinem petere atque obtestari sese, vt sine vllō sui respectu, cōmuni utilitati prospiciant, & quāpri mum sibi sufficiant virum & animo & corpore firmiorem. *Id quo liberius faciat, inquit, Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnius Dei ac creatoris mei, depono Generalatum simpliciter & absolute, meque ab dico hoc munere, priuorque; & omnibus anima mea viribus obsecro tum professos omnes, tum si quos professi adhibere ad hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iusto desiderio faueant, piamque oblationem libenter admittant.* Hac epistola recitata, magnus animorum motus est factus, cum partim viri modestiam ac submissiōnē satis admirari non possent, partim etiam pro se quisque metueret, ne quis

Q 4   alius

alius fortassis Ignatij voluntati assentiretur. Verum vt ad suffragia ventum est, idem planè consensus omnium in eo retinendo exstitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixè petenti, præcise negatum. Denique per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare. et enim se quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipso viuente passuros. Atque hæc communiter, dimisso de inde cœtu, priuatim singuli cum eodè exostulare, quòd ab incoeptis desistere, quòd vixdum constitutam Societatem, omniq̃ custodia egentem, quasi durus pater teneram adhuc filiã deferere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq̃ perscriberet, Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoq̃, sicut antea, pijs ipsius conatibus adfuturum. itaq̃ Ignatius, quamquam inuitus, & religiosæ quietis, vitæq̃ priuatæ auidissimus, tamen nè minus dicto audiens videretur esse, patrum auctoritati ac precibus deniq̃; cessit, seq̃; ad institutum opus legum scribendarum quàm diligentissime retulit. Ac primum, vnus Dei
glo-

gloria, saluteq; animorum sibi propo-
fita, societatem vniuersam, quo facili-
us administratio tota constaret, certas
diuisit in classes: prouiditq; quantum
ingenio & cogitatione assequi valuit,
cum vt cæteris vitijs, tum vero vt am-
bitioni & auaritiæ, quæ duæ pernicio-
sissimæ sunt mortalium pestes, omni-
no obstrueretur aditus: veræq; humili-
tati & paupertati, quàm maximus &
maxime diuturnus honos ab omnibus
haberetur. Ad hæc, rationem Præposi-
ti Generalis creandi, nec non priuatam
ac publicam disciplinam, quæque alia
coetibus hominum regendis vsui solēt
esse, præscripsit. Nec modo maiora, sed
minora quoq; ministeria curationes-
ve, certis legibus ac præceptis quàm æ-
curatissime persecutus est. Has deinde
leges, quamquã longo tempore, sum-
mâq; cura elaboratas & conditas, non
tamen continuo pertulit, sed per ido-
neos homines tota Societate promul-
gandas curauit, vt vsu ipso, & magistra-
rerum experientia probaretur, satis ne
ad Societatis propositum, atq; ad Apo-
stolicam instituti formulam conueni-

Q s   rene

rent, neq; antè ratas fixasq; voluit esse, quam in proximo conuentu Patrum tota re agitata & planè perspecta, legitimè sancirètur. iisdemq; Patribus deinceps addendi, moderandi, immutandi, ac demendi, prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam potestatem reliquit.

Societati in Hispania valde laboranti succurrit. Cap. XXI.

PER idem tempus Societas, videlicet ne latiore successu intumesceret, vel ad otium ignauiamq; delaberetur, varijs in Europæ regionibus diuino permisso vehementer exercebatur, idq; partim ab inuidis & obtrectatoribus, partim etiam ab ijs, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduam Sacramentorum administrationem, & reliqua instituti nostri munera, genusq; doctrinæ suspectum haberent. Quo in numero in alijs prouincijs alij, sed in Hispania vel acerrimus nostrorū infectator exstitit Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à

cæteris Societatis nostrę ministerijs val
dè abhorreret, tum Exercitiorum spi-
ritualiũ, quibus nostri eo tempore vel
maximè in erudiendis hominibus vte-
bãtur, nomen ipsum pati non poterat.
Compluti vero, in sua diœcesi, piorũ
ciuium liberalitate Collegium Soci-
etatis Iesu repente excitatum, quo a-
cademia illa pœnè tota confueret, i-
ta agrè ferebat, vt de nostris è sua diti-
one pellendis, toto animo dies noctes-
que cogitaret. Sed cum in ipsos palàm
impetũ facere vereretur, partim specta-
ta vitæ innocentia, partim etiam viro-
rum principum gratia, & summi (quod
caput est) Pontificis auctõritate subni-
xos; iracundiæ suæ fulmina in popula-
res suos, familiares nostros, apertè con-
torquet. Ac primum, quòd è suo clero
complures nostra disciplina ac medita-
tionibus imbutos esse cognouerat, e-
dicto minaci, iuris in Ecclesia Toleta-
na dicundi potestate priuat sacerdotes
eos, qui è nostra formula spiritualibus
exercitationibus operam dedissent:
deinde, præsentis anathematis pœna
proposita, vetat in academia Com-
plu-

plutensi omninò quenquam à nostris
hominibus Ecclesiæ sacramenta susci-
pere. Quæ res, vtpote insigni infamia,
varios illico rumores hominū Hispa-
nia pœnè tota commouit: cum alij no-
strorum acta, mores, instituta defende-
rent: alij contrà, non sine graui aliqua
certaq; ratione tantum Antistitem ita
de Societate statuisse disputarent. No-
stri, quamuis Dei clementia, & consci-
entiæ testimonio freti, re tamen tam
atroci, tamq; inopinata perculsi, ange-
bantur animo; neque tam ignominia
sua, quàm Ecclesiæ damno permoue-
bantur, quod ex tanta hominum alie-
natione, tantisq; calumnijs imminere
necessariò videbatur. Itaq; cum obse-
rationibus & sacrificijs, & voluntaria
corporum castigatione cœleste numè
de more propitiassent; per communes
amicos Archiepiscopū docent, nihil
ab se vel contra Ecclesiæ rem, vel con-
tra ipsius Archiepiscopi dignitatem ef-
se commissum, cur in rebus diuinis oc-
cupati, & nihil nisi Dei gloriam, & pro-
ximorum salutem ex Apostolica au-
toritate quærentes, tantis iniurijs affi-
ci,

ci, præsertim indicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in Domino paratos esse: tantum ab eo suppliciter petere, vti conceptam iram, ad causam vsq; cognitam, pro sua sapiëntia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisq; appareret, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quàm vt euelli, aut mitigari vlla ratione posset; Ignatij voluntatem atque consilium per litteras quàmprimum exquirunt. Ille, circumspectis rebus omnibus, Deumque per se, suosq; enixè precatus, vt ea res ad ipsius gloriam, salutemq; animarum, bene ac feliciter eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incœpto persistat, iubet nostros ad cõsiliium Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre; Societatis causam, cum Christi causa coniunctam æquè moderatè ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex; Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat,
fint

sine vlla tamen grauiore querimonia
vel exaggeratione verborum. Ac no-
stri quoque in Hispania ex Ignatij pra-
cepto rem ad consilium deferunt: Pö-
tificia diplomata, & iura Societatis le-
gitima ostendunt, obseptum sibi adi-
tum ad proximos adiuuandos expo-
lant. Quæ cum nulla ipsorum culpa ab
Archiepiscopo acta esse cõstaret; eum
denique exitum habuit res, vt & Re-
gij consilij decreto, & acri Pontifi-
cis obiurgatione, Archiepiscopus edi-
cta sua reuocare, nostrosq; omni mo-
lestia atque ignominia liberare co-
actus sit. Quæ res lætitiã bonis om-
nibus attulit eo maiorem, quo ma-
gis ad eum diem de nostra exillimatio-
ne ac fama solliciti fuerant. Atq; haud
ita multò post, Archiepiscopo vita
functo, nostri à Toletana ciuitate be-
nignè inuitati, & in ijs ipsis ædibus pu-
blicè collocati sunt, quas idem Archi-
episcopus paulò antè clericis quibus-
dam ædificauerat. vt ab ijs qui diuinam
providentiam ex rerum humanarum
euentis obseruant, non sine causa ani-
maduersum fuerit, omnes tanti Præs-
lis

lis in Societatem impetus & conatus eo deniq; recidisse, vt cum maximè nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pulsos cuperet, tunc ipsum in sua Toletana metropoli domum illis exstrueret, ornaretq;. Eiusmodi fuit igitur Hispaniësis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in alijs quoque prouincijs coortæ in nos tempestates, Ignatij lenitate, prudentia que sedatæ sunt: ac Dei beneficio vbiq; fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium nostros q. beneuolentia.

Cap. XXII.

I Nter hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politianus ingēti bonorum omnium gaudio suffectus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pœnè totum eius Pōtificatus annis vulgo desponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cū adorandi & gratulandi causa venisset, arctè amplexus hominē Pōtifex, & suauissimè exoscu-
la-

latus, multa cum eo inambulans de fidei Christianae propagatione, deq; restituenda Ecclesiastica disciplina serio contulit: atq; ob id ipsum nonnullos ab eo petijt viros, quos haberet apud se consilij causa. Caeterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olaium, quorum videlicet vtriusq; virtutem ac sapientiam optimè nouerat. nam de Francisco Xauerio, cuius fama, rebusq; gestis valdè permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omninò Romā ex India reuocaret: quòd tanti viri videndi, ruendiq; in eius amplexum miro quodam desiderio teneretur, quinetiam nostros quotquot ea tempestate Romae versabantur, ad se in palatium adduci iusserat: quòd haec copiolas recensere, & singulos corā quasi bonus imperator milites vellet inspicere. deniq; multis de nostra Societate verbis vltro citroq; habitis: Tubellatores (inquit Pontifex) confice; nos vtemur. Cùm ab eo congressu, alijsq; deinde colloquijs latus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleisset, breui ca latitia

tia cunctis euauit. si quidem Marcel-
 lus altero & vicesimo die quàm Ponti-
 fex declaratus fuerat, febris extinctus;
 ingēti omnium luctu Christianam rē-
 publicam orbam ac debilitatam reli-
 quit.

Ignatij obitus. Cap. XXIII.

SVcessit Marcello Paulus eo no-
 mine quartus, qui, cum propter nō
 nullas interpositas offensiones acerri-
 mus nostri ordinis inimicus fore puta-
 retur, hominum opinionem longe fe-
 fellit. Nam & in Ignatium ipsum, cun-
 ctis admirantibus, perhonorificum se-
 se præbuit; & Societatem multis rebus
 decorauit, auxitq; : & nostrorum ho-
 minum opera maximis in rebus Eccle-
 siæ plurimum vsus est: & de fundando
 collegio seu academia, quam in Vrbe
 Ignatius magno reipublice Christiane
 bono instituerat, serio cogitauit. Hunc
 Pontificem inter & Philippum Catho-
 licum Regem exorto graui & pericu-
 loso bello, quod breui deinde compo-
 situm est; cuncta misceri, compleri ar-
 matis Vrbs; tympanorum, ac tormen-

R torum

torum horrifico ftrepitu omnia perfonare, pacis artibus parum admodum loci eſſe. Quocirca Ignatius pertæſus temporum, & Societatis rebus vtcumque compositis, contemplandi ſtudio ſeceſſit in villam, quam non longè ab æde ſanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in uſum præcipuè Romani Collegij, amicorum benignitate nuper exſtruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis male acceptus, vel vrgente iam ſenio, letalem in febrem incidit; ſic, vt cum eius intima vrerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore ſigna mortis exiſterent: tantum inſolita quædam laſtitudo in membris ac motu apparebat. Itaq; domum relatus, in lectulo collocatur. accerſiti conſeſtim medici, bono animo iubēt nosros eſſe. At ille cum ſibi vltimum diem inſtare ſentiret, mirantibus cæteris, miſit qui à ſummo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad multam noctem de more vigilafſet, quinetiam nonnulla cū domesticis in rem Collegij tranſegit.

egisset, sopori se dedit: itemq; qui aderat, cubitū discessere, nihil admodum periculi suspicantes. at ecce manē postridiē duo ē fratribus, eius vitæ quotidianæ administri, cubiculum visendi Patris causa introeunt, ad lectulū senfim accedunt, ac præter omniū opinionem vitali spiritu poenē defectum offendunt. Accurritur illicō ad socios: alij ad medicum aduolant: alij interea ad refocillandas vires (vt assolet) iusculum porrigunt: quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, Iesum inter mortuis vocibus identidem appellās, placidissimē efflauit animā hora post Solis ortum prima, feria sexta, pridie Calē. Augusti, anno post Christū natum M. D. LVI. Qui verō ad Pontificē pridie sub vesperā fuerat destinatus, quōd nihil tale metueret, re in proximam lucē dilata, cum quod volebat, statim impetraffet libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignatiū prosequente, grauiter deinde semet incusans, tempori nō occurrit. Defuncti corpus tū inspiciendi, tū exenterādi causa dissectum, summā viri abstinentiam & sobrietatē liquidō

comprobauit, siquidem & stomachus
venterq; prorsus inanis, & præ siccita-
te diuturna mire contractus apparuit:
& iecur ea ipsa de causa ita obduratum
aridumq;, vt pœnè lapidesceret. Sanè
Realdus Columbus, egregius ea tem-
pestate sector, qui aperiendo interfuit,
in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapi-
des tres sese inuenisse testatur in suo de
Anatomia libro. vt pro miraculo non
leui habitū sit, vitalibus adeo affectis,
ac propemodum exustis, hominē tan-
diu viuere potuisse, præsertim hilari
semper eodemq; vultu exsequentem
Præpositi Generalis officia & munera.
Mortuus est autem anno ætatis quin-
to & sexagesimo, suæ conuersionis fer-
mè trigesimo quinto, confirmatæ ve-
rò Societatis sextodecimo. quam ille
tam exiguo temporis interuallo tam
longe lateq; propagatam reliquit; vt
iam tum ab ipso constitutæ numera-
rentur prouinciæ duodecim, & in ijs
varia nostrorum domicilia fere cen-
tum. Vulgata eius morte, ingens confe-
stus hominum concursus visendi cau-
sa domum est factus, atq; hi manus, hi
pe-

pedes certatim exosculari : alij rosaria
 quæ vocantur, applicare corpori, mul-
 ti etiam, pilei, vestiumque, quibus vti
 consueuerat, frustulum aliquod enixè
 rogare: quibus tamen modestiæ gratia
 nihil à nostris est datum. Corpus in eo-
 dem cubiculo vbi exspirauerat, biduo
 fermè seruatum, sabbato sub vesperā
 inclusum arce, post exsequias mira po-
 puli frequentia celebratas, in templo
 nostro ad dextrum latus aræ maximæ
 humatum est, ac statim præsentem o-
 pem ex Ignatij patrocini nostri sen-
 sere. Non enim, vt multi putarant, or-
 ba tali parente Societas mœrori se de-
 dit, aut concidit: quinimmo stetere a-
 nimis Patres, perq; omnes ordines in-
 solita quædam suauitas spiritus, & mē-
 tium vigor ad subeundos Christi cau-
 sa labores, & cœpta strenuè promouē-
 da peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

R iij DE

DE IGNA- TII LOIOLAE VITA ET MORIBVS.

LIBER TERTIVS.

Hactenus Ignatij toto vitæ
cursu proposito, nunc præ-
cipua quædam de ipsius fa-
ctis, dictis, ac moribus, &
quidem quo magis in præ-
ceptu sint, per species exsequemur. Ac
primum de studio precandi meditan-
diq; qua laude in primis Ignatius flo-
ruit.

De orandi assiduitate, & studio pietatis.

Cap. I.

Initio cōuersionis, vt ante diximus,
precādi contemplandiq; causa ma-
gnam sibi vim intulit, partim in rerū
caducarum, quibus assueuerat, vitanda
recordatione; partim etiam in scrupu-
lorum molestiis abigendis. Proceden-
te dein de tempore, cum magis in dies
à contagione corporis, Deo adiutore,
se

fe abstraxisset, tantam eius generis facultatem adeptus est, non modo ut cœli, siderumq; aspectu, quo maximè capiebatur, sed etiam ut ex intuitu floris, aut herbæ, aut leuissimæ cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitationem amoremq; suauissime raperetur. Idque nostris hominibus cupiebat esse familiarissimum, ut in singulis creatis rebus, quoad eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatē agnoscerent. Eisdem monebat, ut contra quotidianas dæmonū insidias, ne circumuenti repenti in fraudem inducerentur; vel instructo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certè dissipatis in varias curas & negotia viribus animi tanquam receptui canerent stas horis diei; & in semetipsi descenderent, suaque omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentissimè reputarēt, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memoriæ, vel etiā notitiæ causa: deniq; omnia probe contemplati, contra id vitium maximè pugnam capefferent, quo vitio se præcipuè vrgeri & laborare sentirent;

R 4   rent;

rent; nec ante desisterent, quam Deo
duce debellatū esset. Sanè ipse, quam-
quam se habebat semper in potestate,
& ex diui Bernardi præcepto, non se
rebus tradere, sed commodare consue-
uerat; tamen, qua erat diligentia, in sin-
gulas horas vltro inquirebat in se: id-
que, propter diurnam exercitatio-
nem, nullo negotio: magisq; ac magis
in spiritu proficere nitebatur, diem cū
die, vt suprā diximus, hebdomadam
cum hebdomada conferens: qui cur-
sus ad candorem animi ac perfectio-
nem certissimus est, neq; id solum, sed
etiam statis quotidie temporibus, ere-
pto ex summis occupationibus otio,
cōtemplationi vacabat. quam ad rem
aliquoties à domesticis clam obserua-
tus est, hoc maximè modo se compa-
rans. Vt enim superiorem ascenderat
ædium partem, vnde liber esset prospe-
ctus ad sidera; stabat aliquantisper ocu-
lis in cœlum defixis: tum prouolutus
in genua, totius huiusce pulchritudi-
nis conditorem suppliciter adorabat,
deinde propter imbecillitatem, humi-
li scabello simul atq; consedisset, con-
tinuò

tinuo ex oculis vberes lacrymarum ri-
uuli profluebant; idque nullo prorsus
vel singultu, vel strepitu. Atque in hūc
fere modum, æque animo & corpore
immutus, excipiebat diuini luminis ra-
dios; ac patri cælesti mira quadam spi-
ritus dulcedine iungebatur. Neque ve-
ro ad beatos hosce congressus, tantum
modo sub orationis horam compone-
bat ille sese, verum in perpetua quadā
erat vigilia contra omnes rerum mor-
taliū illecebras, & otiosam mentis e-
uagationem. nec minus accurate ani-
mum ab omni labe tuebatur, quā q̄
pretiosis ornati vestibus, via lutulenta
cogūtur incedere. intēta erat custodia
sensuū; quotidiana cuiuslibet omisso-
nis confessio; iugis recordatio benefi-
ciorum Dei; in aliorum factis dictisq̄;
interpretandis nulla temeritas. deniq̄;
summa obseruabat cura quidquid ad
Christi gratiam vel tuendam, vel augē-
dam quoquo modo pertinere intelli-
geret. Mortaliū rerum curas, ac præ-
cipue quæ ad affines cognatósve perti-
nerēt, omnino refugit, illud Apostoli
dictum reputans apud se: Nemo mili-

R 5 tans

tans Deo implicat se negotijs saecularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quae deinde Ioanni Borgiae nupsit, hodie Philippi Regis apud Caesarem legato. de hac in matrimonio collocanda cum ad eum subinde referretur; totam ille rem semper ad cognatos reiecit, nec adduci unquam potuit, ut vel minimam eius negotij partem attingeret. Oranti aliquando per hyemem clauso cubiculo, allatas est Guipuzcoa litteras ianitor festine reddidit; ratus gratissimas fore, quod nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur. at ille fasciculum, ut erat ligatus, illico in ignem abiicit, re ipsa ianitorem admonens, qui sese caelesti militiae addixerit, huic esse mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipso interprete (quod multum apud principes auctoritate valeret) in aula quaerentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optaret, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, ut essent in intimis Regis amicis ac familiaribus.

quo

quo responso vulgato, minus multam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggre diebatur vmquam, nisi attente conuul to ac propitiato Deo. nec vllum quāuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atque oculis emicaret. ex quo facile existimari potest, qualem ille se in horaria precatatione psalmisque, & in sacrificio Missæ præstiterit. Sanè, cum initio sacerdotij, in medio Lateranensi templo, Christi natalitia celebraret ad aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquijs inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vmquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longe secus interpretatus, Francisco deinde Stratæ Ignatij administro in aurem insurrans: Facinorosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitijs coopertū, qui con-
sci

scientiæ stimulis agitatus, crimina sua toto pœnè sacro defleuerit. Visionum præterea exstat libellus, ac luminum, quæ illi ferme sacrificanti obuenerè, quo maxime tempore Societatem ordinabat: quas visionès ipsemet pietatis & memoriæ causa in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perspiciat, qua præparatiōe, quo spiritu ad Sacramentum altaris accedere consueuerit. Septem etiam Urbis templa, & religione & Pontificiū indulgentijs celeberrima, certis anni temporibus diligenter & caste uisebat pedes, & quidem per hyemem lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis lassitudine, aut cæteros exēplo suo destitui, aut se tantorum bonorum cōmunione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana quæ dicuntur, & cereas agni cælestis effigies, pictasque Sanctorum icunculas, & alia id genus quæ ab impijs irridētur, ita studiose tuebatur, & caras habebat, vt in eius scrinio post mortem nihil fere aliud apparuerit. Pro Ecclesia Catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus atque principibus,

pibus, quotidie ardentem orabat: pro
 summo vero Pontifice numquam si-
 ne vberimis lacrymis. Et quoniam
 denuo lacrymarum incidit mentio; non
 omittenda videtur hoc loco res me-
 moratu digna. In cæteris ornamentis
 ac beneficijs, donum etiam lacrymarum
 Ignatius à Christo Domino acceperat
 sic, ut in singulas preces illico fletus e-
 rumperet. qua consuetudine eò deni-
 que adductus est, uti propter acrimoni-
 am humoris paulatim exesa luminis
 vi, aciem oculorum pœnè amiserit. hac
 ille iactura, quod ad ipsum priuatim
 attinebat, non sane mouebatur: quin-
 immo triumphabat se in obsequio Chri-
 sti oculos perdere. Sed quoniam id fi-
 eri sine magno communis rei detrimẽ-
 to non poterat; suorum præsertim ac-
 cedente impulsu, precari Dominum
 institit, ut sibi liceret interdum à lacry-
 mis temperare. nec frustra. si quidem
 ex eo tempore tantum in lacrymas ius
 & arbitrium obtinuit, ut earum quasi
 habenas, prout vellet, adduceret idem
 atque remitteret. Quæ res cuiquam for-
 tasse veritatis fidem excedere videatur;
 sed

sed nobis utique in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium.
Cap. II.

A C licet precationi usque ad eodeditus esset, tamen eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis cæterarumque virtutum officiis minime patiebatur abduci. & quamquam certum unicuique spatium temporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresque diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine solitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenâ descendere, & sua primum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligenter. quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerisque (nisi periti cuiuspiam ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim dæmonum illusionibus obnoxios esse, partim etiam cõtumaces, & sibi placentes, & in sua sententia mire obstinatos ac peruicaces euadere: qua

peste

peste nulla propemodū esset hominū
cœtibus capitalior. itaq; suorū ille pro-
fectū, non tam ex continuata precatio-
ne, vel diu:urno secessu, quàm e solide
virtutis officijs, ac præsertim ex māsue-
tudine atq; animi æquitate spectabat.
Cum è familiaribus nescio quis, fratrem
præstanti religione collaudans, ad I-
gnatium cum admiratione dixisset: En
hominem iugiter precationi vacantē:
immo vero, mutata voce, en, inquit I-
gnatius, hominem sibimet acriter im-
perantem. Alium quempiam, quod
stomachosior esset natura, & subinde
in amara verba prorumperet, sese fra-
trum consuetudini alieno tēpore sub-
trahentem, Ignatius blande compel-
lans: Quin te, inquit, statutis horis in
fratrum consuetudinem das? cum ille
iracundiam naturæ, bilemque præten-
deret; Næ tu vehementer erras, ait Igna-
tius: etenim hæc & huiusmodi vitia,
non fugiendo, sed resistendo vincun-
tur. Deniq; licet piæ precationis laude
præcelleret ipse, vt dictū est, semper ta-
men spiritum, quē vocant mortificati-
onis, spiritui speculationis antetulit.
nam

nam ut in eloquentiae studio, cum & ars, & usus ipse sit necessarius, longe plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in parandis virtutibus cum & commentatio, & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.

De caritate ipsius in Deum.

Cap. III.

Caritate in Deum fuit, quanta par est cum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remisit. neque solus etenim Dominum amabat, ut præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars; verum inerat in amore voluptas mira: prorsus ut quantislibet pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. Christum vero Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipsam obrem solui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque si quando gra-

graviorem incidisset in morbum; concepta migrandi spe, abstrahatur illico à sensibus non sine magno valetudinis detrimento: quocirca mentem à caelestibus rebus interim auocare etiã atq; etiam iuebatur à medicis. & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur; vicissim ille pro Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quasi tanti sceleris auctorem acerrime exardescibat: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutem aliorum; simulata demẽtia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio foedo corporis habitui prodire non dubitasset in publicũ; & incessentes cœno vel stercore pueros, vocesque improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libentissime pertulisset. Sed

S quo-

quoniam eiusmodi nulla se dabat occasio, certè quod erat proximum sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in se, memoria coleret sempiterna, & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationisq; consumeret. cuius rei vel hoc satis magno argumento fit. Inter ipsam negotiorum molè perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex ijs resipisceret, seque intra pudicitia septa recipere vellet, grandis iam natu vir, & Præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, Christi causa nõ erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborè infumi, quippè insanabiles esse eiusmodi feminas, ac licet in præsentia poenitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia pretium duxerim.

De

EX hoc tam incenso in Deum amo-
re, egregia nimirum illa caritas in
homines redundabat. quos quoniam
pretioso eiusdem sanguine redēptos,
ac proinde carissimos illi sciebat esse,
quidquid in Deum non poterat nulli-
us egentem rei, omne id, ipsius gratia
in proximos conferebat. Ut primum
ē peccatorum cœno emerfit, confe-
ssim ad cæteros ex eodem cœno ex-
trahēdos incubuit. atque ob id ipsum
(vti supra dictum est) ingenti labore
& incommodo litteris operam dedit:
& in Societate instituenda nihil spe-
clauit aliud, nisi vt errātes animos ad
rectum salutis iter omni ratione redu-
ceret. Barcinone, cum in Gramma-
ticę studio verfaretur, eodemque tem-
pore, animorum quoq; salutem acer-
rime procuraret; virginum quoddam
collegium, cuius nomen consulto re-
ticeo, soluta admodum disciplina, cor-
ruptisq; moribus, ad veterem sancti-
moniam ac sobrietatē omni studio re-

S 2 uocare

uocare nitebatur : suadebatq; illis præcipue frequentem vsum sacræ Confessionis, & Eucharistiæ. Quam ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipsemet illis palam decreuit, adhibito ad id Moyse Puialto sacerdote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectatæ virtutis ac sanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde sumpisset, feminis ex odæo spectantibus; tam præclaro exemplo & assiduus hortationibus incitata, pleræq; ad salutarem penitentiam officiumque traductæ sunt. quod nefarij quidam amatores vbi sensere, aditumque sibi ad optata flagitia magis in dies obseptum videre, in extremam efferati rabiem, Ignatiū & Puialtum ex insidijs adoriri constituunt: ac die quodam è templo redeuntem vtrumque fustibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulò post è vulnerum dolore sit mortuus; Ignatius vero dies aliquot in lecto iacuerit. sed vixdum receptis viribus, nec alterius nece, nec suo malo perterritus, ad instituta caritatis officia redijt alacer. cumque eum
vulgo

vulgo monerent, ac per Deum obte-
 starentur amici, ne denuo in capitis
 di' crimen daret sese: Quid mihi opta-
 tius, inquit ille, quàm pro Christo Do-
 mino, meisque proximis emori? Pari-
 sijs, amicum à turpi cuiusdam femine
 consuetudine frustra sepè reuocare co-
 natus, cuius ille flagitij causa vicum
 subinde petebat, nō longe ab vrbe po-
 situm; denique egressus hominis & iti-
 nera dissimulanter explorans, deter-
 rendi eius consilium tale commentus
 est. Stagnum erat propter viam qua
 transeundum erat illi de more; eo ma-
 turè præuertens Ignatius, tempestate
 perfrigida sese nudus aquis collo te-
 nus immerfit; ibique salutare amico
 tetendit insidias. nam vt appropinquā-
 tem aspexit, Deum precatus, vt ea res
 vtrique feliciter eueniret, horribili re-
 pēte in aduersum intonuit voce: Quo,
 quo miserrime properas? non intelli-
 gis in quanto versere periculo? nōne
 intētum in te diuinæ iustitiæ gladium
 vides? Perge porrò, perge nefariam i-
 stam explere libidinem. Ego me hic
 tamdiu tua causa macerabo, quoad cę-
 lestes

lestes iras meo malo auertam abs te.
At ille subita voce perculsus, atq; ad Ignatij aspectum veluti deprehensus, obstupuit: demiratusque caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuuante sese ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam Ignatij alumnus, praestanti vir ingenio, magnos in virtute processus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas est) labore victus, dæmone sollicitante, circumspiciebat fugam. quod ubi sensit Ignatius, varijs ad eum retinendum hortationibus monitisque incassum adhibitis, eo denique descendit, vt pro discipuli sanitate totum triduum omni cibo potuq; abstineret, precesq; cum lacrymis ad superos funderet, qua poena tamquam remedio, languenti animo applicito; resipuit ille, suumque errorem gemebundus agnouit; ac deinde in suscepto genere vitæ cū laude perstitit. Parisijs, vt antea dictum est, deposita pecunia fraudatus à contubernali, sic vt ad sese alendum stipem emendicare deinde cogeretur magno studiorum

rum detrimento ; non modo iratus amico non est, verumetiam insigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi substitisset (quæ vrbs tridui ferme iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiam est redactus, cūque, vt ignotus in alieno solo, spem nullam subsidij cerneret ; licet præterita meminisset, ac præclare sibi esset conscius, quàm male de Ignatio meritis fuisset ; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit, illum de suo casu per litteras facere certiozem ; & aliquid opis ab eo suppliciter petere. Tū Ignatius, quasi hereditas aliqua sibi obuenisset, sic alacer nulla interposita mora se in viam dat ; Deum pro amici salute etiam atque etiam obsecrans ; quinetiam (quod longe mirabilius est) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus nullo prorsus cibo potuque, ingenti celeritate conficit. Urbem ingressus, conquistū homi-

S 4 nem

nem amicissime inuifit, affectum semi
animemque sedulo ministerio recrea
uit. atq; vbi morbo leuatus est, litteras
ei commendatitias ad amicos in His
paniam dedit; & mendicato ab se via
tico instructum in nauem imposuit,
cum ille simul pudore gaudioque cō
fusus, dextram Ignatij tenens, Deum
superosque omnes inuocaret ad grati
am illi pro se referendam; satisq; mira
ri non posset, senescente iam mundo,
tantum caritatis exēplum in terris exi
stere. Per idem studiorum tempus, ta
metfi multum de spiritali functione
remiserat, numquam tamen potuit se
continere, quominus creptum ex litte
rarijs occupationib⁹ quotidie tempus
aliquod in proximorum salute consu
meret. itaque & condiscipulos ad vir
tutem ac pietatem ex occasione incita
bat; & ex collatitia pecunia multorum
subleuabat inopiam; & aegrotos visen
do recreandoque humanissime sola
batur. In ijs cum ad quemdam adijisset,
graui & contagioso vlcere laborantē;
& ministrandi causa, vt fit, decumben
tem, subinde attrectasset; in discessu
me-

metus Ignatium subijt, ne ex eo contactu dextra pestilentia contraxisset: que suspicio cum sollicitaret hominem vehementer, eumque ab huiusmodi caritatis officio in posterum auocaret; ille cognita fraude confestim in semetipsum exarsit; dextramque in os identidem inferens, increpuit ultro: Qui de vna manu tam anxius es, quid vniverso corpori facies? Atque hac fortitudine & presentem depulit metum, & ad eadem porro exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem prestitit. Atque hanc egrotos adiuuandi consuetudinem non modo priuatus, vbicumque terrarum fuit, verum etiam Societati Præpositus diligentissime tenuit. Nam est nostris ut quisque in morbum inciderat, cuiuslibet esset ordinis, ex templo acciri medicum imperabat, ac nihil prorsus omitti eorum, quæ is præscripsisset, oppigneratis etiam, de uenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cætera suppellectili. Sanè, cum ex laicis adiutoribus quidam sæua conflictaretur febre; ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus esset, quidquid nummulo-

S s rum

rum domi erat, denarios tres eam vnam in rem infumi iussit. ac resistenti paulisper obsonatori, nihilq; praeter ea pecuniae ad caeteros alendos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atque ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos vero decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnumquemq; verbis plane diuinis atque caelestibus, dabatque operam, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curae se suamque salutem, sine vlla dubitatione sentirent. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentissime coluit, nullumq; in eos neque viuos neque mortuos grati ac memoris animi officium praetermisit. quippe non modo pro ipsorum salute Dominum per se suosq; precabatur assidue, sed etiam, dum viverent, saepe domum veniebat salutandi causa, eosdemque adeuntes ad se quanquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter, deq; Societatis progressu, ac rebus praesertim Indicis, qua-

quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissime facere certiores: atque etiam, cum opus esset, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hispano doctore (qui cum erat ei magna necessitudo) non modo grauiter egrotanti frequens adfuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submitit. Andreas Lipomanus patricius Venetus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Patauij, opimum sacerdotium eiusdem vrbs addixerat, dimidia tantum parte vectigalium, sibi quoad viueret reseruata. At verò Ignatius, ne se vinci pateretur officio, patentibus litteris eum vltro perpetuum sacerdotij administratorem declarauit, neque è vectigalibus attigit quidquam, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alendos per eleeosynam præberetur. quinetiam eius fratris filio pēnsionem decreuit annuam

nuam

nuam aureorum ad quadringentos; quam tamen bonus ille Prior nequam admisit, ac cæteros item, quorū beneficijs puocatus esset, eximio quodam studio & obseruantia prosequutus est.

Mansuetudo eiusdem, & comitas.

Cap. V.

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigium in eo contumaciæ cernereres nullum. &, quod difficillimum est, lenitatem ita cum grauitate miscebat, vt neque facilitas de auctoritate, neque seueritas quidquam de suauitate detraheret. Parisijs per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne tridiculis ludere (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem, eburnea pila traijctur) Ego verò ludam, inquit Ignatius. At enim qua sponsione, subiicit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac sponsione, respondit, vt certò vtique dierum numero tibi deseruiam: verū tamen, arbitrato tuo, si viceris tu: meo, si superior ipse discessero. Cum ea conditio

ditio placuisset: Age sanè. in certamen descenditur. cumq; nihil minus calle-
ret Ignatius, diuinitus factum est, vt
in singulos omninò traiectus victor e-
taderet: subinde exclamante aduersa-
rio, se merito plecti, qui Ignatium pro-
uocasset: seq; diuinum iudicium pro-
fus agnoscere. Peracto deinde certami-
ne, victum victor ab inanibus curis &
occupationibus, in aliquot dies abdu-
ctum. è sponcione, spiritualibus exerci-
tationibus diligenter excoluit: torpen-
temq; situ ac delicijs animum ipsius,
ad salutarem Dei metum, æternæque
vitæ cogitationem excitauit. Venetijs
Patauium pedibus cum iter haberet,
domestica, eaq; admodum attrita la-
cerna ob inopiam indutus, Iacobo
Laine comite, pecuarius quidam
puer, qui à via non longè armenta pa-
scebat, conspectis eminus peregrinis,
ad eos repentè propius aduolat; habi-
tusq; fortasse nouitate permotus, desi-
xis procaciter in Ignatium oculis, ca-
chinno tollere, eidemq;, licentius cœ-
pit illudere: cumq; Ignatius vultu pla-
cido substitisset; conuersus ad eum co-
mes:

mes:

mes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantiae subtrahis? Immò verò, inquit ille, cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consulto etiam diutius hæsit in iisdem vestigijs, ac se curiosius intuentum ridendumque affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alij ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. Atque hunc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem prorsus ab eo fuisse non modo contumeliosè tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet, rogati erat propior quam iubenti. Alloquendi vero eius causa nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adijsses hora, siue corpore melius haberet, siue deterius, prosperis æquè atque aduersis in rebus, & accipiebat benignè, & patienter ad finem vsque sine in-

terpellatione audiebat, ac nullum quamuis infimæ sortis hominem stare coram se, nedum aperto capite patiebatur esse. nec modo ex destinato congressu, verum etiam ex occurso fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuolentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum domesticos, tum externos interdum ad prandium aut cœnam, siue vt appellabat ipse, ad poenitentiam inuitabat, nec repudiabat si quis vlrro se offerret: quintiam interueniētes cœnæ, vel in ipsam exitu, nihilominus iubebat accūbere, & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetentia, conuiuium cōsulto extrahebat, quoad nouissimus quisque sine rubore aut sollicitudine, per otium absolueret. Si quis ab eo quidpiam, sibi alijsve peteret, vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans, vel si abnueret, causas afferebat eiusmodi, vt ille sese contemptum nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere, vel efficacitas, vel suauitas, vt qui
ad

ad eum legati à quopiam venerant, cū id quod volebant, minimè impetrassent, Ignatij rationibus interdum ita victi pacatiq; discederent, vt vltro ipsi mutata ratiōe, apud eos, à quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissime tuerentur.

*Gravitas eiusdem, & in custodia disciplina
seueritas. Cap. VI.*

AB hac porrò comitate, quemadmodum austeritas, sic etiam leuitas omnis aberat & ineptia. Ita enim compositus fuit moribus, vt nec manum, vel oculum; membrumve aliquod sine causa & ratione moueret; & in statu, incessu, accubatione, sessione, decorū teneret. Iam in loquendo fuit adeo consideratus & parcus, vt nullum planè verbum nisi consultò ac meditato proferret, neq; figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gestæ seriem, & rationum momenta sine fūco exponerat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quàm alij calamistris & lenocinijs. De se ipso, deq; suis rebus, nisi necessitas cogeret, vel Dei gloria postu-

postularet, nihil dicebat vnquam: ab aliorum vero factis dictisve exquirēdis, nisi ad suam curam spectarent, omnino abstinebat. Consueuerat etiam eos reprehendere qui de soluta Ecclesiæ disciplina, deq; emendandis Principū moribus temerè disputarēt: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à semetipso propriè exigenda forent. quæ si pro se quisq; reputaret, haud ita facilè homines in aliorū vitam inquisituros. Deniq; tanta incrat in eius sermone prouisio, tarditasque lōgo vsu parta, vt cum biliosus ac præferuidus esset natura, pituitosus ob id ipsum ac lentus haberetur à medicis. Atq; hi mores, cum admirabili vitæ sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarent venerationis. nam vt quisq; intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maximè. Ludouicum quidem Consaluum Lusitanum, qui domus Romanæ minister aliquandiu vixit, magno rerum vsu, magna prudentia virum, dicere solitum accepimus: antequam cum Ignatio co-

T ràm

ràm egisset, præclarè sese vtiq; de illo existimare solitum, qui tali Societati præesset. at verò, postquàm ipso familiariter vsus est, Societatem magnifice re coepisse, quam Deus tali præside ac moderatore donasset. Iacobus verò Laines, qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit, cæteri que Patres, quamuis humanissimè cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerbantur, vt benè moratos vel parenti liberos, vel magistro discipulos, ad stare diceres. Quod si quãdo (quod tamen perraro fiebat) rei necessitate coactus, vultum indueret seueriorem, & aliquè increparet asperius, tanta erat vis, pondusq; verborum, vt contra ne hiscere quidè auderet quisquã. idq; præsertim in causa viri cuiusdam insignis apparuit, qui cum turbulentiore esset, quàm vt eum diutius ferri oporteret, cumq; eius animum Ignatius blandis monitis præceptisq; ne quidquam sanare tentasset, ad extremum oratione conuersa, diuinam testatus iustitiam, ac coelestis iræ minas intentans, tantum ardorem spiritus prætulit,

rulit, ipsi ut parietes tectaque non dubio
motu nutare & concuti viderentur.
quo terrore perculsi qui aderant illi-
co procumbentes, Dei pacem preci-
bus ac votis exposcere. ipse vero qui
accusabatur, exanimis ad pedes Ignatii
se confestim abiicit, ac supplex con-
fusa voce, culpæ veniam petijt, seque
posthac in officio fore pollicitus est.
Continebat autem in disciplina, cum
ceteros omnes, tum eos maximè qui
vel insigni eruditione, vel generis no-
bilitate præstarent: quippe quorum di-
cta factave ad exemplū in omnes par-
tes valeant plurimum. Otium vero, ut
omnium vitiorum fomitem ac semi-
narium, in primis oderat: itaque duos
tresve rei familiaris adiutores, cum ad
ianuam alieno tempore confabulan-
tes è superiore loco aspexisset, illico
iussit aceruum lapidū in proximo sitū,
in summam ædium contignationem
sine cunctatione transferre. eosdem
tertio post mense cum ibidem iterum
otiantes animaduertisset, illam ipsam
lapidum congeriem, ut in eundem lo-
cum referrent, unde asportauerāt, im-

peravit. amice insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse desidia. Cum quemdam in tradito sibi munere valdè remissum atque oscitantem inuenisset; quæsiuit ex eo, cui nam in tali ministerio daret operam, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utiq; deseruire dixisset: Plecteris igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accuratè versanti, iure forsitan ignouerit quispiam; at immortalis Deo ministrari negligenter, id vero nullo pacto ferendum est. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facilè permittebat, quòd si qui, facta potestate, se ad ea conferrent, eos etiam atque etiam iubebat, sine vllò arrogantiae seu leuitatis indicio modestiã ac submissionem tenere; cedere omnibus; & infimum semper locum (nisi aliter à circumstantibus cogèrentur) eligere. Cùm è Romano ab se nuper instituto Collegio, adolescentes quosdam solutius in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palàm, hortandosq; graui oratione, vt quem
habe

haberent insitum animis pudorem ac
verecundiam, cum externo item cor-
poris habitu præ se ferrent: & quoniã
Apostolo teste spectaculum facti es-
sent omnibus, cauerent etiam atque e-
tiam, ne superuacanea locutione cu-
rioso oculorũ obtutu, aliove incon-
dito gestu, motuue corporis quinquã
offenderent, præsertim cum eo de ge-
nere toto, multa cum precatone, la-
chrymisq; conscripta pulcherrima i-
pse præcepta paulò antè edidisset. Ni-
hil noui moris in Societatem induci
se inscio est passus, principijsq; vigilan-
ter & acriter obstitit: quippe qui exem-
pli vim nossent, & rerum incrementa
fallentia. Quosdam, qui ad vineam in-
iussu luserant pila, laicum etiam sapo-
ne manus lauantes, haud impunè ab-
ire permisit. seditiosos vero, & alienæ
laudis obtrectatores, & rerum noua-
rum cupidos, non diu tulit: sed omnia
expertus, quæ ad reuocandam dubiam
indolem, & peiore loco positam face-
re viderentur, si parum proficeret, ad
extremum è Societate pellebat, nec
vnquam carcerem compedesve in So-

cietatis mores induci permisit, negans qui vinculis constringendi forent, eodem esse ad nostrum institutum idoneos. itaq; custodia loco ianuam ostentare consueuerat, acciditq; aliquando, vt iusta de causa complures adolescentes exauctoratos vnà dimiserit, atque huiusmodi fere (quod silentio praetercundum non est) è Societate pulsi homines, exitialem exitum sortiti sunt, satisq; constat, alios inter symphoniam lasciuè saltantes repente occidisse, alios contracta rixa deniq; alio miserabilis leti genere periisse. In puniendo autem id sequebatur in primis, vt noxae responderet animaduersio, & in suo quisq; vitio plecteretur: superuacanea verba silentio, ignauiam labore, honoris cupiditatem ignominia lueret. ac ferme animaduersionum Ignatij genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxij ne iniussu excederent: colloquijs certorum hominū nominatim interdiceret, verberationes ad praefinitum temporis spatium iniungere, & alia eiusmodi: noxas autem leuiiores & quotidianas intelligo,

cu-

cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cadunt: nam grauiores Ignatius minimè tolerasset. Solebat etiam fontibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infimæ plerunque conditionis hominem sed ingeniosum & acrem, qui cunctis audientibus, vitia reorum increparet, exprobraret, & religionis annos, & negligentiam: idemque cæteros carptim nec opinantes repente perstringeret, nimirum edomandæ superbix causa mentisque è pigritiæ veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquam ex consuetudine punirentur, quàm lenissimè operam dabat, vt suam ipsi culpam agnoscerent, atque vltro sibimet multam irrogarent. quæ tamen si grauior videretur, confessione contentus, ita moderabatur, vt multum sæpè de acerbitate minueret.

Eiusdem animi submissio, & quid de virtute Obedientiæ senserit.

Cap. VII.

T 4 Ne

NEgabat, suo quidem iudicio, quæquam probè intelligere quàm vehementer in se quisq; diuinæ bonitatis operationem impediatur: quantaue illius beneficia & dona per socordiam ignauiamq; corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis, atq; ita de suis rebus demisse & humiliter sentiebat, vt se mortalium omnium infimum, & opis diuinæ maximè egentem putaret: sibiq; cæteros omnes ad virtutem pietatemq; & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ verò vitæ quãto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinem, aliusq; sibi succederet, omni ope contendit. quod tametsi consequutus nõ est; tamẽ obedientiæ studium quibuscũq; rebus potuit, semper ostendit. Romano quidẽ Pontifici, cuius in verba præcipuo sacramento iurauerat, ita erat præsto, vt ad ipsius nutum sese paratũ exhiberet, confecta iam ætate, vnus baculi adminiculo, pedibus quocunq; opus esset, peregrè proficisci vel etiam nauigium ascendere planè exar-

ma-

matum, seque eodem Pontifice iubente, mari ventisq; sine vlla dubitatione committere. Quem ipsius animum vir quidam primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudentiamque requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperantis esse respondit Ignatius. Et sane, cum in Societate nostra virtutem hanc ceteris omnibus anteferet; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoque submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimum holocaustum, cum omnes animi vires, ac praesertim intelligentia & mens, quae summum in homine obtinet locum, in obsequium Christi coguntur. qui vero inuiti ac dissentientes, actu exteriori dumtaxat, iussa praepositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia, vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios

T 5 .Lu.

Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidem in eo genere vidi subtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quam iure Ignatius tantum huic vni mentis & rationis obsequio tribuendum putarit. Quinetiam in sermone quotidiano sapissime usurpare consueverat, qui ad superioris nutum, voluntatis propensionem solummodo, non etiam iudicij consensionem accommodarent, eos alterò tantum pede intra religionis septa versari. Neque vero eiusmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audientem præbebat, ut eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis curam & sollicitudinem in eundem proiecisse videretur. Cum stomacho gravissime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, ut supra diximus, adhibitus medicus, quo domus eo tempore utebatur adolescente nec peritissimo, frigida corporis

poris constitutioni causam illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primū fenestras, foresque cubiculi, ne quid afflaret auræ, obserari diligēter iussit, deinde linguam multa sub veste continere sese, postremo quàm calidissimo cibatu, & exiguo mero, sed quàm austerissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minime accommodata sentiret, ac medicum ipsum nec litteratissimum, neque exercitissimum sciret esse, tamen, ne cū extremo quidem vitæ periculo, contra eius edicta nihil umquā effatus est. Aestas erat summa: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti stromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitrae ac vestes maderent, ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomenta cohibebat ægrotus. ardebat siti, nihil omnino poscebat: discruciebatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem, linquebatur animo interdum, neque tamen significabat, denique

ni que peruersa curatione eô adductus est, vt cum vltimum sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atque id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam subita consilio habito, cum non deessent qui medici præsertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pandi confestim fenestras & ostia; leuari stragulis lectum; frigida haustus affatim dari æstuantî imperat: quæ res prioris medici inscitiam planè coarguit; siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quicuère: & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinem breui recepit. Rursus, cum ieiunia cineralia, seu

feu Quadragesimam quamuis affecto
corpufculo perfeueranter nihilomi-
nus obseruaffet; ipsa deniq; feria quar-
ta fanctioris hebdomadæ, feбри corre-
ptus est; nec dubitauit idem Alexan-
der, quin totum id ex imbecillitate ni-
mia proueniret; quocirca pulli galli-
nacei esum ad vesperā illi præscripsit,
abiitque admodum incertus animi, v-
trum Ignatius tali tempore iussa factu-
rus esset. redit deinde postridie, quærit-
que sollicitus, num se refecerit pullo.
cum annuiffet Ignatius: Fatebor, in-
quit Alexander, ingenue id quod res
est. Complures non custodita solemnī
abftinentia, nihilominus hoc triduo
in morbum incidere. quibus ego cum
accerfitus, carniū cibatum indixe-
rim, vix ægreque ab ijs impetraui, vt
obtemperarent. propterea quod per
hos dies carnib⁹ vesci, nimis graue pia-
culum ducerent. tu contra, peracto iā
pœnè curriculo, ad ipsas metas meo
monitu non recusasti desistere. hoc e-
go, Pater, satis mirari non possum. Ad
ea Ignatius serena fronte, quæ animi
tranquillitatem indicaret: Atqui obe-
dien-

diendum est, inquit. nec plura in eam sententiam effatus est. quo responso mirifice delectatus Alexander, & sanctitatem viri magis magisque suspiciens, totam rei gestae seriem ipsemet mihi deinde narravit. Atque ad sapientem hanc sanctamque stultitiam coe, ut ipse appellabat, obedientiae suos, ut essent ad subita ac seria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicem tenens, cum e vestuario pedem efferret, per nuntium ab Ignatio, qui totam rem e propinquo observabat, repente iubetur, sacro deposito ornatu, pallium sumere procedendi causa. Paruit ille sine tergiversatione, ac palliatu Patri confestim apparuit. Tum Ignatius quaerit ex homine; sit ne aegre passus, in procinctu iam ad immolandum, subito se iuberi sacra deponere vestimenta, remque diuinam omittere? Cum ille, se, ne tantulum quidem esse comotum affirmaret: Atqui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in praesentia opus habeam, sed periclitandi

di tui obsequij gratia id fecisse de industria. & sic habeto, plus te sacrificio deferendo esse meritum, quàm si id ipsum, vt destinaueras, illico peregisses: nam & si altaris mysterium tanti apud Deum est, quanti profecto est; tamen, vt scriptum legimus, melior est obedientia quàm victimæ. Quemdam etiam, cum maxime confessionem nobilis cuiusdam exciperet, consulto vocari ad se iussit. cum ille se peracto mysterio mox affuturum dixisset; accersit eum denuo: at ipse nihilominus confitentis rogatu hæsit paululū. ac venienti demum Ignatius: Itá ne vero? iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis excepit hominem, non quo illius tum quidem opera egeret, sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat, cupere se, quemadmodum cæteræ Deo dicatę familiæ, ex instituto alię paupertatem, alię silentium, alię psalmodiam, alię denique aliud præcipuo studio colerent, sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreque parendi, & maxime proprium insigne nostro.

stro-

strorum hominum esse Obedientiam; quippè quæ, diuo Gregorio teste, virtus vna, cæteras omnes animo virtutes inferat, infertasque custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alumnos exercere consuevit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut significatione parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerent; seque expeditos vbi vbi opus esset, illico sisterent.

Paupertas eius, & castimonia.

Cap. VIII.

Voluntariam paupertatem (quam ille religionismurum appellabat) ad extremum vsq; constantissime coluit; nec modo ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac delicijs olim assuetos, quidquam habere permisit. quinetiam quemquam è professâ domo apud Germanicum, Romanumve Collegium, nisi admodum raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperem autem
spiri-

spiritu eum sibi denique aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdā videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusatve, quominus omni quamuis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis vero laudem Dei beneficio tātam adeptus est, vt ex quo die sese in beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto, nullam, vt initio dictum est, deinde quamuis præferuidus natura, carnis tyrānidem senserit. Porro in Societate nobilissimam hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neque in dictis neque in factis lasciuum aut petulās appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione seiuncti. Quinetiam in scholis Terentium explicari (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctore, & Romanæ comoediæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum ac parum pudicū arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui, ne plus mo-

V ribus

ribus noceret, quàm prodesset ingenijs. ex quo facilè existimari potest, in ceteris rebus quàm acer ac vigilās custos pudicitiae fuerit.

Aequitas animi ac constantia eiusdem.

CAPVT IX.

ADuersus ea, quæ videntur acerba, & contra omnes varietates, quæ invita versantur, animo fuit semper ita præsentis, vt numquam vel à statu naturæ, vel à religioso dignitate recederet. Romæ cū apud nobiles quosdam, vt solebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem insuffurat, lictores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cuncta miscere & euertere: vix ab eis impetratum sustinerent tantisper, dum ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate animi absoluit. Quærentibus dein amicis, quid subitæ rei accidisset: Noster, inquit, cœco-

no-

nomus ad necessariam ædificationem
ere alieno contracto, in præsentia sol-
uendo non est. impatientes moræ cre-
ditores, ad auferenda pignora ministe-
rium forense miserunt. ij perturbare
dicuntur omnia: sed me res nō mouet.
nam strata si abstulerint, humi pro no-
stra paupertate cubabimus. vnum verē
or, ne inter tumultum, commētarij de
religione pereant, magna cura & labo-
re confecti. hos ego sane velim saluos:
cætera negligo. Tum ij qui aderant, Pa-
tris patientiam admirati, facinus indi-
gnū exclamant; domum nostrā ad-
uolant; prædesq; pro Ignatio facti, sa-
tellitū proteruitatē magno cōuicio co-
hibent. neq; ea res cuiquā amicorum
fraudi fuit: si quidē aureis ducentis ab
Hispano doctore, cuius modo memi-
nimus, Hieronymo Arzio, & quidem
quid accidisset ignaro, postera die sub-
missis, nullo ipsorum incommodo æs
alienum est persolutū. Suscepta nego-
tia in finem vsque perseueranter vrge-
bat; neque vero, quos sibi socios expe-
ditionū assumpserat, torpere patieba-
tur. Vbi necessariū iter, vel qd aliud gra-

V 2 uioris

uioris momēti destinasset in diem certam, praesertim si postularet occasio, nulla vi tempestatis, aut alia quavis difficultate deterrebat, quominus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adeundis principibus, quod ille necessario & saepe faciebat, cunctas aulae molestias, & indignitates, & aulicorum contumaciam deliciasque vorabat alacritate mirabili. aditque aliquando, ut aditu excludit commodam admissionem horas quattuordecim ieiunus obsederit. quid, re bene perspecta, consiliariis iam adhibitis, decreuisset; haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad ecclesiasticam disciplinam pro sua adiuvandam, statuerat ne quis ex Ordinibus transfuga, quamvis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur. Obtulere se multi; nec gratiam quemquam reciperet. quinetiam quis per nostrorum imprudentiam repererat, qui vel diem unum in alienis castris fuisset, contra nitentibus

iem cer
Occasio
rauis dif
inus ad
perficie
s viris
faciebat
gnitate
delicia
i. acc
xclusio
ras ipse
erit. S
arij se
d ita
Ad Ho
ia part
ex al
erud
ualibet
dmite
e pree
est, v
etiam
riam in
alienis
s inter
dum

um aduenæ propinquis; amicisq̄ue
ratiofis, remittebat ad pristina signa,
el si minus pareret, certè è Societate
ellebat: ne cæteri nimirum Ordines
nobis conqueri possent; aut Socie
as quasi quoddam perfugium deserto
ibus esse putaretur. Neque minorem
nimi fortitudinem præstitit in ijs tu
ndis, quos, probato ipsorum spiritu
t vocatione, in Societatem adscripsif
et. quorum constantia cum à parenti
as (vt fit) per amplissimos etiam vi
nos acerrime interdū oppugnaretur; I
arij se
gnatius, vbi opus fuit, coram summo
pso Pontifice, suorum causam contra
pes & gratiam, diuino fretus auxilio,
ine vlla dubitatione metiue, non so
am defendit, sed etiam obtinuit. Ita
ue principes etiam viros Iulius III.
ontifex Maximus festiuè admone
at, ne cum Ignatio contenderet; vti
ue ni vellent è certamine victi disce
ere. Cum lege cauisset, ne quis è no
tis vel exsequiarum, vel sacrificij, vel
uiuspiam omnino ministerij nomine
ecuniam aut eleemosynam vllam ac
peret, nedum cogeret; eam ipse legē
dili-

diligenter sancteq; in omni vita serua-
uit; neque commisit vnquam, vt fide
suam, in rebus praesertim sacris, teme-
re obligaret; vel (quod vitandum est
maxime) specie pietatis quaestum face-
re videretur. quo in genere illud infi-
gne memorant. Grauiter aegrotabat a-
tate iam deuexa, idem Hieronymus
Arzius. ad hunc, visendi causa (fuit e-
nim in colendis amicitijs diligentissi-
mus) cum venisset Ignatius, homine-
que benigno & spirituali alloquio re-
creare conatus esset; ille de futura vita
solicitus, aureos ducentos ad piacula-
ria sacra pro se facienda sudario inuo-
lutos institit Ignatio obtrudere. quos
cum obfirmato animo reieciisset Pe-
ter, quod diceret se alieno periculo do-
ctum, ab huiusmodi conuentis iam-
pridem abstinere, neque plus oneri
velle suscipere, quam quantum praesta-
re cum fide posset; admiratus ille san-
ctimoniam & integritatem viri, eam
ipsam summam paulo post ad eundem
sine vlla conditione transmisit. Tum
Ignatius sponte complures hostias ad
expianda amici peccata decreuit; neq;
in

in officij & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei gloria pateretur) non modo cum suis, verum etiam cum alienis omni cura studioq; retinuit semper; & cavit, ne, aut per se, aut per suos facto dictove quęquam offenderet. Cũ Martinus Olavius, qui Collegio Romano annos aliquot magna cum laude præfuit, excellenti vir ingenio doctrinaq; theses aliquot de more proposuisset, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatę Virginis; licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum & Virginem pietate minime dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad disputationem invitabantur, id agrę ferrent, seque nominatim prouocari putarent, (contrariam enim sententiam auctore D. Thoma tuentur eorum plerique) eam thesem, quamquã ingemiscente Olauio, induci tolliq; omnino imperavit. Anno Christi nati M. D. LIII. cum Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modũ cresceret; grauiam in no-

stros crimina repente conficta ab ini-
quis, & Exercitiorum spiritualiū præ-
cipue liber in suspiciōē apud sacros
Inquisitores magno apparatu artifici-
oꝛque vocatus est. quo nūtio Romam
allato, multi auctores ignatio fuere, vt
se suosq; omni ope tueretur, accusato-
rum calumnias & improbitatem in tā
to præsertim suæ existimationis ac fa-
mæ periculo redargueret. At ille con-
scientiæ testimonio ac Dei bonitate
subnixus, nihil extimuit, remq; totā
sine vllō tumultu magistratibus co-
gnoscendam reliquit. quorum opera,
& veritas breui patuit omnibus, & ex
eo tempore Societas in ijsdem provin-
cijs feliciores in dies habuit progres-
sus. Nec minor anno insequente in no-
stros, qui in Gallia versabantur, procel-
la defauijt. Siquidem graui ab aliquot
illustribus Theologiæ doctoribus, de-
creto proposito, vsque adeo lacerata
ac tantam in inuidiam adducta Socie-
tas est, vt eam non modo profanum
vulgus, verumetiam concionatores i-
psi quotidianis probris & conuicijs è
superiore loco proscinderēt. Ei decre-

to criminibusq; scripto refutandis cū
 se aliquot è nostris Ignatio paratos of-
 ferrent, ac res indigna, minimeq; to-
 leranda cunctis videretur esse, verbis
 ex Euangelio desumptis Ignatius: Pa-
 cem, inquit, do vobis, pacem meam re-
 linquo vobis: neq; certamen cum ad-
 uersarijs vlllo pacto suscipi est passus,
 quòd diceret, proculdubiò fore, vt ip-
 sa dies & nostrorum innocentiam sa-
 tis probaret, & inimicorum cogitatio-
 nes & consilia frangeret. Id quod non
 ita multò pòst, Dei beneficio est factū:
 nam & accusatio tota breui consenuit
 & ipsis criminationibus illustrata So-
 cietas radices in ijs regionibus egit alti-
 ores. Admirabilem verò facilitatem,
 vel potius animi altitudinem Romæ
 ostendit Pater in acerbissimis vicini
 cuiusdam iniurijs perferendis. namq;
 is, vt nostros in proximam sibi domū,
 quæ Petri Codatij fuerat, immigrasse
 cognouit. cum Ignatium sociosq;, vt
 alij multi, sine causa pessime odisset: v-
 na re valde lætatus est, quòd vendendi
 suas ædes, quippe nostris valdè oppor-
 tunas, & conficiendæ pecuniæ præcla-

ram sibi occasionem oblatam putaret. Ergo, ut peregrinum ad conditiones quamlibet iniquas cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere constituit. ac primum in atrij cuiusdam interiacētis, quod finibus nostris contineri constabat, possessionem impudenter inuasit: neq; tamen Ignatius eam rem iudicio persecutus est. In id atrium deinde pauoues, & alia demisit altilia, quæ obuersis in eam partem cubiculis nostris molestissimo clangore diu noctuq; obstreperēt: nequaquam exoptulauit Ignatius. eidem, triclinij parietes in eam partem luminis causa perforare volenti, per summam contumeliam restitit ille: nihilominus quicuit Pater, atq; ob id ipsum cæco aliquot annos triclinio est vsus. Cum hæc maximè ageret vicinus, vltro Ignatium ac socios tota Vrbe institit criminari, bipedumq; nequissimos & cupidissimos dicere, qui in alieno solo, non contenti malè parta ingenti pecunia, domibusq; per falsam religionem occupatis, possessiones in dies continuare, seq; ipsum patrijs ædibus pœnè
per

per vim exturbare contenderent. Quæ res cum delatæ ad Ignatium essent, nõ modo sedato animo tulit, vt cætera, sed etiam ex eo die Dominum deprecari pro aduersario cœpit ardentius. Denique cum ille diuturna importunitate nostros ad quamlibet iniquum pretium perduxisset, & piorum subsidijs domus tandem esset coempta, ita ex ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset, sic omnia inde ferramenta, fores, fenestrarum obices, atque adeo elaborati lapidis quidquid potuit secum asportauerit. neque tamen grauius ea de re questus Ignatius est. neque tali homini, aut vlli omninò mortaliũ vllõ vnquam nomine litem intendit. Neque verò ab hominibus tantum, sed etiam ab ipsis pœnè temporibus, inuictum animum præstitit. siquidem nulla vnquam vel domestica inopia, vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt contra Christi consilium de castino sollicitus esset; aut, qui nomen Societati profiterentur, modo ad institutum idonei forent, eos, quanquam ingenti pressus familia, repu-

dia-

diaret. Atq; id eo magis homines mirabantur, quod eo ipso tempore viri locupletes ac principes, inopiæ metu, multos è domesticis conuictoribus non sine rubore dimitterent. Itaq; cū ex Ignatio quidam è familiaribus pro amicitia sciscitaretur, quid ita alij diuites & pecuniosi, in tantis annonæ difficultatibus familiam sumptusq; minuerent, contrà ipse nullis vectigalibus, nullo certo reditu fultus, eandem auget? Non satis attendis, inquit ille, quæ sit vis ac natura virtutis illius, quam in Theologicis virtutibus secundam Apostolus numerat, cui, certis & exploratis in rebus locus esse qui potest? Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non est spes. nam quod quis videt, quid sperat? Neque verò timendum esse, ne qui aues cœli pascit, & agri lilia splendidissimo vestit ornatu, quæ neque ferunt, neq; nent, neq; in horrea congregant, idem suis operarijs in Ecclesiæ vinea nullo stipendio laborantibus, necessaria ad exigendam vitam alimenta deesse patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa conuersio-

sio.

sione multis documentis præclare didicisset, tum vero post suscepta Societatis gubernacula, magis magisq; experiebatur in dies, quo in genere, ne sim longior, nonnulla subnectam. Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentis pecunia, atq; ad nescio quid coemendum Ioannes Crucius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico sese è cõspectu proripuit. Ioannes verò, qua erat simplicitate, vt auri speciem vidit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam ædem B. Mariæ supra Mineruã sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit, domum deindè regressus, pecuniam inspectam, & forma & materia probam reperit: Deiq; clemẽtiam ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia in sumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustijs Deo superisq; in Laterano supplicasset, in reditu ad Colosseum theatrum illi subitò vir quidam ignotus aureos

cen-

centum in manum dedit, ac statim apparere desijt. Qua re Ioannes non tam latitia, quàm horrore perfusus, pecuniam domũ attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, sed talibus iampridem assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecunię inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcu-
lato tamento scrutisq; vilissimis plena, nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refer-
tum ita nitidis atq; micantibus, ac si tũ primum ex officina prodiret: quo tam insperato subsidio præsenti egestati peropportunè subuentum est. Quodã die sub vesperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent, postri-
diè mane, præter omnium expectatio-
nem, à nobili matrona vches lignis onusta submittitur. ea ligna dum in cella vinaria, vt fit, cõdit ianitor, ianuam domus in Capitolium eo tempore obuer-
sam, patentem reliquit imprudēs: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrisset, repentè modios aliquot frumenti, & vini cados in ipso ve-
sti-

stibulo reperit : neq; adhibita quanta-
uis diligentia, vnquam rescire potuit,
quis ea dona misisset. Hæc igitur & alia
eiusmodi subinde accidebāt, q̄ politico
supercilio rem æstimanti friuola cui-
piam fortasse videantur, sed certè &
paternam in famulos, Dei providenti-
am satis declarant, & Igratij securitatē
atq; fiduciam ab omni stultitiæ vel te-
meritatis infamia vindicant.

Eiusdem ratio gubernandi.

Cap. X.

IN consilio capiendo, & rebus geren-
dis, cum Deum semper, vt dictū est,
accurata supplicatione cōsuleret, tum
vero (quod mirū fortasse cuipiā videat-
tur) nō pietatis gustū, sed rationis du-
ctū præcipuè sequebatur: vtnō rationē
spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinē
ratio. Hoc. n. aiebat vno maximè bellu-
is homines antecellere, qđ hi ratione
vtantur, illæ nequaquā. Idem ad exse-
quenda consilia, quoad fas esset, oēs ar-
tes & humana præsidia sic adhibebat,
quasi omnē spem in ijs repositam ha-
beret,

beret, rursus ita Deum orabat, & ex
co pendebat vno, ac si nihil omnino
in rebus humanis opis aut perfugij col
locaret, atq; hoc pacto (quod longè o
ptimum ac perfectissimum est) prudē
tiam cum pietate iungebat, ipsaq; ne
gotia tanquam onera paribus exami
nata ponderibus, quamuis difficili ac
lubrico itinere ad optatos plerumque
exitus perducebat. Ad consultandum
autem, illud obseruabat in primis, vt
in quaq; re semper eius rei peritissimos
adhiberet. qua communicatione ac le
nitate nimirum assequebatur, vt & ra
tiones iniret optimas, neq; in arte sua
se quisquam ab eo vel præteritum, vel
contemptum, iure conqueri posset.
Accæteris etiam in rebus videbat eti
am, atq; etiam, vt vniuscuiusq; digni
tatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur.
Petronius erat Pisfaurensis, qui ante a
liquot annos mortuus est, egregia pie
tate & virtute presbyter. is, cum tres
minores natu Germanos fratres ad So
cietatem suis adhortationibus perdu
xisset, cum semper Ignatius adolescen
tulis loco parentis ac præsidis voluit
esse:

esse: neq; de ijs grauius quidquam, nisi
ex illius auctoritate ac sententia statui
passus est. Ad officia vel negotia, quæ
per se obire non posset, cum viris prin-
cipibus transigenda, viros eligebat, re-
rum vsu ac dicendi copia præditos, at-
que ijs ita vel scripto, vel verbis man-
data dabat, vt liberum ijs omninò re-
linqueret, cum in rem præsentem ve-
nissent, sine vllò ipsius respectu om-
nia ex re, & ex tēpore moderari. Idem-
que sub vesperam ad se redeunti cui-
piam ex ijs, cum rei gestæ rationem ab
eo reposceret, primum omnium: Sa-
tin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ
liberalitas hominis, & ipsi causæ mul-
tum proderat, & suorum illi mirè deuin-
ciebat animos, & eosdem ad exsequen-
da negotia perquam alacres prōptos-
que reddebat. Anno post Christum na-
tum M. D. LIII. cum ad res in Lu-
sitania componendas Michaelē Tur-
rianum legaret, haud ita pridem in So-
cietatem admissum, licet ei varias præ-
ceptiones ac monita ediderit config-
nata litteris, tamen cum probè nosset
fidem ac prudentiam viri, non modo

X

per-

permisit, vt cum in prouinciam peruenisset, suo arbitrato cōsilia rebus aptaret, sed etiam permulta ei dedit folia pura, suo munita chirographo, quibus ille, prout opus esset, quidquid videretur, inscriberet, ac deinde obsignatas epistolas cuiusq; expediret, ipsius nomine redderet. atque hanc consuetudinem laxè cum procuratoribus ac nuntijs agendi, semper magno cum emolumento retinuit. Quin etiam praefectis inferioribus minimè malignè suum cuique ius ac potestatem impertire consueuerat: cauebatq;e diligenter, ne quæ per eos agenda forent, vsurparet ipse; vel ea re quidquam omninò apud subiectos de illorum auctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen ijs ita laxabat habenas, vt easdem adduceret, quoties vellet, nec non in eorum instituta, moresq;e, & administrandi genus dissimulanter inquireret. Exitat epistola ipsius ad Præpositum prouinciæ Lusitanæ, in hanc sententiam scripta, cuius mihi partem hoc loco inserere visum est: *Neque verò Prouincialis aut Gene-*

*Generalis Propositi officium est, inquit, mi-
nuta quaeque, ac temporaria praesertim, in ad-
ministrando sectari: sed cum ad personae
dignitatem honestius, tum ad tranquilli-
tatem animi tutius est, ea praefectis inferio-
ribus delegare, & rei confecta rationem ab
eis deinde repetere. Equidem in meo fungen-
do munere id ipsum sequor: atque huiusce
consilij maiorem in dies fructum capio, quip-
pe cum & labore & solitudine leuari me
magnopere sentiam, ac tibi quoque valde
sum auctor, ut curas & cogitationes tuas
defigas in commodis & salute potissimum
vniuersae provinciae: & in rebus quidem sin-
gulis ordinandis ac disponendis, cum opus
est, & ipse versare, & hominum tuo iudicio
peritorum sententiam exquiras, ceterum ab
ijsdem rebus per te curandis transigendisque,
ut plurimum abstineas, sed instar excelsi
cuiusdam motoris, orbis tibi subiunctos ae-
quabiliter & cum gravitate cedere pergas:
a quibus deinde, ut a proximis causis, pro-
pria cuiusque effecta proveniant: quod si fe-
ceris, & plura, & magis tuo muneri conue-
nientia, sine tumultu ac trepidatione conse-
ceris. Praeterea illud est in hac ratione
commodi, quod si quid in agendo peccetur,*

eius peccati praestat in tuis administris,
 quàm in te residere culpam: ac multò ma-
 gis decet, quidquid ipsi deliquerint, corri-
 gi abs te, quàm si tu erraueris (quod perfa-
 cile est singula curiosius persequenti) te ab
 inferioribus emendari. Quod reliquum
 est, nobis Dominus I E S V S C H R I-
 S T V S, ad ipsius voluntatem & clarè in-
 telligendam, & ritè exsequendam pro sua
 benignitate lumen ac vires impertiat. Ro-
 mæ XI. Kalend. Ianuarias M. D. LII.
 Hanc igitur Societatis gubernandæ re-
 gulam instinctu planè diuino tenebat
 Ignatius, eamque in omnes partes plu-
 rimum aiebat valere. Primum, quòd
 inferiores praefecti, quo plus credi sibi,
 & quò liberalius tractari se vident, eo
 libentius, ne videlicet humanitate vin-
 cantur, vltro ipsi cum superiore com-
 municent. deinde, quòd multò acrius
 ac studiosius versentur in opere: nam
 vt quisque maximè suum habet nego-
 tium, ita summam in eius procuratio-
 ne vigilantiam praestat. accedit, vt ma-
 ior sit in dispiciendo ac statuendo cla-
 ritas, maius auxilium Dei, quippe sic-
 ut in rebus communibus, cum vniuer-
 sali

fali Præposito numen cœleste præcipuo favore conspirat, sic idem proprijs cuiusque præfecti muneribus, suo quodam ac peculiari munere assistit. quorum si facultas & auctoritas à superioribus nimis arctè circumscribatur, & quæ per hosce tractanda sunt, illi suscipiant, primùm ipsa diffidentia odiosa est, & vt in alienis quodammodo rebus, continuò languescit industria. deinde per eam cupiditatem & ambitionem, peculiaris ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi concursus amittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam, & facultas & scientia necessariò requirantur, scientia plerunque inest ei, qui rem ipsam ex officio tractat, habetq; subiectam oculis. huic si minuatur ius, & superior ipse, causa non æquè bene cognita, rei transigendæ se immisceat, ingenti prorsus malo potestas à cognitione seiungitur: atque hinc nimirum in omni cœtu suspiciones, discordiæ, rixæ, cum rectores & curatores non contenti suo munere, alter in alterius partes inuadunt: perque summam confu-

tionem tollitur discrimē officiorum,
& ordo ille, quo nihil est in hac rerum
vniuersitate præstantius. Ad hæc, vbi
is qui destinatus est quopiam, certis
alligatur præceptis, rarum est vt quid-
quam è sententia possit efficere. mag-
na enim consilij pars est in tempore,
& nouis quotidie casibus interdum i-
psa negotiorum species immutatur:
quibus in rebus dum religione occu-
patus animus hæret, dum fluctuat a-
pud se, dum cogitur ad absentes refer-
re; interim, irreparabili saepe dāno vi-
delicet, occasionis præteruolat oppor-
tunitas. *Quæ* cum præclare Ignatius
nosset, cum suis adiutoribus procura-
toribusve, nisi si res aliter postularet,
ea quam dixi facilitate utebatur. Ita-
que & in magnis & arduis plerunque
actionibus voto respondebat euentus,
& tanta erat ipso regente concordia,
is ordinum consensus, vt Societas to-
ta vno eodemq; spiritu ductuq; agi vi-
deretur. Beneuolentiam & caritatem
suorum erga se, non solum affabilita-
te, mansuetudine, ceterisq; virtutibus,
verumetiam industria quadam ale-
bat:

bat: cauebatq; diligentissimè, ne quid
 admitteret, cur eorum quispiam ab il-
 lo se minus vel diligi, vel probari puta-
 ret. Quod & in creando primum Ge-
 nerali Præposito seruauit, vt dictum
 est, ac deinde retinuit in sufficiendo
 sibi, cum agrotaret, Vicario Generali:
 nec non in eligendis, qui Marcello
 Pontifici Maximo, vt item supra di-
 ctum est, Pontificis ipsius iussu, in Pa-
 latio adsisterent. quam nominatio-
 nem ad ipsorum Patrum consilium
 reiecit; ne certos ipse appellando, cæ-
 teros ad eiusmodi munera minus ido-
 neos iudicasse videretur. Præterea,
 si quid pro imperio asperius exsequen-
 dum esset, eius inuidiam ad inferio-
 res ministros reijcere solitus est, ip-
 sis videlicet non inuitis, communem-
 que parentem piè ac religiosè tuenti-
 bus. Qui hominibus cum potestate
 præfunt, hos cum aliæ fraudes & ma-
 la circumstant, tum illud in primis,
 de quo sanctus Bernhardus ad Euge-
 nium: *Est item vitium, inquit, cuius site*
immunem sentis, inter omnes qui cathe-
dras ascenderunt, sedebis me iudice solita-
rius,

rius, quia veraciter singulariterq; lenasti-
te supra te iuxta Prophetā. Facilitas credu-
litas hac est: cuius callidissima vulpecula,
magnorum neminem comperi satis cauisse
versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut
à cæteris, magnopere Ignatius declina-
bat, quippe satis ad omnē animaduer-
sionem ipsa varietate suorum tempo-
rum eruditus, ac delatoribus ita vnam
aurem præbere consueuerat, vt sem-
per alterā reo reseruaret absenti. Quin
etiam accusatoris ipsius, inter dicen-
dum, gestus, oculos, vultusq; omnes at-
tente obseruabat: crebrisq; ac minutis
interrogationibus, veritatis eliciendæ
gratia fatigabat hominem. totam dein-
de rem, si opus esset, per se & per ido-
neos viros omnibus vestigijs indaga-
bat leniter ac sine tumultu: cauebatq;
non modo ne quenquam damnaret
indicta causa, verumetiam vt ne quid
omninò præiudicati ad causæ cogniti-
onem afferret. Illud etiā, in rebus præ-
sertim grauiorib⁹, obseruabat interdū,
vt accusatorē iuberet sua manu scribere
q̄ deferret: primū, quod hominū na-
turam pronam esse ad maledicendum
in-

intelligeret, & stylum quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt si quod mendacium, vt fit, tempore procedente exstitisset, id, ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atque hoc temperamento fiebat, vt neque, si quid grauius accidisset, ignoraret Ignatius; neque innocentes per calumniam aut per factionem circumueniri vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilâter curabat; neque cõmittebat (in quo grauius à magistratibus fere peccatur) vt dum vnâ amplecteretur, desereret alteram. Verumtamen præcipua quadam fuit obseruatione in hominibus ad Societatẽ adscribendis; quam ille rem tanti momenti ducebat esse, vt cum alioquin è custodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnâ ob causam in aliquot annos propagari sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirũ tyrociniij formula ac disciplina, ad Societatis vsũ & institutum probe constituta foret. Tyrones autẽ ille nõ à naturali quadã bonitate, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenij, & rerũ gerẽdarum

X s adiu-

adiumentis, legebat; negabatq; , qui ad populi negotia factus nō esset, eundē esse ad ministeria Societatis idoneum. Quòd si quis bardū quempiam eo nomine obtruderet, quòd ipsum utiq; è sæculi naufragio diceret euasurū; nihil ominus recusabat Ignatius, neminem affirmans è Societate IESV dicendum esse, qui ad suam vnus, non etiā ad aliorū salutē, & acriter & scienter posset incumbere. Quos autē ad probationē admiserat, eorum spiritū dabat operā ut quā plurimis experimētis cognosceret penitus: neq; illos tātum ad suam quemdam sensum pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) sed ad veras ac solidas virtutes erudiebat: ac prefertim (quod sæpe iam diximus) ut ad nullius rei quamuis cæteroqui laudabilis amorem tamquam ad scopulū adhaerescerent, sed ab omni alia cupiditate, vel etiam propensione soluti ac liberi, ex vno tātum superiorum nutu ac voluntate penderent: neq; assuescerent abditos eorum sensus exquirere, vel imperia sciscitari; vel quem, quibusve de causis, iisdem aut supra cæteros

ros tollerent, aut etiam infra, suo arbitratu deprimerent: sed illis omne iudicium & consilium à superis datum; sibi simplicitatis & obsequij gloriam esse relictam putarent; essentq; proinde ad omnia quamuis ardua & absurda & subita paratissimi. Omnes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac solabatur verbis humanissimis. atque etiam diligenter curabat, vt salua religionis disciplina, & Præfectorum dignitate, vnicuique satisfaceret. Neq; vero minori vigilantia & seueritate Præfectos ipsos quàm reliquos omnes in officio continebat; quinetiam tãto plura maioraq; ab illis, quàm ab his exigere solitus est, quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum insignibus antecellunt. Idem, in respondendo agēdoq; simplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque præsidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexū de industria incertumq; sermonem; vti barbaras artes, & subdola mendacij tegumēta, si.

ta, si.

ta, fideiq; ac societatis humanæ perniciem, semper est detestatus: ac suo mōstrauit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

Eiusdem ratio proximos adiuuandi.

Cap. XI.

MIRAE fuit solertiæ in sollicitãdis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vtitur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium trãs ferebat. Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret, festine odorari; ambitiosis splendida, auaris vtilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, qđ aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maxime Principum, id obseruabat in primis, vt sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem vero & horridam sapientiam

entiam (utique postquam in lucem
hominum prodijt) semper vitavit: cū-
que philosophiæ nomen ipsum intel-
ligeret, etiam si modeste tractetur, ta-
men satis odiosum esse per se; nihil in
habitu suo, vel in genere vitæ, rarum
aut notabile conspici voluit: ac sem-
per sese, quibus reb⁹ honeste ac religio-
se potuit, ad communem consuetudi-
nem accommodavit: neque commi-
sit, ut quod ipse non faceret, id in ali-
js reprehendere putaretur: prorsus, ut
eius mores prima fronte, vel eminus
intuenti, vnus aliquis è populo vide-
retur esse: verum quò propius illum
inspiceres, quò diutius ac familiarius
vterè: eo magis præstantiam virtutes
que viri, tamquam odorem ex affri-
ctu, sentires. atque id ipsum est causæ,
cur nostris nullã in vestitu ornatu-
ve, religionis iniunxerit notam: sed quo
facilius in hominum coetus & consue-
tudinem irreperent, ac tempestiuus col-
loquijs vnumquemque adiuuarent; v-
bicumque gentium versarètur, quàm
modestissimo eius gentis habitu iussit
incedere: neque vllum dare signum a-
nimi

nimi à sensu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarū eos, qui vel vna eademque via, ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad studium virtutis conarentur adducere; vel, dūtaxat si quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formandum regendumque susciperent: sed ipse nimirum vel feros & barbaros homines non dubitabat aggredi, sic, vt à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad consilia Christi prouehere non posset, certe ad precepta sensim allicere nitebatur. atque vt bonus agricola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiam de prauatas, neque ita fertiles colit, easque ad minuculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra coelum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, dispiciebat in primis, quod ingenium, qua ratione tractandum esset; iidemque saepe morbis, pro varietate naturae, non diuersas modo, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere
con-

consueuerat. Quod si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset, non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset, sed conscientiæ & officij fructu contentus, acquiescebat in alto Prouidentia diuinæ consilio. De spirituum discretione (quam ille scientiam habuit maximam) deque moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniam existant scripta (quemadmodum initio diximus) nihil est quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vitæ eius quotidiana, & domestica.

Cap. XII.

SOcietati Præpositus, deuexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Manè, vt primum, euigilasset, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cælestium; deinde, si sacrificandum illi esset (quod munus propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatē, sæpe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis cōsue-

fue-

suetudinē ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, ne mine præter administrum adstante, contra morem Hispaniensem elata pronuntians voce. vsque adeo Ecclesie Romanæ ritus omnes & cæremônias adauerat. A psallendo, quamquam inuit⁹ abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim quæ corpus mirè affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotij causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minus, admittendis audiendisque vel domesticis vel externis operabatur, serena pariq; semper, vt dixim⁹, fronte: minime suspiciosus ille quidē, aut timidus; attamen apprime circumspectus ac prouidus; vt illi non facile quisquam posset imponere. Actiones autem omnes, è D. Basilij præcepto cõdiebat tacitæ precatationis sale: seque ipsum, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarum actionem, remissionis

onis causa, de rebus haud ita serijs molestisve sermones habebat iucundos, qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat. ac multa etiam, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse. tum, si hora suppeteret, suorum acta recognoscebat. à coena vero, insequētis diei negotia disponebat, accersitisque ministris, vel procuratoribus, sua cuique separatim dabat mandata: deinde cum eo, quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo dimisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditansque apud se: prostramo quod supererat temporis, necessariæ tribuebat quieti, id erat spatium horarū circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso, cuius formā ne successores quidem adhuc, religionis, vt puto, causa mutarunt. cibi potusque fuit adeo parcus, vt gustatum funditus perdidisse videretur, nisi si quando pauculis vesceretur castaneis,

Y   quibus

quibus patrio more puer olim assue-
uerat. nulli umquam ferculo quam-
uis famelicus ac ieiunus, arrisit; nul-
lum edulij vel condimenti genus cui-
quam indixit; nihil umquam inter e-
dendum est questus; licet per adiuto-
rum inscitiam incuriamve cibaria ma-
le cocta conditaque; vinum etiam fu-
giens aut acidum praeretur, nihil de-
niq; sibi proprie apponi umquam est
passus: & graurer administrum aliqua-
do punijt, quod vna racemum vni si-
bi praeter ceteros attulisset. quae sane pe-
ritus rerum aestimator haud ita leuia
duxerit, si hominis vel aetatem ipsam,
cui multa dantur, vel infirmitatem va-
letudinis plura imperantem, vel deni-
que summam inter suos potestatem &
licentiam, vt ita dicam, suo arbitratu
viuendi, consideret. Munditias in vi-
ctu cultuq; dilexit; sed faciles, & nequa-
quam exquisitas; cuiusmodi & viato-
rem, & Christi famulum decent: placu-
itque ei semper, ad alliciendos praer-
tim homines, vt dictum est, non incō-
pta frugalitas. Ac de Ignatio quidem
(quod me nō fugit) alia id genus mul-
ta nar-

ta narrantur; verum singula persequi
neceſſe non eſt. tantum ad viri mores
virtutemq; intelligendam, hæc pauca
libauimus.

Pietatis opera publice per eum inſtituta.
Cap. XIII.

INter ipſam Societatis adminiſtrati-
onem, cui potiffimum inſeruiebat,
non exiguam partē curarum alijs quo-
que rebus impertijt; atque ijs maxime,
quæ ad ſalutem & commodum popu-
li, atque ad ſplendorem ac dignitatem
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinerent.
De curandis ægrotis, & penitentiæ ſa-
cramento, Innocētij tertij Papæ lex eſt:
Ægrotos niſi peccata rite confeſſos, à
prima inſpectione medici neve ad eū-
to, neve curanto. Ea lex cū ipſa de-
ſuetudine propemodū antiquata eſſet,
perfecit Ignatius, vt ſalutaris illa con-
ſuetudo, longo interuallo reuocare-
tur; viſendi tamen ſpatio in aleram vſ-
que vicem extracto: qua moderatione
videlicet, ſimul & publicæ exiſtimati-
oni, & ſingulorum animis corpori-
busque conſultum eſt. Mulierculas à
Y 2 maritis

maritis cum pudicitiae capitivae periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum crederet numerus, ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alendisque publice parare constituit; suumque consilium impertijt primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniijt rei ad exitum perducendae. Ex area templi nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides, in magna rei familiari s inopia vendi, & summam ex ijs confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit (infiti mortalibus natura propere sequendi quae inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione institutum sit coenobium, quo eius generis feminae sese reciperent, ibique secure tam diu delitescerent, quoad

com-

compositis cōtrouersijs in gratiam cū
maritis redirent: atq; idcirco cōenobiū
(vt supra diximus) Malè nuptarū vul-
go appellatum est. Ad eius autem loci
custodiam atq; administrationem Ig-
natijs piorum hominum sodalitem
adhibuit, prudenti sanè consilio. Ete-
nim in communem vtilitatem inten-
tus, ne vno dumtaxat munere implici-
tus teneretur, vt quodq; opus absolue-
rat, cōfestim eius operis procuratione
certis atque idoneis hominibus demā-
data, ipse animum & cogitationem ad
alia deinceps atque alia transferebat.
Parthenonem etiam sanctæ Cathari-
næ, cui à Funarijs vel à Rosa cognomē
est, Ignatijs idem instituit. quo in Par-
thenone puellæ forma eleganti, quarū
pudicitia periclitaretur ob angustias
rei familiaris, magna præfectorum dili-
gētia conquistæ, interdum etiam pro
potestate, si res exigat, è complexu pa-
rentum abreptæ, hodie ad centum &
quingenta sub claustris, & sancti-
monialium feminarum disciplina, ma-
gno labore & impensa educantur. cæ-
demq; simul atque maturum est, vel

perpetuæ religioni & castitati sponte se consecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri & puellæ, vt in vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & compita seminudi & egentes errarent; vtriusque sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaque ex eo tempore duabus in ædibus, hoc est, sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quatuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim literis, partim etiam necessarijs ad vsum reipublice artibus atque opificijs imbuuntur. Vtriusque autem sexus est hac tempestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoque prosequenda psallentes & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. **Quintiam,**

etiam, quod olim in patria sua perfecterat, id ipsum Romæ quoque molitus est: ut vlcerosi ac mendici per compita misere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex cęsu & collationibus alerentur. eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ni pauci potentes, nescio quo spiritu impulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quibus quilibet Hebræorum si cuiquam Euan- gelij lumen affulserat, hunc hospitio confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renasceret. neque à procurandis neophytorum commodis ante destitit, quam ex auctoritate summi Pontificis ædes paratæ sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos seorsum ac feminas, cū aliorum, tum præcipuè Gregorij XIII. Pontificis Maximi munificentia largè sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non antè mittuntur, quàm aut litte

rarum praesidio, quas interim edocentur, aut artis cuiuspiam, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta paraerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud vero optimum, quod ad catholicae fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas, augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquisitos bonae indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitteret. atque id Seminarium, siue collegium Germanicum, ut appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseverantia tutatus Ignatius est, praestantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instruendam adhibitis. quod opus & Ecclesiae Romanae ornameto, & Germaniae magno adiumento & fuisse, & esse hodie vel maximè constat, cum in eius poenè collapsi instaurationem & amplificatio-

ficationem, idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, sed ceterarum quoque gentium pueros & adolescentes Ignatius, pijs ac liberalibus disciplinis imbuendos (quam vnam expeditissimam emendâdi generis humani rationem ducebat esse) per se suosq; admonitu planè diuino suscepit. atq; ob id ipsum, gymnasia, quibus æquè infirmi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solùm, sed etiam toto pœnè terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quamuis acutum & plausibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis; verum in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

Quædam de Ignatio mira.

Cap. XIV.

PRæter ea, quæ superioribus libris Ignatio diuinitus accidisse retulimus, non pauca de eodem admirabi-

X 5 lia

lia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere visū est. Recenti conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinone transmissionem expectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratissime obire non destitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret, conspicata hominem femina princeps, peregrini habitu facti plebis immistum; videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentē, idque tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnās modestiæ causa, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permissu, peregrinum per idoneos homines oppido conquisitum hospitio acciperet. qui domum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuias esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neque de se ipso verbum vltra addidit: verū enim vero sermonem de rebus diuinis instituens, omnes qui aderant, cælesti quodam

dam solatio lætitiāq; perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipforū propinquus, in Italiam traiecturus, vna cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium vtique tali vectore perire non posse; neque eos fefellit opinio: siquidem alia nauis, cū meodē fere tempore vela fecisset; non longe à portu vi tempestatis absorpta est: at vero qua Ignatius vehebatur, celerrimo cursu Caictā incolumis tenuit. Post reuersionē vero, dū Barcinone, vt initio dictum est, Grāmaticę rudimētis operā dat, res accidit ad viri sanctitatē illustrādā haud leuis momēti. In parœcia beatę Marię, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianam, Lyssani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac denique à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem redactus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tætrum illud spectaculum confluent, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simul atq; Ignatius audiuit,

audiuit,

audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici tigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. deinde seorsum nixus genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira. deprecate Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis, miser ille repente sustulit oculos, vocisque usum eatenus duntaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata ritè confessus est, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptā Domino reddidit. cuius rei fama totam urbem, finesq; illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, quæ meminerint, à quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quæsiui. Ac multò post, Romæ constituta iam Societate aliud nō minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico & philosopho insigni, magnum usum amicitiamq; contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse, visendi causa cum adisset, quanquam alieno tū tempore,

pore, tamen pro familiaritate à domesticis introductus, oclusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit. & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspenso vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit, ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum complet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudēs, non dubio argumento viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatium tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamque deinde rem ipse mihi alijsque serio exposuit. Parisijs, Michael quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminatio- nis ministrum in patres fuisse dixim⁹, impatienter ferens, patronum suum Franciscum Xauerium è medio honorum cursu ad studiū humilitatis Christianæ traductum fuisse, ira percitus, Ignatium, vt pote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumq;

in

in hospitium ipsius ultro inuasisset, strictoque iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quo tendis infelix? retulit gradum, totaque rem conscientia victus postmodum ipse confessus est. Anno à Virginis partu M. D. L. IV. Rodulphi Pij Cardinalis opera, Societatis collegium ad Lauretanam aedem institutum est: acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemurum terroribus, & faunorum ludibrijs admodum esset infesta. cumque noctu praefertim, modò hi, modò illi detractis è cubili stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per caecas tenebras trepidaret; ad eam pestem auertendam multa nequidquam experti, denique per epistolam ad sacrificia & preces Ignatij, tamquam ad sacram anchoram communi consensu confugiunt. Ille recognita, Deum attente precatus, rescripsit socijs, bono essent animo, ac diuino praesidio freti (quod in tali re fecerat ipse non semel) daemonum terribilia nihil ducerent. Mirum dictu. recitatis litteris omnes confestim ea molestia spectrisque non modo in praesens,

fens, verumetiam in posterum liberati sunt. Cùm Ignatij defuncti corp^o exsequiarum causa iaceret in feretro, Bernardina quædã Romana, filiã diuturno morbo laborantẽ, quam arte nulla medici sanare valuerant, ad osculãdas mortui manus admouere vehemẽter optabat: certã ex eo contactu, filiã valitudinem sibi pollicita: sed cum præturba, impetu sæpe capto puella nunquam ad feretrum accedere potuisset, deniq; mater', quippè quã filiã caritas valentiorẽ audaciorẽq; reddebat, nõ ante destitit, quã ex Ignatij vestimẽtis frustulum abscidit. id frustulum virginis collo simul atq. alligatum est, tãquam præsentis numinis ope morbus evanuit: cuius miraculi rumor cunctis, vt par est, admirantibus longe lateq; manauit. Ac ne prophetiã quidem insigni dono caruisse putandus Ignatius est, si quidẽ aliqua partim abdita aperuit, partim longè à conspectu remota monstrauit; partim etiam multo post futura, sine vlllo errore prædixit. In ijs qui Barcinone Ignatium maximè coluere, ac præcipuum ex eius cõsuetudine

dine & monitis fructum vtilitatemq;
cepere, vidua quaedam fuit nomine Ag-
nes, è Paschala familia. hæc cum cetera
caritate Ignatium adiuuit, eiusq; suste-
tauit inopiam, tum Parisios proficif-
centem, ad vsq; templum sancti An-
dreæ tria millia ab vrbe passuū, officij
causa persecuta est, vna cum Ioanne fi-
lio, optima spe, summæ virtutis ac pie-
tatis adolescentulo. Hunc in digressu
cum oscularetur Ignatius, eiq; præcep-
ta in reliquam vitā paterna daret: Cur,
inquit ille, cum alij abs te exculti, tuis-
que monitis incitati, vel Christi confi-
lia sint sequuti; vel certe in virtute ma-
gnos progressus effecerint, me vnū, pa-
rens optime, rudē informemq; destitu-
is? Quid misero mihi te absente futurū
est? Atqui bono animo esto fili, respō-
dit Ignatius, nequaquā tibi deerit exer-
cendæ patientiæ, deque Deo bene me-
rendi materies. namq; vbi adoleueris,
vxorem duces, multisq; incommodis
afflictaberis, que te solui delicijs, & in
auxilio diuino implorādo torpere mi-
nime patiētur. Neq; abfuit dicto fides.
si quidē post aliquot annos ille cōtra-
cto

cto matrimonio multos suscepit liberos; cūq; haud ita diues esset, debitorū fraude, quibus non exiguam pecuniæ summā crediderat, rei familiaris naufragium fecit, hodieq; confecta iam ætate senex, seque familiamq; suā quotidianis laboribus ægre sustentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone sanctissime obitam, Romæ Dei monitu præsensit Ignatius, vt litteræ Antonij Araozij, qui moriēti viduę affuerat, nihil ei super illa re noui postmodum attulerint. Petro Fabro defuncto, quem sibi propter egregias viri virtutes, successorem, animo & spe destinauerat, aperte vaticinatus est, se decem ipsos annos ei superstitem fore; neque fefellit euentus: quippè Faber sæculi huius anno sexto & quadragesimo, Kalendis Sextilibus; Ignatius (vt dictum est) ipso quinquagesimo sexto, pridie Kalen. decessit. Quidam haud ita pridem in Societate versatus, cum ex imposito sibi munere tanta molestia afficeretur, vt somnum capere vix posset, ac de repetendo sæculo cogitaret, Ignatius rem diuinitus odoratus, adolescē-

Z tem

tem nocte intempeſta è lectulo vocari ad ſe iuſſit, alioqui fratrum neceſſitatibus mirum in modũ parcere ſolitus. Is cum animo valde perturbato veniſſet; ficta perſona quaſiuit ex eodem Ignatius, ſi quis hac vel illa tentatione ſolicitaretur, quidnam ei conſilij daturus eſſet? ac per eam ſermocinationem omnes illi obſtupelcenti ſenſim eius animi reſceſſus ac latebras patefecit ſimul, & perturbationes admirabili dexteritate ſedauit. eodemq; caritatis officio erga alios quoq; multos pari perſpicacitate perſuaduit, qui cum ſuos morbos propter inſcitiam aperire non poſſent, vltro ijs ipſemet antè medicinam, & genus egritudinis, & cauſas detegebat. Vicetia, Fabro & Lainè comitibus, dum ex voto finem anni vertentis exſpectat, ceteris item Patribus ob id ipſum Veneta ditione diſperſis, repẽte aſſertur, Simonem Rodericũ, Baſſiani, grauiſſima febrè correptũ in extremo verſari vitæ discrimine. quo nuntio percuſſus Ignatius, licet ipſe quoq; febricula teneretur, tamẽ illi cõſurgit, ac Iacobi Lainis, qui grauius labo-

laborabat, cura pijs hominibus demā-
ta, sequēte Fabro se pedes in viā dat, eo
demq; die passuū octodecim fere mil-
lia confecit, ea quidē celeritate vt præ-
cedentem vix Faber consequi posset.
Cumq; ex itinere, de Simone sollicitus,
orādi causa paululum è semita diuer-
tisset, supplicatione peracta, sensit audi-
tas preces: atq; ad Fabrum rediens, pro-
certo affirmavit, Simonem è morbo e-
uasurum. ad quem vt venit, arte com-
plexus hominē, læta omnia sperare, &
certam sanitatē exspectare iussit. Nec
sane frustra: quando quidē Simon pau-
lò post, contra omniū opinionē pristi-
næ valetudini redditus est; atq; id be-
neficium hodieq; secundū Deū Igna-
tio sese acceptū referre testatur. Haud
lōge à Bassani mœnibus loco edito tē-
plum cernitur beati martyris Viti, ex
quo in subiectam conuallem despe-
ctus est cū cætero cultu visendam,
tum crebris aquarum è Medoaco am-
ne deriuationibus. Id templum eo tē-
pore tuebatur solitarius quidam, An-
tonius nomine, vir doctrinarum ex-
pers, & idiota quidem ille, veruntamē

seuerus, & grauis, & ipso totius corporis atq; oris habitu venerabilis, ac proinde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Is Ignatium nihil infigne præferentem, elato supercilio (vt ipse postea fatebatur) contemnere apud se cœpit, ac parui facere, quoad intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quātus esset Ignatius, quàmque multorū adiumento & salutis diuina prouidētia destinatus. ex quo suam ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiose dein colere atq; obseruare instituit. Per eosdem fortè dies quidā ex Ignatij socijs, partim anachoretę cōsuetudine, partim etiā ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud se: Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur. raro, quā extulimus domo, mentem spiritumq; referimus: nimium pulueris sordiumque campestri hoc opere & exercitatione colligimus. ac cæteris quidem maior forsan gratiæ diuinæ fiducia, plus viri-

virium fuerit ad obuia quæque superāda: mihi vero meæ infirmitatis præclare conscio, nōne cōducatur, procul negotijs tumultibusq; cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto eremico cultore tanfigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hæc apud se idētidem reputanti, occurfabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo sociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquādiu fluctuasset; denique consultandi causa ad anachoretam ipsum adire constituit. sed nequaquā cessit illi res è sentētia. quippe vixdum extra oppidū extulerat pedem, cum ei vni spectrum est obiectū, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio minitans. Exterruit primo ea species hominē: dein impetu capto cū nihil ominis pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum verò peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, mirantibus incolis, quòd tam effuse fugiētem aspicerent, nemine persequente. At ille à præcipiti cursu non ante destitit,

Z 3   quàm

quàm in ipsius Ignatij diuersorium
sefe cum inlana trepidatione cōiecit.
cui renidens Pater (totam quippe rem
Deo reuelante cognorat) Siccine titu-
bas? inquit. Modicæ fidei, quare dubita-
sti? Qua ille interrogatione, & in præ-
sentia valde compunctus, & in poste-
rum ne ab instituto deficeret, magno-
pere confirmatus est. Cum Ioānes Co-
durius, è primis Patribus vnus, è graui
morbo in vltimū vitæ periculum esset
adductus: ad rem diuinam pro socij sa-
lute faciendam Ignatius ædem S. Petri
in Monte aureo petiit: cuius & loci, &
Apostoli, vt supra diximus, præcipua
quadam religione tenebatur. cum ad
medium fere peruenisset pōtem Iani-
culēsem, qui Sixti pons hodie dicitur;
sublatis intentisq; repente in cœlum
oculis, retulit pedem attonito similis:
ac deinde conuersus ad comitem (ise-
rat Baptista Viola Parmensis, ex quo
hæc ipsa cognouit) Domum redeamus,
inquit: Codurius noster migravit è cor-
pore. Creditus est Ignatius ex illo stu-
pore, & siderum intuitu, & repentina
reuerfione, vt olim Hozij, sicutum Co-
durij

durij animam vidisse cœlum intrantē:
licet iustis fortasse de causis de hoc ce-
lauerit, quod iustas item ob causas de
illo non reticuerat. nam & idipsum a-
lius aspexisse ferebatur, & ex horarum
ratione compertum est, eo ipso tem-
poris momento Codurium expiraf-
se: & alioqui non fuit, cur amicissi-
mi viri cognito excessu, domū exem-
plō reuerteretur, vel ad piaculare sacrū
eius causa de more faciendū, recta per-
gere omitteret. Id autem accidit anno
post Virginis partum M.D.XLI. quar-
to Kal. Septembris. Eodem fere loco
deinde quiddam aliud accidit non ab-
simile. Cum Stephanus Baroelius No-
uocomensis, qui vixit adhuc, periculo-
so morbo implicitus teneretur, & eun-
ctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro
viri valetudine in eadem illa quam di-
ximus æde sancti Petri in Mōte aureo
perlitasset, in reditu comitem læto vul-
tu compellans (is fuit Petrus Ribade-
neria Toletanus, qui hæc ipsa manda-
uit literis) non moriturum ex eo qui-
dem morbo Stephanū, constanter asse-
ueravit. nec vana fuit prædictio: si qui-

dem haud ita multò post, egrotus non sine magna omnium admiratione cōualuit. Cū Patavij, nostris ad gymnasium & reliqua Societatis munera, sanctæ Mariæ Magdalenaë templū, & eius tēpli vectigalia tribuisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir; cuius mentionem antea fecimus; de adeunda loci possessione graue certamen à nobilissimis viris iniectum est. Venetijs tū Laines & Salmeron Societatis causam agebant. ij ad rem perficiendam omniconatu nequidquam adhibito, cū aduersariorum potentia valde premerentur, ac poenè ab incepto desistere decreuissent: postremo (quod vnum reliquum videbatur esse perfugium) per litteras totam rem Ignatio cōmendāt. Ille, cum quinta circiter feria litteras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Deiparaë Virginis) re diuina peracta, respōdit, Christi causam ne desererēt; eodem adiuuante, voti compotes fore. nec vana fuere promissa: quippe, re in Senatu diu multumq; agitata, denique possessio nostris adiudicata est cūctis ferme suffragijs: atq; à peritis rerū
æstima-

æstimatoribus non leue miraculū est habitum, in eiusmodi ciuitate, à duob⁹ ignotis & peregrinis hominibus, clarifsimorū ciuium opes & gratiam superatam fuisse, Paulo IV. Pōtifice Maximo, cum inter bellicos tumultus vir quidā princeps, qui nuper est mortuus, Collegij Germanici tutelā ac patrocinium, oneris & impendij grauitate defatigatus, abijcere cogitaret; idemq̄ue auctor esset Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac pœnè collapsa, diutius operā & oleum perderet; sanè fortiter Ignatius illi respondit, Faceret ipse quod vellet; se quidē, quoad viueret, eam procurationē numquam esse depositurum. neq; vero dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia cōseruatura esset; ac datura aliquando Pastorē, qui non modo necessarijs, verū etiam copiosis ad victum cultumq; vctigalibus id Collegium instrueret. Per eadem fere tempora vir quidam pecuniosus, tēpli nostri miseratus angustias ædem nobis ædificare voluit laxiorē. sed cum is descriptionē quamdam suā sequeretur, cum dignitate quidem illā

& elegantia, verumtamē ad religionis nostræ vsus parum idoneam; Ignatius piam viri voluntatē utiq; accepit, egitque, vt debuit gratias, rem vero ipsam animo fidenti reiecit, quòd sibi cōper- tum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accō- modatum exstrueret. Quarum duarū præsensionum alteram Gregorij XIII. Pontificis Maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas, alterā Ale- xandri Farnesij Cardinalis amplissimi eximia religio, & regia planè magnifi- centia cōprobauit. Alia item de Igna- tio miranda narrantur: quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui adscribere. præsertim quòd cla- rorū hominum sanctitas, non tam si- gnis atque miraculis, quàm caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiusdem forma, & statura corporis.

Cap. XV.

STatura fuit modica, grato & pleno dignitatis aspectu; colore inter albū & aquilum, exporrecta lataq; fronte, viuacibus oculis, oblongo & incuruo
na-

naſo, quam vel in primis certam prudētiæ notam metopoſcopi exiſtimāt. claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonenſis arcis accepto, ſed citra vilam deformitatē; vt nemo fere niſi curioſus animaduerneret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares affirmant, ſiquidem ex mortui demum facie, gypſo imaginem expreſſere plaſtæ, quoniam ipſe, dum viueret, quamquam multorum precibus fatigatus, neque pingi neq. ſingi ſe paſſus eſt, omnibus in rebus humanæ gloriæ contemptor egregius, ac dignus proſecto, cuius vitæ ſanctimoniam præſtantiffimasque virtutes, pia poſteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imiteretur & celebret.

Libr. Societatis Jof. Paderbornæ. 85.

F I N I S.

Th
5247